KENT KONAK

KNK

KIŞ 2015 / 22

Konak Meclisi Ata'nın evinde

Başkan Pekdaş ve meclis üyeleri, Atatürk'ü, ölümünün 76. yılında Selanik'te doğduğu evin önünde düzenlenen törenle andı

Alyanak'ın telafisiz ve tesellisiz kaybı

Belediye Başkanlığı için şartlandı, bakanlık dahil kendisine sunulan her görevi reddetti

Küçük çakılın öyküsü böyle başlar...

Siyah, beyaz, gri, yeşil taşlar tek tek toplanır sahilden.
Ayrılış başlamıştır ana kucağından

Kadınlar matinesi

Gazinoların parlak yıllarında pazar günleri umuma, çarşamba günleri de kadınlara matine düzenlenirdi

Taçsız Kral'ın sayfalardaki izini sürmek

2 Şubat 1936'da İzmir'de doğan Metin Oktay, efsaneleşmeyi gerçekten hak etti

KNK

KNK KIŞ 2015 / 22

KONAK BELEDİYESİ ADINA SAHİBİ
Sema PEKDAŞ
Konak Belediye Başkanı

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Işık TEOMAN
(Sorumlu Yazıişleri Müdürü)

YAYIN DANIŞMANLARI
Ozan YAYMAN-Fırat SOYLU

KNK GÖRSEL
Reha ALAN

KÜLTÜR SANAT
M.Salim Çetin

HALKLA İLİŞKİLER
Nursel CIKLA

KATKIDA BULUNANLAR
Gürkan ERTAÇ-Orhan BEŞİKÇİ
Hüdai ÜLKER-Engin YAVUZ
Lütfü DAĞTAŞ-Ahmet GÜREL
Yaşar AKSOY-Dinçer KAYA
Tayfur GÖÇMENOĞLU-Tayyar ÖZDEMİR
Esra TOLGA-Tufan ATAKİŞİ
Yusuf TUVİ-Çağlayan HERGÜL
Hürol DAĞDELEN-Atilla ÖZDEMİR
Sancar MARUFLU-Arif ERGÜN
Murat DİRLİK-Metin ÖZER
Gökhan AKÇURA-Yaşar ÜRÜK
Nalan KOLAĞASI İMRE-Mazlum VESEK
Nazlı KILIÇ-Aykut FIRAT
Yavuz ZEREN-Hakan KOCAHAL
Hanzade ÜNUZ-Elif AYDOĞDU TAN
Faik KALKAN-Sonay KAPLAN

BASKI TARİHİ:
Şubat 2015

YÖNETİM YERİ
İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:6 Basmane
Tel:(232) 484 53 00
İnternet: www.konak.bel.tr
BASILDIĞI YER:
İlkay Matbaacılık Basın Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti. Gökdere Cad. No:27
Gökdere Köyü -Bornova - İZMİR
Tel:02323747400 Faks:023237437400

1932-1936 yılları arasında Kültürpark'ın yapımı sırasında moloz taşırken ölen atların anısına…

Merhaba

2 Şubat 1936 yılında İzmir'de doğan Metin Oktay ile ilgili çok şey yazıldı ve çizildi. Metin Oktay, bu toprakların efsaneleşmiş ve efsaneleşmeyi gerçekten hak etmiş birkaç portresinden birisi. Şiirlere, marşlara, en nüktedan fıkra yazarlarının kalemine ve beyazperdeye konu olmuş belki de tek futbolcu. Mazlum Vesek her yönüyle araştırdı ve KNK okuyucuları için kaleme aldı.

Günümüz teknolojisinde deniz fenerlerine artık ihtiyaç duyulmuyor. Bu nostaljik mesleği sürdüren iki ustayla Hakan Kocahal konuştu. Tepecik Filarmoni Orkestrası genç yetenekleri bir araya getirdi ve ilk konserlerini verdi. Hem de hınca hınç dolu salona. Hanzade Ünuz konseri bizim için izledi ve yazdı. Yıllarca top koşturdu, milli takım formasını giydi, yeşil sahalardan sarı taksiye uzanan yolculuk KNK sayfalarında. İhsan Alyanak, bakanlık ve milletvekilliği teklifleri dahil kendisine sunulan her görevi geri çevirdi, 12 Eylül askeri darbesine kadar yürüttüğü belediye başkanlığı ile efsane bir isim oldu. Başkanlıktan ölümüne kadar yanından ayrılmayan Sancar Maruflu o günleri anlattı. Dr. Metin Özer, unutulmaz tablolara imza atan İzmirli ressam Vittorio Pisani'yi araştırdı, yakınlarını buldu ve konuştu. Lütfü Dağdaş, Basmane Günleri'nin kahramanlarını tanıttı. Kent gözlemcisi Orhan Beşikçi, kentin simge ağaçlarını araştırdı, bugüne kadar ayakta kalanları buldu, kendine özgü anlatımıyla bizlere aktardı. İzmir'in eski yapılarının girişlerinde yer alan badem taşları, denizden çıkıp bahçe zeminlerine güzellik kattı; sanat tarihçisi Dr. Aygül Uçar şiir diliyle bize hatırlattı.

Usta karikatürist Tan Oral İzmir günlerini eşi gazeteci yazar Elif Aydoğdu'ya anlattı. Oral, bir de mesaj göndererek, "Kentinizin kıymetini bilin" dedi. Uluslararası fuar günlerinde gazeteciler ve sanatçılar arasında yapılan geleneksel futbol maçlarını Tayyar Özdemir sayfalarımıza taşıdı. Tufan Atakişi yine şimdiye kadar bilinmeyen bir konuyu gündeme getirdi ve İzmir'e aşina bir gemi: Duguay Trouin'i anlattı. Usta kalem Tayfur Göçmenoğlu, İzmir'in futbol ile tanışmasını yazdı. Konak Metro istasyonundan indiğinizde yön levhalarında o isim sizi karşılar. Yaşar Ürük, Bahri Baba'yı o kadar keyifle anlatıyor ki, "Vay be" diyeceksiniz…Keyifli okumalar…

Işık Teoman

KNK içindekiler

6

Konak Meclisi
Ata'nın evinde

20

Denizlerin çakmak taşları
fenerler

24

İlle de Mozart olsun

8

Taçsız Kral'ın sayfalardaki izini sürmek

26

Yeşil sahalardan
sarı taksiye

28

Halkçı Alyanak'ın telafisiz
ve tesellisiz kaybı

34
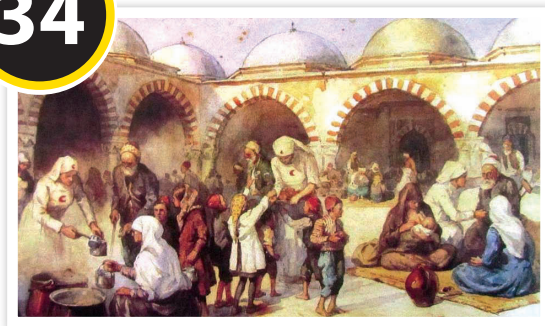
İzmirli Ressam Vittorio
Pisani ve Prenses
Kadriye Hüseyin

38

Basmane'nin görünmeyen güzelliklerinin peşinde…

42

Pagos Dağı ve Kale'nin bakla

46

Sinemacı Cemil Filmer, Uşakizade Köşkü'nde

48

Dedeler, Rabi'ler, Azizler ve Ağaçlar şehri İzmir

52
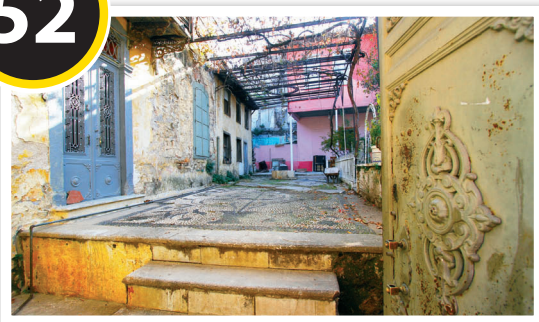
Badem Taşlar

57
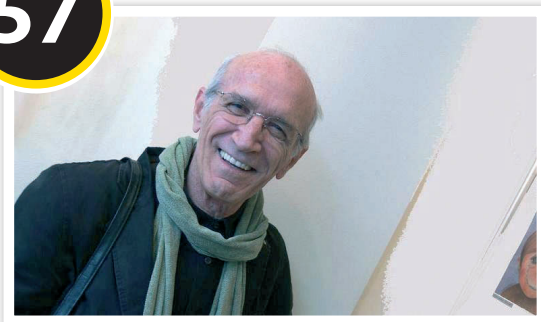
Çizer Tan Oral'ın İzmir yılları

63

Gösteri maçları belleklerde kaldı

65

İzmir'e aşina bir gemi: Duguay Trouin

68

İzmir futbolu, çayırda doğdu

72

İzmir'in En Meşhur "Baba"sı

76

Kadınlar matinesi

78

Trafoları sanat galerisine dönüştürüyor

Pekdaş:
Türkiye'nin laik ve hukuk devleti olarak kalması için çalışıyoruz.

Konak Meclisi Ata'nın evinde

Başkan Pekdaş ve meclis üyeleri, Atatürk'ü, ölümünün 76. yılında Selanik'te doğduğu evin önünde düzenlenen törenle andı.

Türkiye'nin farklı illerindeki okullardan gelen yüzlerce Atatürk sevdalısı öğrenci ve yurttaşın katıldığı Müze Evi'nin önündeki törende, duygu dolu anlar yaşandı. Ata'ya saygı ve şükranlarını sunmak için Selanik'e akın eden Türk vatandaşlarla birlikte erken saatlerde Atatürk'ün dünyaya gözlerini açtığı evin önünde yerini alan Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş ve meclis üyeleri, Atatürk'ün yaşamını yitirdiği saat 09.05'te çalan sirenlerle birlikte saygı duruşunda bulundu.

Ellerinde Türk Bayrakları ve Atatürk posterleri taşıyan kalabalık, saygı duruşunun ardından İstiklal Marşı'nı hep bir ağızdan okudu. Atatürk'ün doğduğu ve şu anda 'Atatürk Evi Müzesi' olarak hizmet veren evi gezen Başkan Pekdaş şunları söyledi:

"Mustafa Kemal Atatürk, çağdaş bir hukuk devleti kurdu ve demokrasiyi getirdi. Bizim görevimiz Atatürk'ün arzuladığı biçimde, bu yeni devletin kuruluşunda temelleri atılan değerleri koruyarak, Türkiye'nin laik ve hukuk devleti olarak kalması için çalışmak. Cumhuriyet'i korumak ve geliştirmek için sonsuza dek mücadele edeceğiz. Bugün bir kez daha Ata'mızı minnetle anıyoruz. Ona borcumuz var. Barış, demokrasi için borcumuz var... Daha çok çalışarak, çağdaş ve özgürlükçü kentler yaratarak, bize armağanı olan Cumhuriyet'i yaşatmaya devam edeceğiz."

Taçsız Kral'ın sayfalardaki izini sürmek

Mazlum Vesek

kırlardan geliyorlar ellerinde sümbülteber
elbette kırlardan kırlardan gelecekler
başka türlü nasıl güzelleşir bu akşamüstleri
söyleyin nasıl dayanılır dükkanlara depolara
bu katran kokusu başka türlü nasıl geçer

(Turgut Uyar- Kayayı Delen İncir'den)

Metin Oktay, bu toprakların efsaneleşmiş ve efsaneleşmeyi gerçekten hak etmiş birkaç portresinden birisi. Şiirlere, marşlara, en nüktedan fıkra yazarlarının kalemine ve beyazperdeye konu olmuş belki de tek futbolcu. Sarı-kırmızı renklerle anılsa da, Metin Oktay, fotoğraf ve film karelerinin siyah-beyaz renklerle basıldığı, yoksulluğun ve varlıklı olmanın post-modern satırlara konu(k) olmadığı zamanların bayrak gibi dalgalanan ismidir.

Metin Oktay'ı gelmiş geçmiş bütün gol krallarından farklı kılan nedir? Bana kalırsa, bu sorunun cevabı onun taçsız haliyle krallığını sokaklardan, tribünlerden koparmadan yaşamasında ve emek verdiği futbolu hiçbir zaman 'ayağa' düşürecek bir vuruş yapmamasındadır. Bu nedenledir ki, Metin Oktay sadece Galatasaray'ın değil, Türkiye'deki tüm futbolseverlerin ve hatta Galatasaraylıların ezeli rakiplerinin bile saydığı, sevdiği bir futbolcudur.

Metin Oktay, bu yazıya ve daha birçok yazıya konu olabilecek güçte bir kişiliktir. Bu yazıda, onun kişiliğini ve yaşamını ele almayacağız. Metin Oktay'ın sayfalardaki izini süreceğiz sadece. Nesilden nesle tanınırlığı hiç azalmayan bir efsanenin konu olduğu kitapları, daha doğrusu kaynakçasını ele alacağız. Bu yazıda ayrıca, Metin Oktay'ın hayatını konu alan, 'Taçsız Kral' filmini de tanıtacağız.

Elimizdeki malzemeye gelince…Açıkçası durum çok iç açıcı değil. Futbolun memleket sathında bu denli sevilmesini sağlayan en önemli spor adamlarından biri olan Metin Oktay ile ilgili yazılanlar maalesef parmakla sayılacak kadar az. Biz listeyi buraya aktaralım. En azından külliyatı görmek isteyen meraklı okuyucuyu durumdan haberdar etmiş oluruz.
Maalesef, bugüne kadar Metin Oktay ile ilgili yazılmış sadece iki kitap var. İlki Metin Oktay'ın jübilesi üzerine hazırlanmış "Metin" adlı kolektif kitap. İkinci kitap ise bu jübile kitabından tam 41 yıl sonra yazıldı. Spor yazarı Ahmet Çakır, "Taçlı Kral Metin Oktay" adlı kitabı okuyucu ile buluşturdu. Bunun dışında çok özel bir çalışma var ki, Metin Oktay'ın kaleminden çıkan "Top ve Ben" adlı kitap…
Şimdi bu eserlere bir göz atalım:

Metin (Jübile kitabı- kolektif)

Metin Oktay ile ilgili hazırlanan ilk kitap. 1969'daki jübilesinden hemen sonra hazırlanan kitapta çok önemli kişilerin imzası var. Osman Karaca'nın yönetiminde yapılan çalışmaya İslam Çupi, Halit Kıvanç, Ali Oraloğlu, Haluk San ve Nemci Tanyolaç katılıyor. 1970'te Karaca Ofset Basımevi'nden çıkan kitap, Metin Oktay ile ilgili ilk derli toplu kitap. Kitabın önsözündeki şu satırları aktarmayı önemli görüyorum:

"Bazıları büyük doğar. Bu kitap, büyük doğmakla kalmamış, büyük olmasını da bilmiş bir sporcuya küçük bir armağan dileğiyle hazırlanmıştır.

Sadece ayağındaki ya da kafasındaki meşin top kalelere girmiş bir yıldız futbolcu değil. Saha içi ve saha dışı davranışlarıyla kalplere de girmiş bir büyük insan olarak METİN OKTAY gelecek kuşaklara örnek kalma mutluluğuna erişecektir.

Tahtını gönüllerde kuran, tacını sınırları aşmış sevgiyle süsleyen bir spor kralının şeref dolu hayatını bu kitapta toplamakla, Türk futbol tarihine ışık tutmak amacı da güdülmektedir.

Bir METİN OKTAY yetiştirmiş ulusun insanları olmanın gururu içinde çalışarak, fakat bu muhteşem spor anıtını bu mütevazı kitaba sığdıramamanın üzüntüsünü duyarak karşınıza çıkıyoruz."

Kitabın ilk bölümünde Metin Oktay'ın jübilesi ile ilgili önemli spor adamlarının, ya-

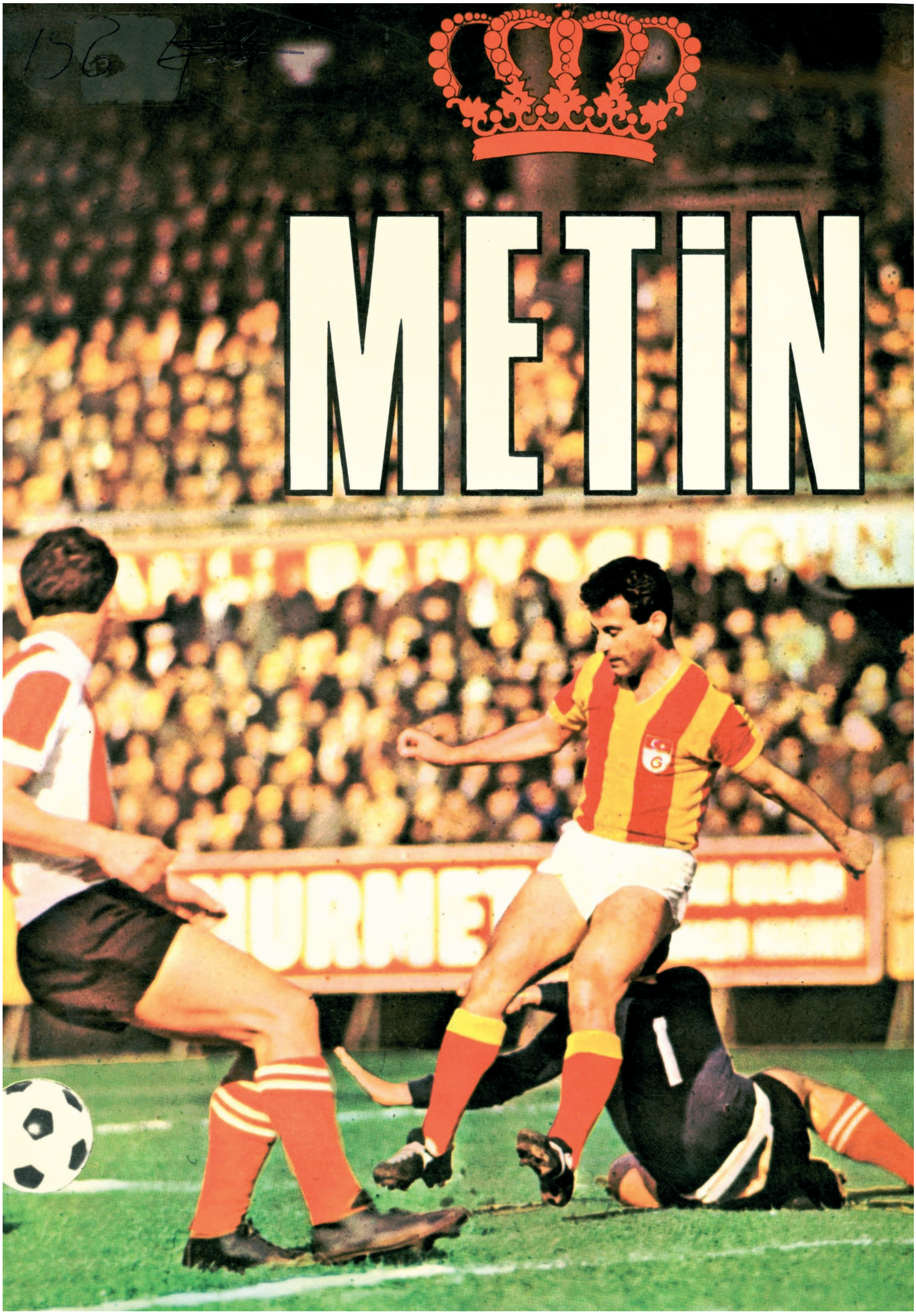
METİN

zarların görüşleri yer alıyor. Bölümün adı "Metin'in arkasından"…İlk sayfada herhalde gol sevincini yaşayan bir Metin Oktay var. Kollarını açmış seyirciye koşuyor.

Kitabın ikinci bölümü Nemci Tanyolaç'ın kaleminden. Adı: "Krallar Önde Gider-Metin'in Hayat Hikayesi". Kitabın tüm yazarlarında olduğu gibi Tanyolaç'ın kaleminde de sevgi var. "İsimsiz Bir Çocuk Damlacık Kulübünde" ara başlığının ardından şu satırları aktarıyor Tanyolaç:

"Metin, nüfus kağıdındaki kayıtlar hariç, hala isimsizdi. İlkokulu bitirdiği ve 1948'lerde ayaklarına ve kafasına değen topla yaşamaya başlamış da olsa isimsizdi. Ama vazgeçmeyecekti ondan, hiçbir karşılık beklemeden seviyordu futbolu. 1951'de ilk kez bir takıma girdi. Bu takım üçüncü sınıfında okuduğu orta okulun futbol takımıydı. (…)

Karşıyakalı Hasan Efendi'nin oğlu damla damla büyüyor, damla damla ilerliyordu. Metin Damlacık'ta kendini göstermeye başlamıştı."

Dedik ya, Tanyolaç sevgiyle yazıyor. Ama doğrusu kalemindeki nüktedanlığa da diyecek yok. Örneğin Metin'in 38 gol atarak Avrupa Gol Kralı olduğu seneyi şu satırlarla tarif ediyor: "Vur dedik, öldür demedik!" Kitapta gerçekten sıra dışı fotoğraflar var. Örneğin Özkan Şahin'in objektifinin çektiği Metin Oktay'ın ayakları için şöyle bir not düşülmüş: Artık bu ayaklar topa Galatasaray için değil; Sicilya'da Palermo takımı için vuracaklar.

Sadece haber için yazılan ve süslenen bir fotoğraf değil. Türkiye ve Galatasaray ile özdeşleşmiş bir efsanenin başka bir takımda oynayacak olmasının verdiği tarifsiz bir ruh hali var. 1961'de Palermo'da 'Taçsız bir Kral' vardır çünkü.

Metin'in Palermo'ya gidişi olduğu gibi Galatasaray'a bir de dönüşü var. Tanyolaç 1962 yılını şu satırlarla aktarmış: Yaslı gittim, şen geldim aç kaleni ben geldim.

Söz Metin'in jübilesine geldiğinde sanki Tanyolaç'ın satırları ağlıyor. Tanyolaç, acaba Metin'in ölümünde ne hissetti, demekten kendimi alamıyorum. Jübile ile ilgili son satırlar şöyle: "Kalabalık caddelere taştı…Mecidiyeköy'den çıkan her yol 'Metin Abidesine' çıktı. Yıl 1970'ti. Metin, defterini kapatmıştı. Ama, sadık teb'ası kraldan vazgeçmemişti."

Kitabın üçüncü bölümünde Metin Oktay ile ilgili yazılar yer alıyor. 1961'den 1970'e kadar Türk basınının önemli spor yazarlarından seçme yazılar ile bir Metin Oktay panoraması sunuluyor. Kahraman Bapçum'dan Halit Kıvanç'a, Adnan Süvari'den Gündüz Kılıç'a varana kadar çok farklı isimlerin yazdığı yazılar, Metin'in futbol yeteneğini ortaya koyan birer güzelleme. Bu yazılar, günümüzde spor yazarı olmak isteyen genç kalemlerin önemli bir rehberi olabilecek nitelikte.

Kitabın tam ortasına yerleştirilen karikatürler ise çok ilginç ve tebessüm ettiren türden. Metin'in jübilesi için bayram eden kaleciler ve bir krala tacını bileğinin hakkıyla aldığını söyleyerek meydan okuyan çizgiler ve daha fazlası. Çizgiler Altan Erbulak ve Bedri Koraman'dan… Haluk San'ın hazırladığı bölümde ise Metin'in Spor Hayatı, Maçları ve Golleri, ayrıntılı ve kronolojik olarak verilmiş. Araştırmacılar için hazır ve başarılı bir bellek.

Kitabın belki de en keyifli bölümü İslam Çupi'nin hazırladığı Altın Goller bölümü. Metin'in, hafızalardan silinmeyen gollerini kritik eden ve belgesel akışı içinde fotoğraflar eşliğinde 'golleri sıralamış', Çupi. Tabii, şu meşhur ağları yırtan golü gözlerim aradı. E artık, onu da buraya aktarmak olmaz. Meraklı okuyucu bulup okusun.

Top ve Ben- Metin Oktay

Gelelim Metin'in kendi kaleminden çıkan kitaba. Doğrusu kitabın 'künye' bilgileri konusunda çok sıkıntılıyım. Öncelikle, yıllardır kitabı aradığımı belirtmeliyim. Türkiye'deki 25 büyük kütüphanede ve 50'den fazla sahafta yaptığım araştırmadan sonra hiçbir sonuca varamadım. Yoktu. Yazık ki, Metin Oktay'ın kaleminden çıkan tek kitap yoktu. Galatasaray Müzesi'nden bir tür-

BOZKURT

lü destek alamadım. İzmir'den İstanbul'a kulüple bağlantı kurup derdimi anlatmak büyük mesele oldu. Telefonlarda ilgili birime bağlanmak için 15 dakika bekletildiğim oldu. Tekrar aramalarda sonuç yoktu. Nihayet, Spor Yazarı Ahmet Çakır'a ulaştım ve bütün mahcubiyetimle destek istedim. Çakır'a minnet borçluyum. Kitabı bana ulaştırdı ve artık arşivimde var.

Kitapta, bir yayınevi adı yok. Basım tarihi yok. Sadece Ergun Gürsoy'un verdiği destek ile ilgili bir not var.
Kitabı okuyup bitirdiğimde Metin Oktay'ın yazarlığı mecburi ihmal etmiş güçlü bir kalem olduğunu gördüm. Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa, Hakan Dilek, Metin Oktay'ın dost sohbetlerinde Can Yücel'den ve Nazım Hikmet'ten şiirler okuduğunu yazmıştı. Şimdilerde kitap okuyan futbolcuya rastlamak zor iken, yazınımızın güçlü

isimlerini okuyan bir Metin Oktay vardı bir zamanlar. Kitabın girişi onun ne denli güçlü bir anlatıcı olduğunun ispatıdır:

"Top ve ben…Biz ikimiz, çocukla oyuncağı değildik. Hikayemiz öyle başladı ama, yıllar geçtikçe 'oyun'dan müsabakaya, 'maç'lardan 'şampiyonalar'a yöneldi. Önce oyundu, sonra 'iş' oldu. Birlikte çok güzel şeyler ürettik adı 'gol'dü. (…) TOP VE BEN, seyirci dediğimiz o muhteşem sevdalılar topluluğuna hiçbir zaman ödenemeyecek manevi borçların da bir anlamda minnetle, sevgiyle teyit edilmesidir."

Oktay, masal tadında ama gerçek olduğunu unutturmadan, bir tamirci çırağı edasıyla anlatıyor, top ile olan macerasını:
"Ben vururum, o gider….
O gider, ben giderim…
O ilk vuruşla birlikte yolum da değişti, hayatım da…
(…)
Çaresiz, kader bağlamıştı bizi."
Metin Oktay, asıl anlatıya geçmeden önce hayat ile ilgili felsefesini aktarıyor. Felsefe yapmak için değil şüphesiz. Yürekten kopup gelen sözler; ama bilgelik ve insanlık dolu:
"İnsan ömrü dediğiniz nedir ki?
Bir ömür boyu kavga…

Yaşama kavgası, ekmek kavgası, kısacası var olma kavgası. Bazen düşünürüm, bir ömür boyu kavgaya değer mi, diye…
Bazen de kutuplardaki, kızak köpekleri arasındaki rekabeti, onların arasındaki büyük kavgaları düşünürüm….O büyük doğa savaşında, o kızak köpeklerinin mücadelesini bilir misiniz?

Kutuplardaki kızaklarda kuraldır. En kuvvetli, en dirayetli, en dayanıklı köpek kızağın önüne geçer. Kırbacı ise arkadaki köpekler yer. (…)

Kutup köpeği, kızak esiri Big'e benzeyen insanları düşünüyorum. Düşündükçe beynim yumak yumak oluyor. Sanki hiç çözülemeyecek bir yumak…
Hadi köpekler neyse…Peki insanlar niye kavga ederler bu güzelim dünyada?"

Yoksul insanların mutluluğu

Tam da yoksul insanların mutluluğunu anlatır Metin. Yokluğa rağmen çocukluk güzeldir. Margarin yağlı ekmeğin üzerine serpilen toz şeker, yemeğin salçasına batırılan ekmek çocuk Metin'i mutlu etmek için yeterlidir. İlkokul yıllarından itibaren Sait Altınordu hayranıdır. Ama güzel bir topu bile yoktur. En çok da buna üzülür. O zamanlar yaşadığı hayatı, yorgun bir küfenin dibindeymişçesine düşünüyor.

Çok ilginçtir ama; Metin Oktay'ın hayatındaki kırılma noktasının bir otomobilin üzerine sıçrattığı çamurdan sonra olduğunu görüyoruz. Öfkeli ve saygısız otomobilin ardından bakarak, "Sen de kirlet bakalım, n'olacak" der.

Bu anısını İslam Çupi'ye anlatan Metin Oktay'ın karşısına şöyle bir yazı ile çıkacaktı: "Halbuki o üstü başı berbat edilen delikanlı 7 yıl sonra Türk futbolunun bir numaralı Metin Oktay'ı olmuştu. O zamanın Metin'i ile İstiklal Caddesi'nin şimdiki

Ayten Gökçer

Ajda Pekkan

Metin'i arasında, insanı mukayese çılgını yapacak bir uçurum vardı. Ama o rıhtımın kabuğuna çekik delikanlısı sözünde durmuş ve bir zaman sonra Türkiye'nin en çok tanınan ilk beş adamı arasına girmeye muvaffak olmuştu…"

Fuarın ay ışığı altında bir topçu

Metin Oktay, şöhretin ve krallığın tozlu, zorlu, dolambaçlı yollarına girmeyi şüphesiz İzmir'e borçludur. Öyle ki, onun futbol yaşamının başlangıcı olan 1951 yılında her gece herkesten gizli fuara yamalı bir topla girip çalışır. Metin'i bu tekli antrenmanlarda, bir adam keşfeder. Adeta büyülü bir andır Metin için. Hayranı olduğu, çocukluğunun kahramanı Sait Altınordu 8 numaralı formayı giymişti hep. Metin, 1951 yılında Damlacık Spor'da 8 numaralı formayı giyerek sahalara çıkar. İlk kazandığı parayı Arif Hantal'dan alır. Alaçatı ile yapılan özel maçta iki gol atan Metin'e Arif Hoca, kırmızı bir iki buçukluk verir. Bu onun kazandığı ilk paradır.

Hayat, sanki ona ille de Galatasaraylı olacaksın, demiştir. Öyle ki, öncesinde Beşiktaş'la yolları kesişir. Beş yıl karşılığında 6 bin lirayı isteyen Metin'e, Beşiktaş yöneticisi Sadri Usuoğlu adeta kükrer: "Ben o

Metin Oktay

parayı Recep'e vermedim be! Sen kim oluyorsun? Bir Recep Adanır mısın yani?"

Gerçi Galatasaray da ilkin bu parayı vermez. Ama Metin'e böyle kötü davranmamışlardır.

İzmirspor'a transfer olan Metin'i Galatasaraylılar seyretmeye geldiğinde İzmir'in en önemli gündem maddelerinden biri olur. İzmirliler Metin'in gitmesini istemiyordur. Burada uzun uzadıya bu olayı aktarmayacağım ama; Metin'in transferi yine fazla pahalı bulunur. O günün Galatasaray yöneticisi Necdet Çobanlı, bu para mevzuu için 31 yıl sonra bir yazısında, "Affet beni kral" diye yazar.

Beş yıl karşılığında Galatasaraylı olduğunda transfer ücreti 1949 model mavi renkli bir taksidir. Metin, bu aracın ticari plakalı olmasını ister. Çünkü çalıştırıp ailesini geçindirmek, katkı koymak zorundadır.

Ağları parçalayan bazuka

Metin'in hayatı, futbolcuya kız verilmeyen yılların bir parçacı hikayesidir. Ama sonunda zafer ve başarı olan hikayedir.

Metin'in kendini tarif edişi bir parça da dışarıdandır. Kendisini övmeyi sevmediği ortadadır; ama bir gol var ki, kim olsa övünür.

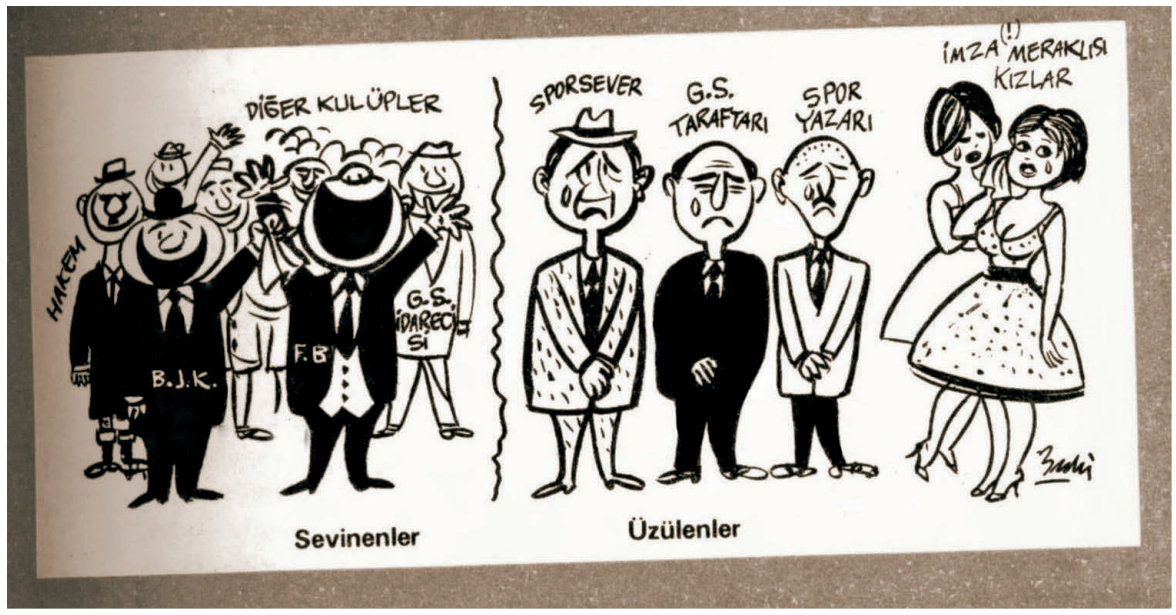

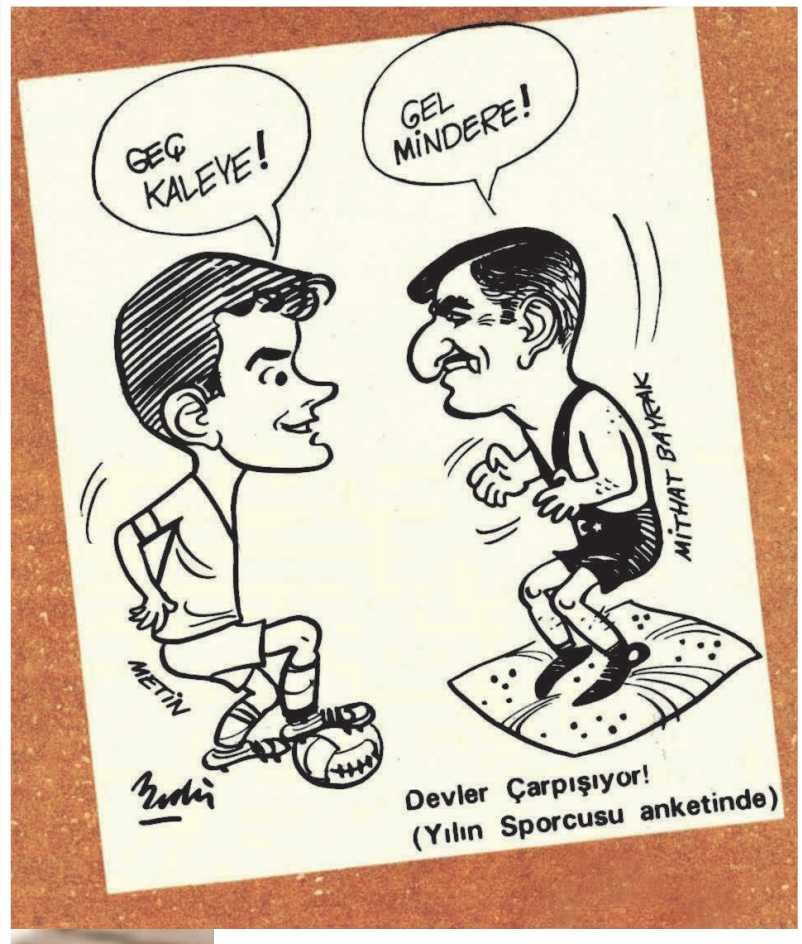

10 Haziran 1959'da Fenerbahçe ağlarını yırtan gol yüz binlerce Galatasaraylı için efsane olur; ama bir o kadar Fenerbahçeli'yi de ağlatır. Metin Oktay o golü, "Ağları parçalayan bazuka" olarak tarif eder.
Metin Oktay'ın Galatasaray sevdası denince de şüphesiz, Galatasaray'ı evliliğe tercih etmesidir. İleride ele alacağımız "Taçsız Kral" filmindeki o meşhur diyalogu kim unutabilir:

-Karar ver artık ben mi Galatasaray mı?
-Galatasaray, çünkü o daha vefalı…
Anlattıklarımızın daha fazlası şüphesiz kitapta var. Metin'in sevgi ve vefa dolu satırlarını okuyun….

Metin Oktay ile ilgili en kapsamlı çalışma şüphesiz Ahmet Çakır'ın "Taçlı Kral Metin

Gündüz Kılıç

Taçlı Kral Metin Oktay-Ahmet Çakır

Oktay" kitabı. Yazarın kendi yayını olan eser, 2011'de okuyucu ile buluştu. Ahmet Çakır, bu kitabı hazırlamakla ne kadar övünse azdır. Bu alandaki ilk telif kitap olma özelliği taşıyan bu eser, alandaki boşluğu doldurmak için önemli bir adım. Metin Oktay'ın ölümünden bu yana kendisi ile ilgili yazılmış tek kitap. Bu kitap bir başlangıç olmakla birlikte Metin'i anlatmaya yetmez. Metin Oktay'ın daha birçok yönüyle ele alınması gerekir.

Kitabı Ahmet Çakır'ın hazırlamış olması çok önemli. Çünkü Çakır, bir Galatasaraylı olmanın yanı sıra gerçekten bir Galatasaray uzmanı. Galatasaray'ın tarihini de daha önce yazmış. Kitapta, Metin'in hayat serüvenini, çok farklı yazı, kaynak ve anıdan derleyerek aktarıyor. Yukarıda sözünü ettiğimiz iki kaynaktan da epeyce yararlanmış; ancak Metin ile ilgili kıyıda köşede kalan önemli yazılara da yer verilmiş. Kitap, Metin'in futbolculuk hayatı, futbol sonrası yaşamının yanında ölümünün ardından nasıl bir iz bıraktığını görmek açısından önemli.

Kitabın içinde çok özel diyebileceğimiz konuklar var. Ali Kırca, Orhan Ayhan, Selim Soydan, Cemal Süreya, Mehmet Fuat bunlardan bazıları. Anılar bölümünde eşi Servet Oktay, TSYD Başkanlarından Esat Yılmaer, bir başka önemli Galatasaraylı Fatih Terim'e de rastlıyoruz.

Metin Oktay ile ilgili başka kitapların da yazılması umuduyla Ahmet Çakır'ın kitabını mutlaka okuyun diyorum.

Taçsız Kral (Film)-Atıf Yılmaz (1965)

Ertem Eğilmez'in kurduğu ve dönem dönem Nahit Ataman'ın kurduğu Arzu Film'in Türkiye sinema tarihinde özel bir yeri vardır. Ertem Eğilmez, sağ cenahın eleştirmekten kaçınıp filmlerini ilgiyle izlediği, sol cenahın (yani sosyalistlerin) yerden yere vurduğu ama filmlerini izlemekten de kendini alıkoyamadığı bir yönetmendir. Ertem Eğilmez eleştirisi bu yazının konusu

değildir. Ama şu gerçeğin altını çizmekte fayda var: Arzu Film ve Ertem Eğilmez, 1965'te "Taçsız Kral" filmini Atıf Yılmaz'a çektirerek futbol tarihimiz için çok önemli bir belge bıraktı. Ahmet Çakır'ın deyimiyle "tepe tepe kullanılacak" bir materyaldir.

1960'ların sinema ortamı, düşünsel zenginlik açısından en başarılı yıllardır. Türkiye toplumu, 1970'lerin keskin ve tahammülsüz ortamından uzaktır. Bu ortamda sağdan ve soldan çekilen filmlerin hemen hepsi belli bir olgunlukla karşılanmaktadır. 1965'te sinemacılar arasındaki Yeşilçam-Sinematek kırılması, ortamın olgunluğunu bitiren önemli bir dönemeçtir. Taçsız Kral filmi, 1965'te Atıf Yılmaz'ın yönetmenliğinde Safa Önal'ın yazdığı senaryo ile çekildi. Sinemacılar, her ne kadar Metin Oktay'ın popülerliğinden yararlanıp seyirciyi salona çekme amacıyla bir film çekmeyi tasarlasa da, bugünden baktığımızda, amacını çok çok aşan ve iyiye hizmet eden bir eserin ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

1960'ların ideolojik tartışmaları nazarında kimi sinema tarihçileri bu filmi toplumsal gerçekçi olarak tanımladı. Filmdeki kitlesel çekimler, gecekondu mahalleleri, bir işçi çocuğunun hayatını konu edinmesi itibariyle toplumcuydu. Fakat bana kalırsa, en kitlesel spor olan futbolu konu edinmesi ve Galatasaray ile Fenerbahçe başta olmak üzere bu kulüplere mensup kişileri oynatması itibariyle bir halk filmiydi. İzleyiciyi bu yönüyle çeken bir filmdi ve keyifliydi.

Senarist Safa Önal, filmin çekiminde ne kadar zorlandıklarını anılarında anlatır. Metin'in eşi Servet Oktay, bazı sahneler için çok sert tavır koyar. Neyse ki Atıf Yılmaz'ın uzlaşmacılığı ile film kurtarılır. Film, İzmirli bir kişiliğin, Metin Oktay'ın hayatını konu edinmesi ve önemli bir kısmının İzmir'de çekilmesi itibariyle, İzmir kent kültür tarihi için de ayrı bir değer taşımaktadır. Metin Oktay'ın büyüdüğü sokaklar, Kordonboyu, Asansör filmdeki karakterler gibi canlıdır.
Metin Oktay'ın sinema serüveni aslında 1959'daki "Gönül Kimi İsterse" filmine dayanır. O filmde de Metin birkaç sahnede az da olsa görünür. Ancak, Taçsız Kral filmi, gerçek bir futbolcunun rol aldığı ilk Türk filmidir. Metin Oktay, oyunculukta başarılı olmasa da (ki bu çok doğaldır) bu işi yüzüne gözüne bulaştırmamıştır da…

Senaryo, Metin Oktay ile yapılan uzun görüşmeler sonrasında hazırlanır. Çok suskun olan Metin'in ağzından söz almak çok zordur. Ama, Metin hayat hikayesini yıllar sonra "Top ve Ben" de kaleme aldığında gerçeğe çok yakın olduğunu tekrar görüyoruz.
Film, şüphesiz bir kurgudur. Ancak, görüntüler bugün için çok kıymetli bir belgedir.

Sonuç yerine

Aslında bu yazından çıkarılacak sonucu yazının içinde defalarca vurguladık. Bu yazılanlar ve çekilen tek film Metin'e haksızlıktır. Başta Galatasaray Spor Kulübü, yazarlar, Metin Oktay dostları, ilgili bakanlıklar bu futbol abidesini geleceğe taşımak için daha duyarlı olmalı. Yazıya İkinci Yeni Şairi Turgut Uyar'la başladım. Yine Bir İkinci Yeni Şairi ile bitirmek istiyorum. Bakın Cemal Süreya, meşhur Metin Oktay yazısında ne diyor: Metin'de bütün bu büyük futbolcuların yanında kendisini daha büyük gösteren bir şey var. Nedir bu acaba? Teknik mi, beden gücü mü, sezgi mi? Bütün bunlar birleşmiş onda. Ama aynı özellikleri başka futbolcularda kolayca seçiyoruz. Sanırım asıl niteliği topla buluşması. İcatçıdır bu konuda. Sevecendir. Şemsiyesini ne mi yaptı? Fenerbahçe'ye attığı çok ünlü bir gol vardır. "Uçan Manda" olarak anılan Özcan'ın beklediği kalenin ağlarını yırttı. Ayıp olmasın diye ve rakip takıma bir cemile olarak şemsiyesiyle örttü orayı. Şemsiye'nin bugün hâlâ orda olduğu söylenir.

KAYNAKÇA:
Fotoğraflar için Metin Oktay'ın jübile kitabı 'Metin'den yararlanıldı.
Cemal Süreya'nın 99 Yüz Kitabı
Yasemin Arpa'nın Safa Önal ile yaptığı nehir söyleşi kitabı 'Ne Kadar da Gamlı Bu Akşam Vakti'
Agah Özgüç'ün Türk Filmleri Sözlüğü

İşte çağlar boyunca, gemicilere yol gösteren, karanlık deniz ufuklarının ışık kaynakları…

DENİZLERİN ÇAKMAK TAŞLARI FENERLER

Hakan KOCAHAL

Yüzyıllar boyunca, denizciler yollarını yıldızlara bakarak buldular. Yıldızların konumları kadar, yaydıkları küçücük ışıklar da önemliydi gemiciler için. Zamanla, karadan denizi aydınlatan ışık kaynakları, denizciler açısından yaşamsal bir gereklilik haline geldi. Özellikle karaya yakın seyreden gemiler için kılavuzluk, kazalara karşı koruyucu bir önlem niteliğindeydi. Günümüzde, gelişen teknolojiyle beraber, artık geceleri bir deniz fenerinin kılavuzluğuna daha az ihtiyaç duyuyor gemiler. Pusula, siren, telsiz, radar ve uydu gibi araçlar giderek zedeliyor deniz fenerlerinin gemilerle olan ilişkisini. Ama onlar, kendilerine özgü mimarileri ve dalgaların dövdüğü kayalıklarda yükselen ışıklarıyla, yıldızları kıskandırıyorlar ve hâlâ bir şiir gibi dimdik ayaktalar. Şimdilerde, akla yalnızlık ve hüzün getirmeleri bundan belki de... Denizin ortasında dalgalarla boğuşan bir kaptan, en yakın köyden kilometrelerce uzakta, doğanın içinde tek başına bir fenerci ve kapkaranlık gecelere göz kırpan yalnız bir fener ışığı…

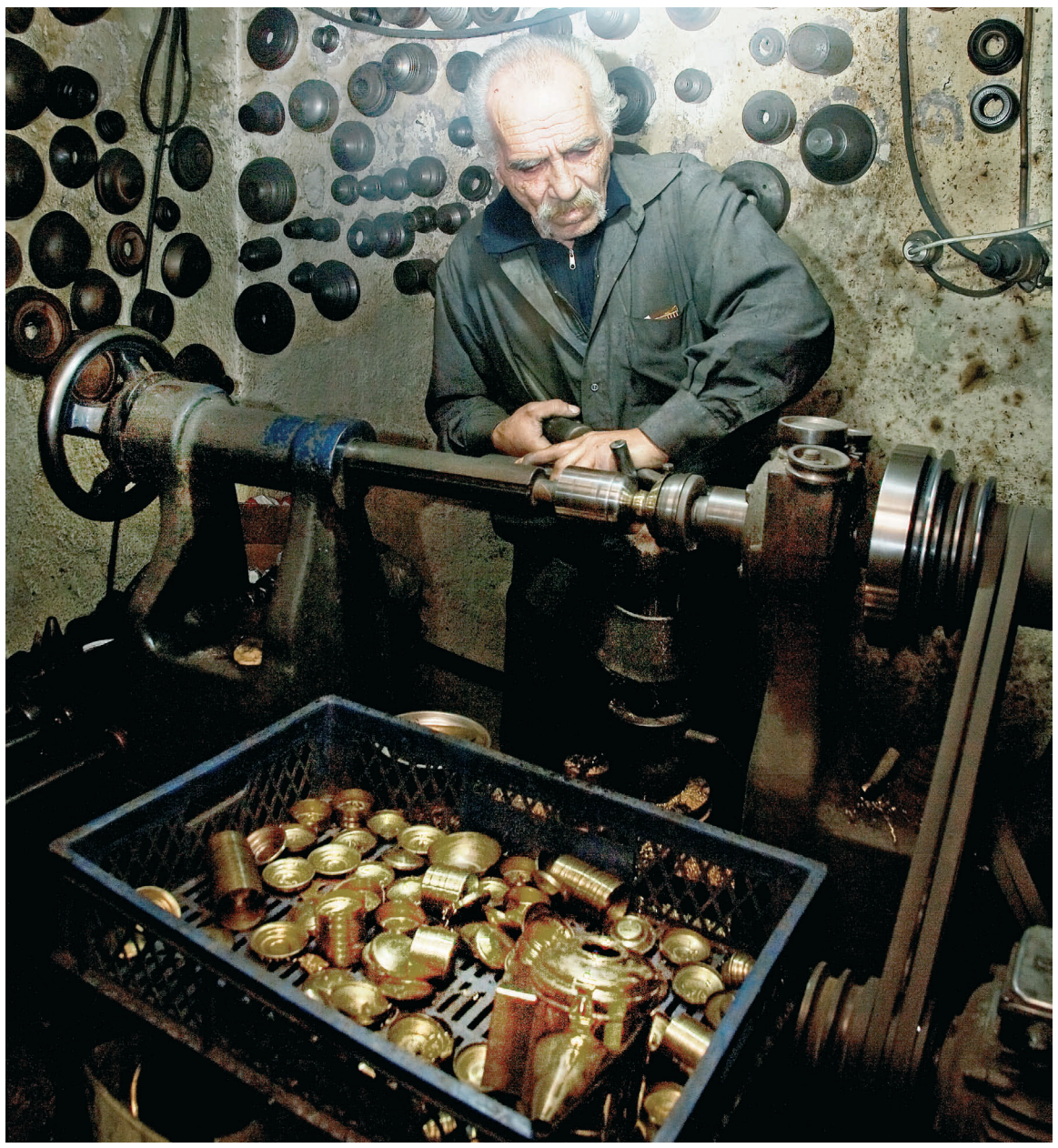

Belki de deniz fenerlerinin görsel anlamda bir simge haline gelmesinin asıl nedenidir ıssız doğadaki bir başınalığı… Her deniz fenerinin ayrı bir öyküsü var; tıpkı insanlar gibi. Denizle karanın birleştiği sınırda duruyorlar öylece. Ne denize ne de karaya ait olanlar; kendi başlarına çıkıyorlar ıssızlığın ortasında. Sadece denizdeki tekneler için değil, evinin penceresinden uzakları seyredip düş kuranlar içinde bir umut ışığı olsun diye belki de…

sonbahar sarsıntılarla gelir dipten ve derinden
dağılır sis yelkenleri kederli eylül gemilerinden
yetişememek son kuşlara yetişememek ah ne kadar
hüzünlü bakıp
yalnızlığın nabzı deniz fenerlerinden…

Attila İlhan

Deniz feneri de bozulur…

Bir ninenin, bilgisayar başında, müthiş görsel animasyonlarla süslenmiş son sürüm bir oyunu heyecan içinde oynayan torununa, o an onun ne yaptığın hiç anlamadığından "Aferin çocuğum, Allah zihin açıklığı versin" demesi gibidir deniz fenerinin dediği… Yani, görüntüsü ve varlığı duyumsanır ancak ne dediği duyulmaz. Duyulsa da artık, eski bir lisan, eski bir insan gibidir hayatın sürekli büyüyen gürültüsünde… Bozulsa, farkına bile varılmaz belki de…

Eski bir alışkanlıkla ihtiyar bir gemi selam verir deniz fenerine, ışığı söner fenerin salası okunmaz selâtin camilerde.

Yine de bozulan deniz fenerleri için bir şans var… Son bir şans…

Yaşar DAĞLI ve İbrahim AKGÜN…

Yaşar usta ve İbrahim usta, meslek aşkı ile hayatın akışını bir hünerde buluşturmuşlar ve tarihi Kemeraltı Çarşısı'nda Kızlarağası Hanı'nın arkasından geçerken dikkat edenler dünyanın bu son deniz feneri ustalarını hemen göreceklerdir. 1980'den beri deniz fenerlerini tamir ediyorlar. Belki de dünyada bu işi yapan son kişiler onlar… Sadece para kazanmanın bir amaç olduğu iş dünyasında, onların izinden gelecek yeni bir kuşak yok maalesef. Mamafih yeni deniz feneri de yok… İbrahim usta ile sohbet ediyoruz…

-Nereye gittiğini bilmeyen gemilere yardım eden deniz fenerlerini tamir eden bir ustaya nereli olduğunu sormak doktora nasılsın demek gibi olacak ama adettendir… Nerelisiniz İbrahim usta, nasıl başladınız bu işe?

-Menderesliyim. 1980 yılından beri deniz fenerlerini tamir ediyorum. Urfalı bir ustam vardı, onun yanında öğrendim bu işi. Yaşar (Dağlı) ustayla da onun yanında tanıştım.

-Peki, sadece üç kişi miydiniz? Başka deniz feneri tamircisi çıkmadı mı içinizden?

-Üç kişi ile olur mu? 30 kişi vardık atölyede. Ancak ustamız bir gün sadece Yaşar Usta'yla bana bu işi yapabileceğimizi söyledi. Diğer arkadaşlardan kimse bu mesleğe devam etmedi. Sonunda ustamızın dediği oldu. Galiba Yaşar Usta ve ben, bu işi yapan son insanlarız.

-Peki, sizin ustanız nereden öğrenmiş bu mesleği?

-Aslında çoğunlukla Ermenilerin yaptığı bir işmiş bu. Benim ustam da galiba bir Ermeni ustadan öğrenmiş. Yani bu Ermenilerden kalan bir zanaat aslında…

-Deniz fenerlerinde elektrik kullanılıyor. En azından günümüze kalanlar öyle… Eskiden ya da elektriğin ulaşmadığı yerlerde bu ışığı nasıl sağlıyormuş insanlar?

-Çok eskiden zeytinyağının tortusuyla tutuşturulurmuş. Sonradan elektrikli olmuş deniz fenerleri. Hatta şimdilerde bazı fenerlerin ışığı karanlıkta yüz kilometre kadar uzaklıktan görülebilir.

-Peki, ne işe yarar Deniz fenerleri, tehlikeleri mi önler örneğin?

-Tehlike işareti vermez ama ışığın dilini bilen denizciye bulunduğu yeri gösteren ve gece boyunca durmadan yinelenen ışıklı bir mesaj iletir. Fener ışığı ile konuşur. Fener beyaz, kırmızı, yeşil, seyrek olarak da mor veya mavi renkli ışık verebilir. Işık sabit olabilir, her yönü ya da ufkun sadece belirli

kesimlerini aydınlatabilir. Ayrıca ışığı hareketli fenerler de vardır.

Kılavuz feneri

Bu büyüleyici ortamda sohbetimiz derinleşirken artık not almayı bırakıyoruz. Deniz feneri tamir eden dünyanın belki de en son ustalarını daha fazla teknik sorularla boğmak hem sohbetimizi kalıplara sokuyor hem de ustamızı yoruyor diye düşünüyoruz. Deniz fenerleri, meraklısı için gerçekten uzun ve meşakkatli bir konu.

Gemi kaptanları bile tamamen muvaffak olamıyor. Bütün fener türlerini akılda tutmak mümkün olmadığından gemi kaptanlarının elinde her fenerin gönderdiği ışık sinyallerini tanımlayan bir "Kılavuz defteri" var örneğin. Dünyanın yuvarlaklığı ışık ışınlarının aydınlatma alanlarını sınırlar. Kötü havalarda fenerler sis düdükleri çalarlar. Bugünkü fenerler ayrıca, gönderdiği dalgalar, alıcı aygıtlarla donatılmış gemiler tarafından hemen hemen her türlü hava koşulunda kolaylıkla alınabilen radyo farlarla donatılmışlardır. Aydınlık süreleri karanlık sürelerine oranla daha kısa olan fenerlere şimşekli fenerler denir. Aydınlık süreleri karanlık sürelerinden uzun olanlar husuflu fenerlerdir. Aydınlık ve karanlık süreleri süreölçer (kronometre) ile ölçülebilir. Bu süreler değişik ritimlere göre birbirini izler. Bazı fenerlerin ışığı, saniyeden daha kısa fasılalarla çakabilir. Fenerlerin ışık düzenlemeleri o kadar çok çeşitlidir ki, dünyadaki yirmi beş bin deniz fenerinden her birinin ışığı öbüründen farklıdır denilebilir.

Mozart dinlerken
hafiften omuz oynatmak...

İlle de Mozart olsun

Neşeli, yerinde duramayan, şöyle klarnetli, biraz da darbukalı bir Mozart dinletisi, mümkün mü? Artık mümkün. Tepecik Filarmoni Orkestrası ile her şey mümkün.

Hanzade ÜNUZ

İlk konserlerini veren genç yetenekler topluluğu Tepecik Filarmoni Orkestrası, ses verdikleri notalarla İzmir'den "Biz de varız" diye haykırdı adeta. Gözlerinin içi gülen 12 delikanlı, sahnede müziğin evrensel diliyle konuştu.

"İlle de Mozart Olsun" dedi.

Aslında her şey, Tepecik Mahallesi'nde yaşayan 12 yetenekli Roman delikanlının konservatuvar sınavlarını kazanmasıyla başladı. Kulaklarında müzikle doğdukları rivayet edilen ancak genelde babadan oğula müzik eğitimi alan alaylı müzisyen Romanlar, böylece ilk kez okullu oldu. Zaten çocuk yaştan itibaren kendiliğinden konuşturdukları kemanları aracılığıyla bu kez Mozart, Bach, Beethoven gibi müzik dehaları ile tanıştılar.

Kimi piyano çaldı, kimi keman...

Parmaklarının ucunda, kulaklarında Mozart'ı, Çaykovski'yi duymaya, hissetmeye, yaşamaya başladılar.

Yetenekleri ışıldadı. Sonra bir başka sürpriz yaşandı. Senfoninin adını aldığı Tepecik Mahallesi'nde doğup büyümüş ünlü perküsyon sanatçısı Hamdi Akatay, altı ay kadar önce Tepecik Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği (TEKSED) Başkanı Dilan Keyvan ile buluştu. 40 yılı aşkın müzik yaşantısında dünyaca ünlü sanatçılarla aynı sahneyi paylaşan Hamdi Akatay, insanın yeteneğini keşfetmesinin gücünü bilen bir sanatçı

olarak İstanbul'dan İzmir'e döndü ve Tepecikli gençlerle elele verdi.

Her mahalleye kısmet olmayacak zenginlikte gönül insanı, müzik öğretmeni Dilan Keyvan, sanatçı Hamdi Akatay ve Tepecik Mahallesi bir bütün oldu. Roman gençlerin sosyal yaşamın içerisinde yetenekleri ve yaşam kültürleriyle farkındalık yaratmalarını; hem farkedilmelerini, hem de kendilerini fark etmelerini amaçlayan bir hedef belirlendi.

Tepecik Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği'ni kurdular.

İlk olarak Tepecik Filarmoni Orkestrası ile işe koyuldular.

Mozart'ın 25. ve 16. Senfonileri, Türk Müziği üstadı Haydar Tatlıyay'ın ezgileriyle harmanlandı. Batı Müziği'nin en önemli bestecilerinden Wolfgang Amadeus Mozart'ın eserleri ilk kez Türk Müziği ve Roman ezgileriyle buluştu. Kıt, hatta hiç olmayan imkanlarla evlerde toplandılar, provalar yaptılar. Gençlerin kendilerine inanmaları, seslerini bir duyan olacak mı endişesini gidermeleri biraz zaman aldı.

Ev sahibi Konak Belediyesi

Hamdi Akatay ve Dilan Keyvan'ın gençlere olan inancı, birlikte yarattıkları sinerji , Tepecikli gençler ve ailelerine de geçti. Sonra gün geldi, çalışmalarını müzikseverlerle paylaşmaya karar verdiler. Konservatuvarlı "12 Dev Adam" Dr. Selahattin Akçiçek Eşrefpaşa Kültür ve Sanat Merkezi'nde konser verdi. Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş'ın katkılarıyla gerçekleşen konserde hınca hınç dolu salon, Mozart ve Türk müziği ezgileriyle yıkıldı. Mozart'ın dehası, araya serpiştirilen Roman ezgileriyle yüzü ışıldayan genç yeteneklerin ellerinde neşe bulmuştu adeta. Salonda en çok dikkatimi çeken şey, gençlerin, ailelerin anne, baba, kardeş ve yakınların yüzündeki haklı gurur ve sevinç oldu.

Unutulmuş mahalle Tepecik'e uğrayan Mozart ile gözlere umut gelmişti. Gençlerle birlikte bu önemli başarıya imza atan Hamdi Akatay ve Tepecik Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği Başkanı Dilan Keyvan'ın daha ciddi desteklerle alacakları yol artık hayal değil, gerçekti. Konser arasında girdiğim kuliste kulağı küpeli, beyaz gömleğinin üzerine taktığı kırmızı pantolon askısı ve ışıl ışıl yüzüyle arkadaşlarıyla kucaklaşan genç sanatçı ise farklı bir heyecanla, "Abi iki sevgilim birden gelmiş.... Ben şimdi ne yapacağım" diye koşuşturuyordu. Bence konser akşamı, her nereden dinlediyse Mozart da çok neşeliydi...

YEŞİL SAHALARDAN, SARI TAKSİYE...

Süleyman KOCAKARA

Türk Milli Takımı 1954'den sonra ilk kez dünya kupası finallerine gitmeye bu kadar yakındı. Sovyetler Birliği ile hayati bir maça çıkılıyordu. 55 milyon nefeslerini tutmuş Tanju'lu, Rıdvan'lı, Metin'li, Feyyaz'lı ve Süleyman'lı o dev kadroya inanıyordu. Atılacak bir gol Roma vizesi demekti.

Hakan KOCAHAL

Ama olmadı. Türkiye finallerin kapısından döndü. Ya! Kaleci Süleyman. Fenerbahçe'ye transferi nasıl son anda iptal oldu? Efsane Schumacher ona ne söyledi? Futbolu neden bıraktı? İşte yeşil sahalardan sarı taksiye uzanan zaferlerle dolu yılların öyküsü. İşte içimizden biri, kaleci Süleyman'ın hayatı…

1958 yılında Çeşme'de doğdu. Adını Süleyman koydular. Henüz 3 yaşındayken taşındılar İzmir'e. Futbol topuyla ilkokul yıllarında tanıştı. Yalınayak mahalle aralarında koştururken birilerine özenirdi hep. Arkadaşları Metin Oktay, Lefter, Can olurdu. O da tuttuğu takımın kalecisinin yerine geçerdi. Fenerbahçeli Datcu. Sadece radyodan adlarını bilirlerdi birçoğunun. Ama olsun. Onun adıyla anıldılar mı, daha bir iyi oynayacaklarını düşünürler, gurulanırlardı.

Genç Süleyman iyi bir kaleciydi. Yeşilova'nın kalesine geçtiğinde birisinin de gözüne girmeyi başarmıştı. Bir dönemin milletvekili, Bornova Belediyesi Eski Başkanı, ama o dönemin Yeşilova'nın antrenörü Cengiz Bulut'un. Cengiz Bulut "Çok iyi olcaksın. Bir gün herkes seni tanıyacak" demişti genç Süleyman'a. Öyle de oldu. Süleyman Kocakara'nın şansı dönmeye başlamıştı. 1981 yılında Boluspor'a transfer oldu. Rüyada gibiydi. Bolu o yıllarda ligde rüzgar gibi esiyor, dört büyüklere deyim yerindeyse kan kusturuyordu.

İlk maçı rüyalarının takımı Fenerbahçe ileydi. Maça çıkarken aklına çocukken özendiği Datcu geldi. Korksa da, çekinse de iyi oynamalıydı. Maç başladı. Fener-

Keşkeler, zafer naralarına karışır anlatırken anılarını. Sadece o meşhur Sovyetler Birliği maçında düğümlenir sözcükler boğazına. “Tarihe geçecektik” der. Çok az kalmıştı. “Belki ben oynasam, böyle olmayabilirdi.” Ama zaman su misali gelmez geri. O maç gibi anılar da, zaferler de unutuldu çoklarınca. 90’ların futbol tutkunlarında hoş bir sada kaldı.

bahçe forvetinin ilk akınını güçlükle savuşturdu. Gerisini o da hatırlamıyor. “Başarılı bir maç çıkarmıştım. Maç 1-1 bitmiş, Fenerbahçe’den istediğimiz puanı almıştık. Maç sonundaki yaşadığımız sevinç bugün gibi aklımda.’

Bu sevinci ilk olmadı. Beşiktaş, Galatasaray, Trabzonspor. 4 yıl boyunca herkes korkarak gitti Bolu’ya. Bu şehirden puan çıkarmak, Süleyman’ı geçip gol atabilmek büyük başarı olmuştu o yıllarda. Sonra Adana yolu göründü. Akdeniz’de 2 koca sezon geçirdi ve yuvaya geri döndü. 2. Bolu dönemi başlamıştı.

Süleyman artık genç değil tecrubeli bir kaleci idi. Kaptanlık görevi ona düştü. Fenerbahçe’nin ligde gol rekoru kırdığı yıldı. Oğuz, Aykut, Rıdvan, Schumacher’li efsane kadro Bolu’da karşısında yine Süleyman’ı buldu. Schucmacher o gün aklına koymuştu bu kalecide “iş var”.

1 yıl sonra Alman kaleci sakatlandı. Yerine Beşiktaşlı Engin’le birlikte Bolulu Süleyman’ı da önerdi. Tanju, Rıdvan ve Schumacher kaleci ile özel bir görüşme yapar. ‘Hazır ol’ der Rıdvan, “Fenerbahçe’ye geliyorsun”. Süleyman dünden razıdır Fenerbahçeli olmaya. “Olur” der. “Bekle beni İstanbul geliyorum.” Aradan günler haftalar geçer ama Süleyman bir türlü Kadıköy’e gelemez. Başkan Metin Aşık Boluspor’u aramış, tecrubeli file bekçisini resmen istemiştir. Ancak şehir Süleyman’ı bırakmaz. Taraftardan ve yöneticilerden tepkiler gelir. Bolu Süleyman’ı İstanbul’a vermez.

Süleyman’ın performansı giderek yükselir. 28 yaşında Tınaz Tırpan Onu A Milli Takım’a çağırır. Şeytan Rıdvan, Kral Tanju, İmparator Oğuz ay yıldızlı forma altında takım arkadaşıdır artık. Türk Milli Takımı en başarılı dönemindedir. Ufukta İtalya 90 vardır. Unutulmaz Avusturya maçında Engin’in yedeğidir. Türkiye, İstanbul’da net bir skor almıştır. Ve iş Sovyetler Birliği ile Rusya’da oynanacak maça kalmıştır. Bize bir gol bile yeter o gün.

55 milyon, haftalar önceden nefesini tutar, o maça odaklanır. Dönemin Başbakanı Turgut Özal, Milli Takım’a hediyeler verir, moral olsun diye. “Sovyetler Birliği’ni yenin, benden ne dilerseniz dileyin” der... Süleyman’a da gözdağı verir şakayla karışık. “Gol yersen Türkiye’ye gelme” . Futbolcular hırslansın diye Anıtkabir ziyaret edilir. Ata’ya sözler verilir.

Ve milli takım dualarla umut yolculuğuna çıkar. Kale Yaşar, Engin ve Süleyman’a emanettir. Lokomotif Stadı’nda yağmur altında ama umut içinde bir antrenman yaparlar. Ve maç günü gelir, çatar. Süleyman kulübededir. Dualar içinde maçı izler. Goller ardı ardına gelir. Ama bizden değil. SSCB 2-0 galip maçı bittirir. Soyunma odasında matem havası vardır. 1954’den bu yana ilk kez milli takımımız dünya kupası finallerine bu kadar çok yaklaşmıştır. Gözyaşları sel olur. Herkes gibi Süleyman da günlerce bu mağlubiyetin üzüntüsüyle yaşar. Ama elden birşey gelmez.

Tecrübeli kaleci artık Zeytinburnu’ndadır. Hayallerinin takımında olmasa da İstanbul’dadır işte. Burada tam 5 başarılı sezon geçirir. A Milli Takım’a defalarca çağrılır. Sürekli haftanın altın karmalarındadır Süleyman ismi. 1994 yılında Süleyman Kocakara bayrağı gençlere bırakmanın zamanı geldiğini düşünür ve futbolu bırakır. Artık bir hedefi vardır; Türkiye’ye genç kaleciler yetiştirmek.

Doğduğu kentin takımına Çeşmespor’a kaleci antrenörü olur. Ardından Altınordu’da çalışır. Türk futboluna onlarca kaleci yetiştirir. Neredeyse bütün akrabalarını da kaleci yapar. Samsunsporlu Akın ve Altaylı Altay da bunlardan birkaçıdır.

Hayatı boyunca hiç boş durmamıştır. Hep çalışmış, hep emek vererek bir yerlere gelmiştir. Süleyman futboldan koptuktan sonra da birikimiyle bir taksi alır. Geçer direksiyon başına, karışır şehrin kalabalığına. Bazen düşünür elbet ardında bıraktığı masal gibi yılları.

Keşkeler, zafer naralarına karışır anlatırken anılarını. Sadece o meşhur Sovyetler Birliği maçında düğümlenir sözcükler boğazına. ‘Tarihe geçecektik’ der. Çok az kalmıştı. ‘Belki ben oynasam böyle olmayabilirdi.’ Ama zaman akan su misali gelmez geri. O maç gibi anılar da, zaferler de unutuldu çoklarınca. Sadece 90’ların futbol tutkunlarınında hoş bir sada kaldı. Kaleci Süleyman ve maçları üstüne.

Belediye başkanlığı için şartlandı, bakanlık dahil kendisine sunulan her görevi reddetti

Alyanak'ın telafisiz ve teselliisiz kaybı

1973 mahalli seçimlerinde Osman Kibar gibi dev bir ismi yenerek, herkesi şaşırtan bir sonuçla İzmir Belediye Başkanlığı'na seçilmiş İhsan Alyanak'ın kazandığı zafer, o günlerde Başbakan olan Bülent Ecevit'i bile çok şaşırtmıştı. 43 yıl öncesinin imkansızlıkları içinde aracın gerecin, iş makinasının olmadığı İzmir gibi bir kentte belediyecilik yapmak oldukça güçtü.

Sancar MARUFLU

İzmir'de 1960'lı yıllardan sonra başlayan ve doğrudan halka dayanan popüler belediyecilik döneminin en son temsilcisi İhsan Alyanak'ı, 3 Mart 2008 günü İzmir'de yeniden canlandırdığı, Türkiye'nin ilk ve tek belediye hastanesi olan, Eşrefpaşa Hastanesi'nde kendisinin tefriş ettirttiği, "acil yoğun bakım odasında" kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyim. Aradan tam 7 yıl geçti. 1 Nisan 1924 tarihinde İzmir'de doğmuş olan Koca Reis İhsan Alyanak, yaşayabilseydi, günümüzde 91 yaşında olacaktı. Şahsen İhsan Alyanak gibi, duyarlı ve vatanperver bir değerimizin yaşanılan şu günleri görmediği için buruk anlamda memnunum. 84 yaşında kaybettiğimiz İhsan Alyanak, dopdolu bir ömür yaşamıştı… Yaşamının her zerresinde İzmir ve İzmirlilik vardı. Yaşamı boyunca hep İnsanları sevmişti. İnsanlar için karşılıksız

İzmir'in on yıl süreyle Belediye Başkanlığı'nı yapan Osman Kibar, kendisini 1973 yerel seçimlerinde yenilgiye uğratan İhsan Alyanak'a görevi teslim ediyor.

hizmet etmek onun yaşam felsefesiydi. 1973 mahalli seçimlerinde Osman Kibar gibi dev bir ismi yenerek, herkesi şaşırtan bir sonuçla İzmir Belediye Başkanlığı'na seçilmiş İhsan Alyanak'ın kazandığı zafer, o günlerde Başbakan Bülent Ecevit'i bile çok şaşırtmıştı. 43 yıl öncesinin imkansızlıkları içinde; aracın gerecin, iş makinasının olmadığı İzmir gibi bir kentte belediyecilik yapmak oldukça güçtü. 1930 yılının şartları ile hazırlanmış ve artık demode olmuş bir belediyeler yasası ile hiçbir geliri olmayan İzmir'de 1973 yılından itibaren çağdaş ve modern hizmet üretme başarısını ancak İhsan Alyanak gibi görevinin ne olduğunu çok iyi bilen, akıllı, zeki, çalışkan ve bilgili bir başkan gösterebilirdi.

Planlı ve programlı belediyecilik

Başbakan İsmet İnönü'nün milletvekilliğine layık gördüğü İhsan Alyanak, CHP'ye

İhsan Alyanak törende

üye olduğu 1940 yılından itibaren kendisini hep İzmir Belediye Başkanlığı için şartlandırmış ve hazırlamıştı. Bu arzusu nedeniyle, parlamento dışından bakanlık dahil kendisine sunulan her görevi reddetmişti. İzmir'i çok seven, İzmirlileri çok iyi tanıyan ve tam bir "halk çocuğu" olarak kendisini yetiştiren Alyanak, İzmirlilerden aldığı destekle, Dr. Behçet Uz'dan sonra İzmir'e ilk planlı ve programlı belediyecilik hizmetlerini sunmuş, ilk ve tek belediye başkanı olmuştur. Şimdilerde rahatlık arz eden bazı önemli cadde ve yollar şayet yıllar önce, "Alyanak'lı Yıllarda", İhsan Alyanak'ın bilinçli, cesur ve kararlı girişimleri olmasaydı, İzmir'imiz günümüzde yaşanılmaz bir kent olurdu. İhsan Alyanak, İzmir'deki uygulamalarıyla yepyeni bir "Türk Belediyecilik Sistemi"nin yaratıcısıdır. Alyanak, çalışkanlığı ve yarattığı halkçı hizmetleriyle Bülent Ecevit'in, Süleyman Demirel'in ve Turgut Özal'ın takdir ve ilgisini kazanmış müstesna bir kişiliktir. İzmir'de ilk kez uygulattığı sayısız hizmetin öncüsüdür. Benim babam, Atatürk'ün erozyonla mücadele ve bataklık kurutma uzmanı, Orman Yüksek Mühendisi Cevat Ziya Maruflu, Koca Reis İhsan Alyanak'ın babası "Kantarcıbaşı Alyanak Osman"ın çok yakın dostu ve arkadaşıydı.

Çalmadan, çaldırmadan

Bir 'Baba Dostu' olarak ilk kez 1967 yılında tanıdığım İhsan Alyanak'la tam 41 yıllık sıcak dostluğumuz olmuştu. Birbirimizin sırlarına sahiptik. Baba oğul, ağabey, kardeş gibiydik. İlk kez 1971 İzmir Akdeniz Olimpiyatları'nda birlikte çalışmaya başladık. 1973 yılındaki seçim kampanyasında kendisine en yakın desteği veren kurmay kadrosundaydım. 8,5 yıllık belediye başkanlığı süresince onun en yakın yöneticilerinden biri oldum. İzmir Belediye Başkanı seçildiği gün Kokluca Mezarlığı'nda yatan babasının mezarının başında verdiği; "Çalmadan, çaldırmadan, doğru ve dürüst çalışacağım" sözünü 8,5 yıl süreyle eksiksiz uyguladığını gören ve ona bu konuda tanıklık yapabilecek tek kişiyim. Çünkü her ay maaşını bana teslim ederdi. Tüm özel harcamalarını ben yapardım. Evine ve ailesine belediyeden aldığı parayla hiçbir şey alınmazdı. Evini SSK emeklisi olarak aldığı maaşı ve kirada olan bir dükkanının geliri ile geçindirmiştir. Evet; İhsan Alyanak, belediyede makam odalarına, gelene gidene ikram edilen çayı, kahveyi bile kendi maaşından ödemiş bir başkandır.1 Nisan 1924 tarihinde İzmir'in Kapılar semtinde dünyaya gelen Alyanak, İzmir'de 8,5 yıl süreyle çalmadan, çaldırmadan, doğru ve dürüst Belediye Başkanlığı yapmıştır. 33 yaşına kadar Halkevleri ve Altınordu formasını giye-

rek aktif spor yapmıştır. Milli ve uluslararası güreş ve boks hakemidir. İsmet İnönü'nün özel isteği ile yüksek eğitim yapmış ve İzmir Ekonomi ve Ticaret Yüksek Okulu'nu derece ile bitirmiştir. İdari ve Mali Yönetim ile Hesap Uzmanı'dır. Çalışkan, yaratıcı ve başarılı iki başkanlık dönemi geçirerek İzmir'de silinmez ve kalıcı izler bırakmıştır.

TANSAŞ'ın kurucusu

Sayısız yeniliklerin unutulmaz öncüsüdür. İzmir'in geçilmez dar yollarını cesur ve kararlı atılımlarla genişletmiştir. İmar-iskan, ulaşım, çevre, tüketiciyi koruma, konut ve arsa üretimi, kültür - sanat ve spor alanlarında unutulmaz 'Belediyecilik eserleri' yaratmıştır. Ege Belediyeler Birliği'nin ve sonradan TANSAŞ yapılan TANSA'ların kurucusudur. İzmir'de ve Ege'de yağ, pirinç, şeker ve et sıkıntısı olduğu günlerde pratik zekasıyla TANSA adını verdiği Tanzim Satış Mağazaları'nı kurmuş ve tüm Ege illerindeki tüketicilerin sıkıntılarını gidermiştir. 7'den 70'e İzmir'de her çevreden herkesin sevgi ve takdirini kazanmıştır. Doğum günü 1 Nisan'dan 1 ay önce 84 yaşında hayata veda eden Alyanak, evlatlarının, damat, gelin ve torunlarının yanında; huzurlu ve onurlu bir yaşam sürdürmüştür. "İhsan Alyanak, İzmir demektir. İhsan Alyanak, dürüstlük ve namus demektir. İhsan Alyanak gerçek "Atatürk Devrimcisi" demektir. O her zaman; "Ben Cumhuriyet çocuğuyum. Cumhuriyetle beraber büyüdüm, olgunlaştım" derdi. Atatürk sevgisini ve Atatürkçülüğü yaşamında uygulayarak yaşayan ve yaşatan bir kişilikti. Emsalsiz ve müstesna bir İzmirliydi. Sancar Maruflu olarak, İhsan Alyanak'ın; Protokol, Halkla İlişkiler, Matbuat ve Özel Kalem Müdürüydüm. Belediye Başkanıyken de, görevden ayrıldıktan sonra da son nefesine kadar yanında oldum. Zaten benim görev anlayışım İhsan Alyanak'ın son anına kadar yanında olmamı gerektirirdi. Günümüzde

de ben, son nefesimi verene kadar, İhsan Alyanak'ın ilkelerini ve inançlarını koruma ve kollama görevimi sürdüreceğim. O'nu herkese doğru ve eksiksiz olarak anlatacağım. Bu görevimi başardığımı, Alyanak'ın ölümünden 1,5 gün öncesinde, bizzat onun sesinden, onun takdirini alarak yapabildiğimi yaşamanın onuru içindeyim. Alyanak'a olan görevim benim de ölümüme kadar sürecektir.

68 yıllık CHP üyesi

"İsmet İnönü Siyaset Ekolü"nün en son temsilcilerinden olan İhsan Alyanak, siyasi yaşamının tamamını CHP bünyesinde geçirmiştir. 1940'tan ölümüne kadar, tam 68 yıllık CHP üyesiydi. Türkiye Milli Talebe Birliği Başkanı olarak; başta ünlü Kıbrıs mitingleri olmak üzere sayısız etkinliğe imza atmıştır. 10 yılda bir verilen "Dr Behçet Uz Üstün Başarı Ödülü"nü 1996 yılında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in elinden almıştır. "20'nci yüzyıldan İz Bırakmış Üstün Hizmet Adamı Ödülü"nü de merhum Nezih Demirkent'in elinden almıştır. Merhum Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ten de "Akdeniz'in En Başarılı Belediye Başkanı Ödülü"nü almıştır. Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Tito'dan "Makedonya Yıldızı Madalyası", Libya Lideri Muammer Kaddafi'den "Yeşil Işık Madalyası", ABD İtfaiyeciler Konseyi'nden "20'nci Yüzyıl Söndüren Anıt" madalyası almıştır. Ayrıca; NATO Başkomutanlığı, TSK ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı'ndan, Ege Ordu Komutanlığı'ndan, askeri mıntıkaların ve hava alanlarının korunmasındaki başarısı nedeniyle sadece beş belediye başkanına verilmiş "Altın Şilt"lerden birini almıştır. 100'ün üzerinde ulusal ve uluslararası ödülün sahibidir. 1978 yılında da, Yerel Yönetim Bakanlığı tarafından sadece; Vedat Dalokay'a ve Kaya Mutlu'ya verilmiş ödüllerden biri olan, "En Başarılı Yerel Yönetimci" ödülünün üç ortağından birisi olmaya layık görülmüştür.

Aktif kent eylemcisi

1960'lı yıllardan itibaren seçilip sürdürdüğü Belediye Meclisi ve Belediye Encümen Üyelikleri görevlerinden sonra 1973 yılında seçildiği İzmir Belediye Başkanlığı görevini 12 Eylül 1980 darbesine kadar halk desteğiyle başarıyla yürütmüştür. Çok sevdiği İzmir halkı için son nefesini verene değin güncel fikirler üretmiştir. Yaşamı boyunca aktif kent eylemlerini yakından izlemiştir. Üç erkek, bir kız evlat sahibi olan ve çok sevdiği 55 yıllık eşi Müjgan Alyanak'ı ölümünden önce yakın tarihte kaybeden İhsan Alyanak, eşinin ölümünden sonra adeta ölmeyi ister olmuştur. 8 torun sahibi olan ve torunlarıyla arkadaş gibi çok sıcak ilişkileri olmuş İhsan Alyanak'ın en büyük zevki torunlarıyla haşır neşir olmaktı. Alyanak, şövalye ruhlu, asil bir halk adamıdır. İhsan Alyanak'ın ölümü, benim için öz babamı kaybetmekle eş değerde olmuştur. Aradan 7 koca yıl geçti. Her yıl onu görkemli törenlerle ve adına ödüller vererek anıyoruz.

Son anına kadar bilinci yerinde olan İhsan Alyanak'ın gerçek oğlu gibi sevdiği en yakın çalışma arkadaşı Sancar Maruflu'ya vasiyeti ve son sözleri; "Sancar oğlum, ne yap et. İzmir'e bir 'Düşkünler Evi' ya da ''Yoksullar Evi' kazındır" oldu.

İzmir'in Gerçekten "Efsane" olmaya hak kazanmış; 1973 -1980 arası yıllarının unutulmaz Belediye Başkanı İhsan Alyanak "Koca Reis "adıyla anılırdı. İzmir'deki sayısız kent atılımlarının öncüsü, Alyanak"ın hiç kimseye muhtaç olmadan sürdürdüğü 83,5 yıllık ömrü, maalesef 2008 yılının 3 Mart gecesi, İzmir'e yeniden kazandırdığı, Türkiye'nin tek Belediye Hastanesi olan Eşrefpaşa Hastanesi'nde kendisinin emekli ikramiyesi ile tefriş ettirttiği özel yoğun bakım odasında noktalanmıştır. Son anına kadar bilinci yerinde olan İhsan Alyanak'ın gerçek oğlu gibi sevdiği en yakın çalışma arkadaşı Sancar Maruflu'ya vasiyeti ve son sözleri; "Sancar oğlum, ne yap et. Şu İzmir'e bir 'Düşkünler Evi' ya da 'Yoksullar Evi' kazandır. Tüm huzurevleri paralı. Parası

Alyanak dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ile birlikte 1974 yılında bir ziyaret sırasında. Yanlarında İzmir Milletvekili Neccar Türkcan, CHP İzmir İl Başkanı Dr.Sedat Akman ve belediye meclis üyesi Nail Eker ve parti üyeleriyle bir törende.

ya da maaşı olan buralarda bakılıyor. Binlerce yoksul ve düşkün insan aç vaziyette açıkta sürünüyorlar. Bu insanları perişanlıktan kurtaralım" oldu.

Son yıllarını kızı Asuman'ın Güzelbahçe'deki evinde geçiren, çok sevdiği damadı Muhsin İyigün ile oğulları, gelinleri ve torunları tarafından nadide bir çiçek gibi bakılmış olan İhsan Alyanak'ı İzmirlilerin unutmaları mümkün değildir.

Unutulmaz eserler

İzmir'de Belediye Başkanlığı görevini üstlendiği 1973 - 1980 yılları arasında geçen 8,5 yıl süresince, İhsan Alyanak, çok başarılı hizmetlere imza attı. Türkiye'de ilk kez tüketiciyi korumak amacıyla kurduğu Belediye Tanzim Satışlarını 'TANSA' adı altında toplu mağazacılığa dönüştürdü. Şimdiki TANSAŞ'ların yıllar öncesinden kuruculuğunu yaptı. Kemeraltı'nı şimdiki kötü halinden kurtarmak için yıllar öncesinden ilk girişimleri başlattı. Şu anda Kemeraltı'nın otopark sorununun çözümlenmiş olması Alyanak sayesindedir. Alsancak Gar önünü, Tepecik Gaziler Caddesi'ni, Karşıyaka Naldöken Alaybey girişini ve Mithatpaşa Caddesi'ni ünlü yıkımlarıyla genişletip rahatlattı. Meslek örgütleriyle iş ve güçbirliği yaparak Türkiye'de ilk kez İzmir'de 'Depreme Dayanıklı Konut' üretimi için otokontrollü denetim sistemini oluşturdu. Ege Koop ve Evka'ların kuruluşuna öncülük yapmak amacıyla ilk kez 40 binden 100 bin konuta kadar, Çiğli, Uzundere, Buca ve Bornova'da arsalar üretti.

Şehrül Emin

İzmirli 475 Demokratik Sivil Kitle Örgütleri adına İzmir'i Sevenler Platformu olarak 1 Nisan 2007 yılında, son doğum gününü kutladığımız Alyanak'a, "Şehrül Emin" (Şehir Emini) ünvanını İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu'nun da ilgi ve katkılarıyla vermiştik. "Koca Reis İhsan Alyanak", 1 Nisan 1924 tarihinde İzmir'in Kapılar Semtinde doğmuştur. Çocukluğu Karşıyaka'da, gençliği ise Basmane-Altınpark'ta geçmiştir. "İstanbul Manifaturacılar Çarşısı" "İMC"nin fizibilitesini yapmış olan heyette de profesyonel olarak yer almıştır. Vatani görevini Erzurum - Erzincan gibi doğu illerinde, süvari teğmeni olarak tamamlamıştır. Sporun her dalında sayısız başarılara imza atmıştır. Halkevleri ve Altınordu formasını değişik spor branşlarında hakkıyla ıslatmıştır. İzmir'in muhtelif takımlarında İzmir'i ve Türkiye'yi defalarca faal sporcu olarak temsil etmiştir. Atletizm, hentbol, güreş ve boks dallarında yerel ve ulusal hakemlikler yapmıştır. En son 1971 İzmir Uluslararası Akdeniz Olimpiyatları'nda müsabakalar yönetmiştir. Dünya Olimpiyat Komitesi tarafından en yüksek dereceli madalyalarla taltif edilmiştir. İsmet İnönü siyaset ekolünün enson temsilcilerinden olan Alyanak, siyasi yaşamının tamamını CHP bünyesinde geçirmiştir.

Çocuk şenliği başlattı

1973 yılında seçildiği İzmir Belediye Başkanlığı görevini 12 Eylül 1980 darbesine kadar, halk desteğiyle başarıyla yürütmüştür. Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Meclisi'nde ve Uluslararası Fuarlar Birliği'nde Türkiye'yi defalarca temsil etmiştir. Şimdilerde TRT'nin sahiplenmiş olduğu "Uluslararası Çocuk Şenlikleri"ni 1978 yılında ilk kez İzmir'de başlatan İhsan Alyanak'tır. Dr. Behçet Uz'la birlikte; Karşıyaka, Bayraklı'dan , Bornova ve Manisa sınırına kadar uzanan 'Ataorman' olarak anılan "İzmir Atatürk Ormanları"nın ağaçlandırma çalışmalarını hep o desteklemiştir. İlk kez 1968 yılında baba dostumun oğlu olarak tanıdığım İhsan Alyanak'la tam 43 yılım geçti. Onunla "Baba, oğul, ağabey, sırdaş, kardeş" gibiydik. İzmir Belediyesi'nde onun en yakın dostu ve en yakın yöneticisiydim. Sayısız projede ona destek vermiş olmanın onurunu ve gururunu her zaman yaşayacağım. Alyanak'la birlikte çalışmak, ondan "halkla ilişkileri", "halkçılığı ve devrimciliği" öğrenmek gerçekten çok güzeldi. Bana; gerçek mesleğim olan "halkla ilişkiler-organizasyon yönetimi ve fuarcılık" konularında ilerlemem için de çok önemli fırsatlar tanıdı. Eğitimimi geliştirmemi ve

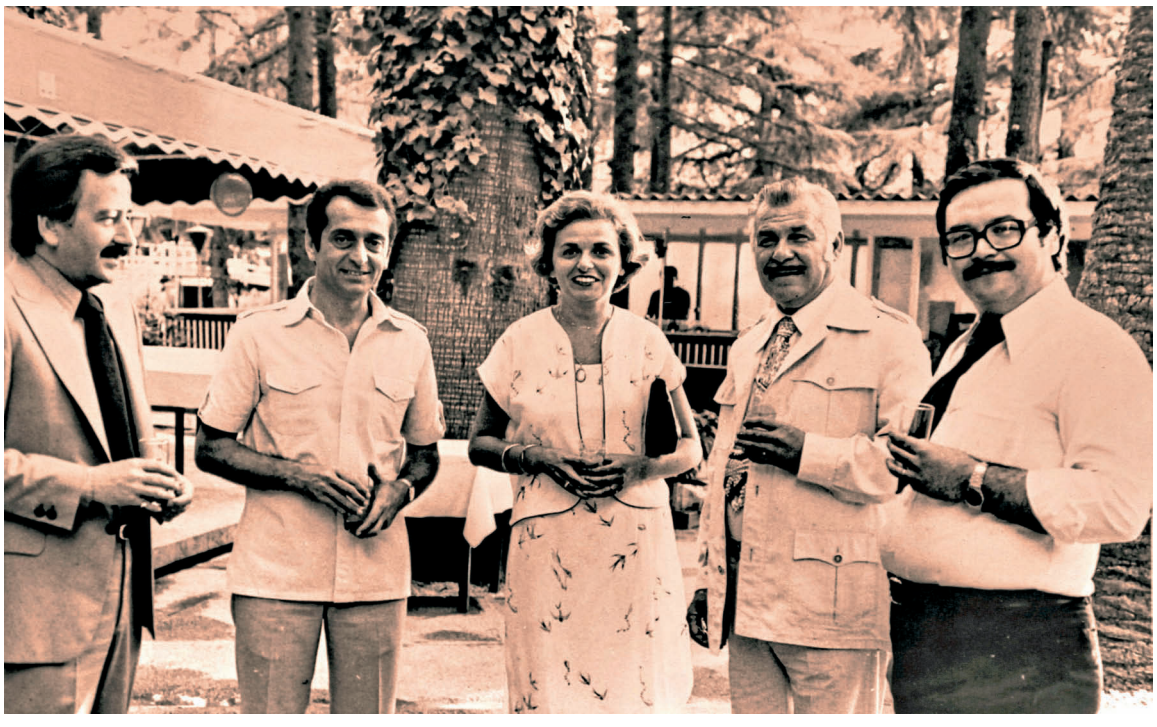

İhsan Alyanak, Alanor Olalı, Sancar Maruflu, Çetin Erokay ve Bekir Tanık Kültürpark'ta sohbet ediyor.

Dönemin İzmirli siyaset ve yerel yönetim muhabirleri; Hikmet Çetinkaya, Kenan Seven, Hüner Şerman, Semra Saygı, Ahmet Dilekçi, Hikmet Anar, Orhan Bilgin, Levent Bimen Hüsnü Kaftan, Nejat Seçen, Erhan Ünver, Orhan İlhan, Aykut Poturoğlu

yüksek lisan ve ihtisas yapmamı o sağladı. 1974 yılından itibaren Türkiye'nin ilk "İhtisas Fuarları Projesi"ni benim sorumluluğumda bir bilimsel kadroya hazırlattırmıştır. Türkiye'nin ilk ihtisas fuarlarını ilk kez İzmir Fuarı'nda İhsan Alyanak uygulattırmıştır. Türk İhtisas Fuarcılığı Modeli'nin öncüsü İhsan Alyanak'tır. Türkiye'de ilk Belediye Bilgi işlem sistemini ESHOT'ta İhsan Alyanak kurdurmuştur.

Bilgisayar yöntemine geçildi

Alyanak tarafından ESHOT'un su ve elektrik faturaları bilgisayar yöntemleriyle okunmuş ve tüketicilere sunulmuştur. İzmir Büyük Kanal Projesi ile İzmir İçme ve Kullanma Suyu projelerini 1975 yılından itibaren Alyanak başlatmıştır. Türkiye'nin; çok katlı binalara bile müdahale edebilen ilk 'Modern İtfaiye Teşkilatı'nı İzmir'de O kurmuştur. İzmir Belediyesi'ni, yeni ve modern iş makinesi ve araçlarına kavuşturmuştur. Eski ve hurda ESHOT otobüslerini devre dışı bıraktırarak İzmir halkını binin üzerinde yepyeni ve modern otobüslerle tanıştırmıştır. Şimdilerde kullanılmakta olan viyadük ve üst geçitleri, Mustafa Kemal Sahil Bulvarı ile birlikte planlatmış ve yapımını ilk kez o başlatmıştır. Tüketici halkın gereksinimlerine cevap verecek; çarşı ve pazaryerlerini yaygınlaştırmış ve modernleştirmiştir. Günümüzde Egekent'in ve Evka gibi toplu konut kooperatiflerinin sahiplendiği arsaları ilk kez İhsan Alyanak ürettirmiştir. İlk 40 bin toplu konut projesini İzmir Çiğli'de İhsan Alyanak başlatmıştır. Çok sevdiği İzmir halkı için son nefesini verene değin güncel fikirler üretmiştir. Yaşamı boyunca aktif kent eylemlerini yakından izlemiştir.

Kalabalık cenaze töreni

İzmir'de Konak Meydanı'nda İzmir Büyükşehir Belediyesi önünde gerçekleştirdiğimiz İhsan Alyanak'ın cenaze töreni muhteşem olmuştur. İş ve çalışma günü olmasına rağmen İhsan Alyanak'ın, 5 Mart 2008 günü düzenlenen cenaze törenine yaklaşık yirmi bin kişi katılmıştır.

İhsan Alyanak'ın ay yıldızlı bayrağımıza sarılmış olan tabutu, hiç cenaze arabasına bindirilmeden Konak'tan Alsancak Hocazade Ahmet Bey Cami'ne kadar ellerde ve omuzlarda götürülmüştür.

İzmirli Ressam Vittorio Pisani ve Prenses Kadriye Hüseyin

Milli mücadeleyi tanıtmak, dünyaya anlatmak için Mısırlı Prenses Kadriye Hüseyin'in 1921 de Roma'da Fransızca olarak yayınladığı "Lettres d"Angora La Sainte" veya "Mukaddes Ankara'dan Mektuplar" isimli 267 sayfalı kitabında, 11 mektup ve Vittorio Pisani"nin 10 adet suluboya resmi bulunmaktaydı. Kitabın başında Atatürk'ün kendi el yazısıyla "Muhterem Prenses Kadriye Hazretleri'ne, M. Kemal, Ankara 12 Mayıs 1337 (1921)" ibaresi göze çarpmaktaydı.

Uz. Dr. Metin ÖZER

Mediterranien Sea veya "Orta Dünya Denizi" olarak da adlandırılan "Akdeniz", ilk çağların bilinen dünyasını Doğu ve Batı olarak ikiye bölüyordu. Avrupalılar Akdeniz'in doğusunu "Levant", burada yaşayan kendi vatandaşlarını da "Levanten" veya "Doğulu" olarak nitelendiriyorlardı. Osmanlı ise onları "Avrupalı" olarak tanısa da Levantenlerin birçoğu kendi ana dilleri yanında; Türkçe, Rumca, Fransızca, İtalyanca kelimelerden oluşan "Smyrneika (Simirnika)" adı verilen bir dil konuşuyorlardı. Kısacası doğudan bakınca "Batılı", batıdan bakınca da "Doğulu" olarak görülüyorlardı.

Konsolosluklar Izmir'e taşındı

16. Yüzyıl'da Osmanlı'nın Kıbrıs ve Sakız'ı fethinden sonra İzmir; güvenli, korunaklı büyük körfezi, batıyı doğuya bağlayan konumu, Osmanlı yönetiminin batılı tüccarlara tanıdığı vergi muafiyetleri nedeniyle, öncelikli bir ticaret merkezi olmuştu. 1610 yılına gelindiğinde, İngiliz ve Fransız konsoloslukları daha önceki merkezleri olan Sakız adasından İzmir'e taşınmışlardı. Levantenler sanayileşmiş ülkelerden getirdikleri malların yerine, o ülkelere bölgenin zengin tarımsal ürünleri yanında, her türlü işlenmemiş maddeyi gönderiyorlardı. İzmir, ışıltısıyla göz kamaştıran, arzulanan

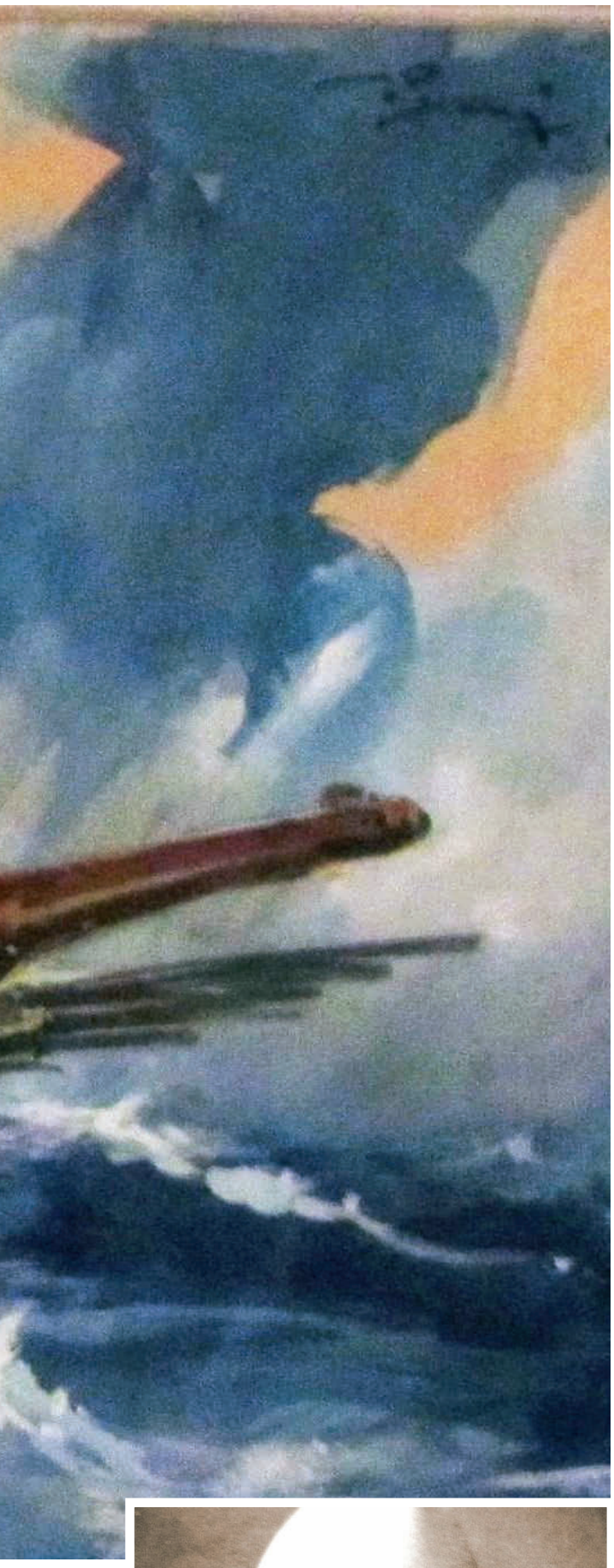

bir mücevher ve Levant'ın yıldızlarından biri olmuştu. Çekiciliğine kapılanlar ona koşmuşlar, Levantenler 20. Yüzyıl başlarında İzmir nüfusunun yüzde 10'unu oluşturmuşlardı. Levantenlerin tamamına yakını ticaret yaparak yaşamlarını sürdürürken, İtalyan kökenli Pisani ailesi de sanat hayatına katkıda bulunmak üzere bu kente yerleşmeyi düşünmüştü.

Pisalı bir İtalyan

Vittorio Pisani 13 Ekim 1899 da Korfu adasında doğmuştu . Osmanlı'nın Venedik'ten aldığı Korfu, 1864 yılında Yunanistan'a verilmiş, ada İtalyan-Yunan özellikleri taşıyan bir yer olmuştu. Annesi Melpomene Yunan kökenli, babası Spiridione Pisani ise soyadından da anlaşıldığı gibi Pisalı bir İtalyan'dı. Babası, 1906 yılında Güzel Sanatlar Okulu müdürü olarak İzmir'e atanınca, 7 yaşındaki Vittorio'nun İzmir'deki yaşamı da başlamış oldu. Pisani ailesinde büyükbabaları başta olmak üzere birçok ressam vardı. Resimle iç içe olan ailenin kadınları da ressamdı. Vittorio, annesiyle çok sevdiği deniz kıyısında gezintiler yapıyor, hareketli sahneleri, dalgalarla boğuşan tekneleri, denizin hırçınlığını tuvaline yansıtmayı çok seviyordu. Hayatını resimleriyle kazanmayı düşünüyordu. 17 yaşındayken "Peasant Brand Smyrna Fig" isimli resmini bir incir tüccarına satmıştı.

Prenses Kadriye Hüseyin ile tanıştı

15 Mayıs 1919'da Yunan Ordusu'nun İzmir'e girişine bizzat tanık olmuş, annesi Yunan kökenli olmasına, Yunanca konuşmalarına karşın onların da evleri yağmalanmıştı. Aile işgalin hemen ardından bir İtalyan gemisiyle İzmir'i terk etmiş, Roma'ya yerleşmişti. Vittorio, İzmir'i, İzmir'deki gençlik yıllarını ve 15 Mayıs 1919'da yaşadıklarını hiç unutmamıştı. Roma'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenciyken, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın gazeteci torunu Prenses Kadriye Hüseyin'le tanışmıştı. Atatürk hayranı Mısırlı Prenses Kadriye Hüseyin, Türklerin haklılığının dünyaya anlatılması gerektiğini düşünmüş, bunun için de bir kitap yazmaya başlamıştı. 20 yaşındaki Vittorio'dan da İzmir'in işgalinde yaşadığı olayları çizmesini istemişti. 13 yıl İzmir'de yaşamış olan Vittorio, şehri terk ederken, yanında İzmir'i ve İzmir'de yaşananları çizdiği birçok taslak bulunduğundan çok çarpıcı tablolar ortaya koymuştu.

Bu sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sevr Antlaşmas'nı kabul etmemiş, savaşlarda ve politik alanlarda başarılar sağlanmıştı. Türk-Sovyet görüşmeleri başlamış, Yunan ilerleyişi durdurulmuştu. Birinci İnönü Muharebesi de kazanılınca İtilaf Devletleri, Sevr Antlaşması'nda bazı değişiklikler yapmak üzere Yunanistan ve Türkiye'nin de katıldığı bir konferansın toplanmasına karar vermişlerdi. Konferans 23 Şubat 1921'de Londrada yapılmış, ilerleme sağlanamamasına karşın TBMM tanınmıştı. Londra Konferansı'ndan gemiyle dönen heyete İtalya'dan bir gazeteci olarak katılan Prenses Kadriye Hüseyin, Mustafa Kemal Paşa ile görüşüp, ona gözlem ve izlenimlerini mektuplar, günlükler ve notlar biçiminde sunmuştu.

Milli mücadeleyi yönetenler savaşın bir ayağının da Avrupa toplumunu ve kendi vatandaşlarını bilgilendirmekten geçtiğini iyi biliyorlardı. Prenses Kadriye Hüseyin'in çabaları takdirle karşılanmıştı. Milli mücadeleyi tanıtmak, dünyaya anlatmak için Mısırlı Prenses Kadriye Hüseyin'in 1921

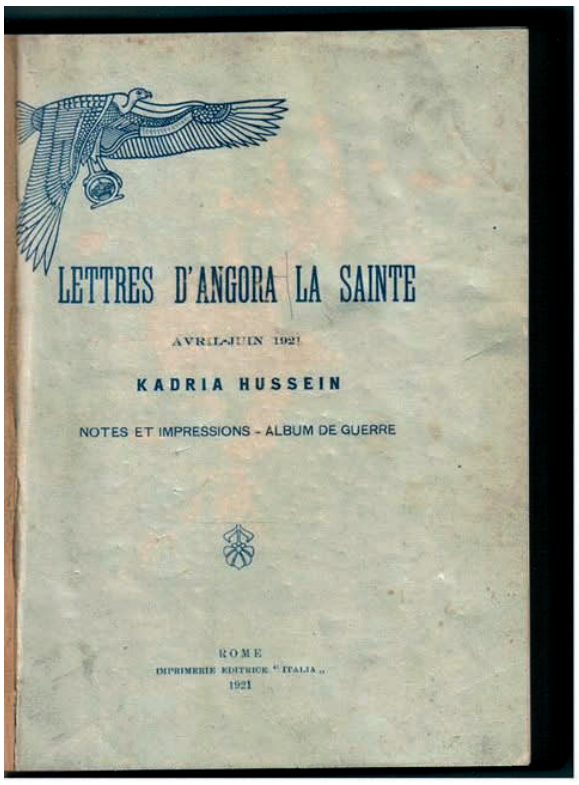

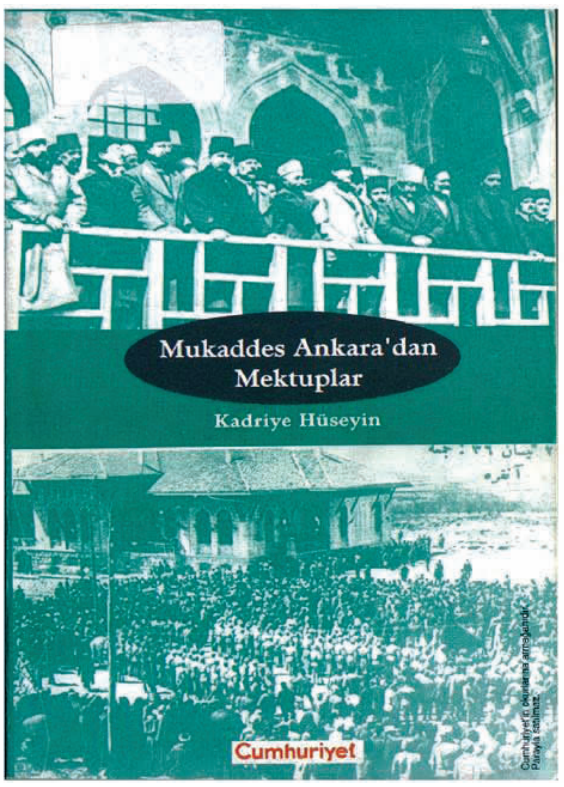

de Roma'da Fransızca olarak yayınladığı "Lettres d›Angora La Saınte" veya "Mukaddes Ankara'dan Mektuplar" isimli 267 sayfalı kitabında, 11 mektup ve Vittorio Pisani›nin 10 adet suluboya resmi bulunmaktaydı. Kitabın başında Atatürk'ün kendi el yazısıyla " Muhterem Prenses Kadriye Hazretlerine, M. Kemal, Ankara 12 Mayıs 1337 (1921)" ibaresi göze çarpmaktaydı.

Tablo yeğeninin evinde

Kitap daha sonra Atatürk'ün emriyle Cemile Sahir Sılan tarafından Türkçe'ye çevrilerek meclisteki üyelere de dağıtılmıştı. Kitap bu tarihten 1987 yılına kadar TBMM arşivinden çıkamamış, yıllar sonra halka ulaşabilmiştir.

Edebiyatın her türünde eserler veren Prenses Kadriye Hüseyin'in pek çok dergide yazıları ve şiirleri yayımlanmıştı. 10 Ocak 1888'de Kahire'de dünyaya gelen ve Kavalalı hanedanının üyesi olan Kadriye Hüseyin, 1922'den 1930'a kadar 8 yıl günümüzde Cumhurbaşkanlığı İstanbul konutu olarak kullanılan Tarabya'daki tarihi Huber Köşkü'nde yaşamış, 1955 yılında Kahire'de vefat etmiştir.

Vittoria Pisani'nin bir sulu boya tablosu da yeğeninin İzmir'deki evinde bulunmaktadır. 2 yıl önce vefat eden Livia Caporal, Vittorio dayısının düğününde kendisine hediye ettiği, dalgalarla boğuşan bir teknenin betimlendiği tabloyu evinin başköşesine asmıştı. Pisani 1924 yılında "La Tribuna İllustrata Di Roma" gazetesinin ön ve arka kapaklarını yapmaya başlamış, bu

görevini 1963 yılına kadar sürdürmüştü. Sanat hayatı boyunca 5000 olayı resimlemiş, İtalyan Devlet Ödülü almış, 27 Nisan 1974'de Venedik'in kuzeyinde yer alan Belluno'da vefat etmişti. Pisani'nin kitapta yer alan suluboya tabloları İstanbul Şişli'de, Milli Mücadele çalışmalarının yapıldığı yer olan "Atatürk Müzesi" çatısı altında sergilenmekte, İzmir'e kavuşacakları günleri beklemektedirler.

Sanat ve savaş iki ayrı uçta düşünülmesine karşın, sık sık bir araya gelen kavramlardır. Sanatçı, ressam ise tuvalini, yazar

Kurtuluş Savaşı'nın zor günleri

ise kalemini kullanarak toplumu etkiler. Bir sanat eserinde sanatçının yaşadıklarından izler, sanatçının dünya görüşü ve evrensel temalar bulunabilmektedir. Guernica şehrine saldırı Picasso'yu çok etkilemiş, 20. Yüzyıl'ın en ünlü eserlerinden birini yaratmasını sağlamıştır. Bu anıtsal bir tablo, İspanya İç Savaşı sırasında Nazi Almanya'sına ait 28 bombardıman uçağının 26 Nisan 1937'de İspanya'daki Guernica şehrini bombalamasını anlatmaktadır. 1940 yılında Amerikalı yazar Ernest Hemingway ise "Çanlar Kimin İçin Çalıyor" isimli savaş romanını kaleme almış, ülkü birliği etmiş insanların inançlı kavgasını anlatmıştır. Vittorio Pisani ve Prenses Kadriye Hüseyin de Kurtuluş Savaşı'nın zor günlerinde sanatlarıyla insanları etkilemiş, o zor günleri bizlerin de hissetmesini sağlamış, unutulmaması gereken kişiler arasındaki yerlerini almışlardır.

Le Grand Chef : Moustapha Kemal Pacha

KNK

Basmane Semt Merkezi

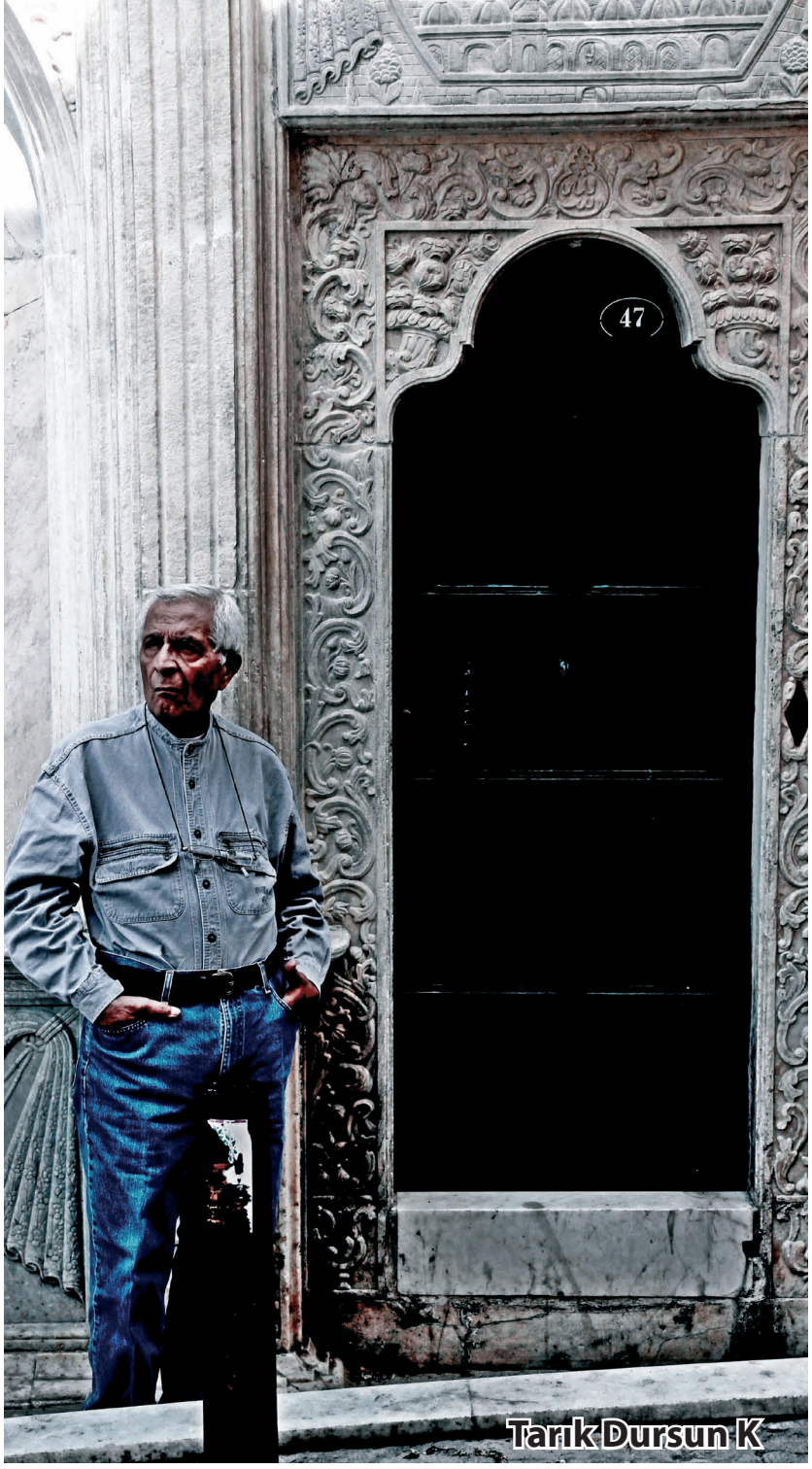

Tarık Dursun K

Yaşadığımız kenti sevmekle başlar her şey!

Basmane'nin görünmeyen güzelliklerinin peşinde...

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Konak Belediyesi'nin ortaklaşa düzenledikleri, 4. Basmane ve Çevresi Tarih, Kültür, Sanat ve Arkeoloji Günleri; İzmir'e, özellikle de Basmane'ye ayrı bir canlılık getirdi, özellikle de kültürel belleğin oluşumuna son derece değerli katkı sağladı. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından onarılarak kentimize kazandırılan, Tilkilik'teki tarihi Türk Evi'nde, 4. Basmane Günleri kapsamında, "Basmane'nin görünmeyen güzellikleri" ni, fotoğraflar ile altmetinler olarak sergiledim. Bunu değerli KNK Dergi okuruyla paylaşıyorum.

Lütfü DAĞTAŞ

Tarık Dursun K. (Gazeteci- Yazar- Sinema Yönetmeni-d.1931)

Karşıyaka Bostanlı'da doğdu. Çocukluk ve ilk gençlik yılları Basmane Tilkilik Alireis Mahallesi'nde geçti. Anı ve öykülerinde Basmane ve çevresini, insanlarıyla birlikte çok güzel anlatır. Gazeteciliğe, 1949 yılında İzmir'de çıkan Anadolu Gazetesi'nde başlayan Tarık Dursun K.'nın öykü ve romanları sinema ve TV filmleri için uyarlanmış olup, kendisi de sinema filmi yönetmenliği yaptı. Gazetecilik, edebiyat ve sinema alanlarında pek çok ödülün sahibi.

BASMANE SEMT MERKEZİ'NİN AVLUSU

Konak Belediyesi'ne ait semt merkezlerinden birisi, Basmane Oteller Sokağı'nda yer almaktadır. Merkezin; ağaçların gölgesindeki dinginliği ile öne çıkan fıskiye havuzlu avlusunda, devlet adamı Mahmut Esat Bozkurt'un, park kanepesinde oturur durumdaki heykeli size eşlik eder. Heykelin ilk dikildiği yer Cici Park'tır. TBMM 1. Dönemi'nden başlayarak İzmir Milletvekilliği ve bakanlıklar yapan Mahmut Esat Bozkurt (d.1892 Kuşadası/Aydın-ö.21 Aralık 1943, İstanbul) Türkiye'de, hukuk temellerinin atılmasında etkin görevler üstlenmiştir.

Piyanist- besteci Muhiddin Dürrüoğlu (D. 1969-Gerede-Bolu)

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili özel yasa kapsamında müzik eğitimi gördü. Çocukluğu, Namazgâh'taki anneannesinin yanında geçtiği için Basmane ve çevresiyle ilgili pek çok anısının canlı olduğunu aktarır. Halen Belçika Brüksel Kraliyet Konservatuarı'nda eğitimci olarak görev

yapıyor, aralarında İzmir'in de yer aldığı kentlerde, uluslararası ölçeklerde konserler veriyor.

Terzi Reşat Yoğurtçu

Terzilik mesleğinin eskilerinden Reşat Yoğurtçu, Kapılar semtinde, Ayavukla Kilisesi'ne giden sokak üzerindeki dükkanında çalışmasını sürdürüyor. 40 yılı aşkın süredir bu sokakta olduğunu aktaran Terzi Reşat Yoğurtçu, daha önce Alsancak Kıbrıs Şehitleri Caddesi'ndeyken şimdiki yerine taşınmış. Siyasilerden, sanatçı ve sporculara pek çok dostu bulunan Terzi Reşat Yoğurtçu, ziyaretçilerine varsıl anılarını anlatmaktan büyük keyif alıyor. Bunlardan birisinde, döneminin ünlü kalecisi Varol Ürkmez'in, Altay Kulübü'nde oynarken, gol yememe iddiasını kaybetmesi üzerine rakip futbolcu Ayhan Elmastaşoğlu'na, parasını vererek nasıl takım elbise diktirdiğini, öykü tadında anlatıyor.

Emir Sultan Türbesi

Yazar- Çevirmen, Gazeteci Yüksel Pazarkaya (D. 24 Şubat 1940, İzmir)

Basmane Namazgâh Semti'nde dünyaya gelen Yüksel Pazarkaya, 1957 yılında Namık Kemal Lisesi'ni bitirdikten sonra öğrenim amaçlı olarak Almanya'ya gitti. Stuttgart Üniversitesi'nden yüksek kimyager diploması alan Yüksel Pazarkaya, daha sonra aynı üniversitenin Alman Dili ve Edebiyatı ile Filozofi Bölümlerini bitirdi. Şiir, makale, roman, oyun ve çeviri yazılarıyla tanıdığımız Yüksel Pazarkaya, tiyatro ile de ilgilendi, 1986 yılında Köln'de bulunan Alman Radyosu WDR'de redaktör olarak çalıştı. Orhan Veli'nin şiirlerini ilk kez Yüksel Pazarkaya, Almanca'ya çevirdi. Yaz aylarında Gökçeada'da yaşayan Yüksel Pazarkaya, her yıl İzmir'e düzenli olarak geliyor ve Basmane çevresinde dolaşarak çocuklukla ilk gençlik anılarını tazeliyor.

Muhiddin Dürrüoğlu

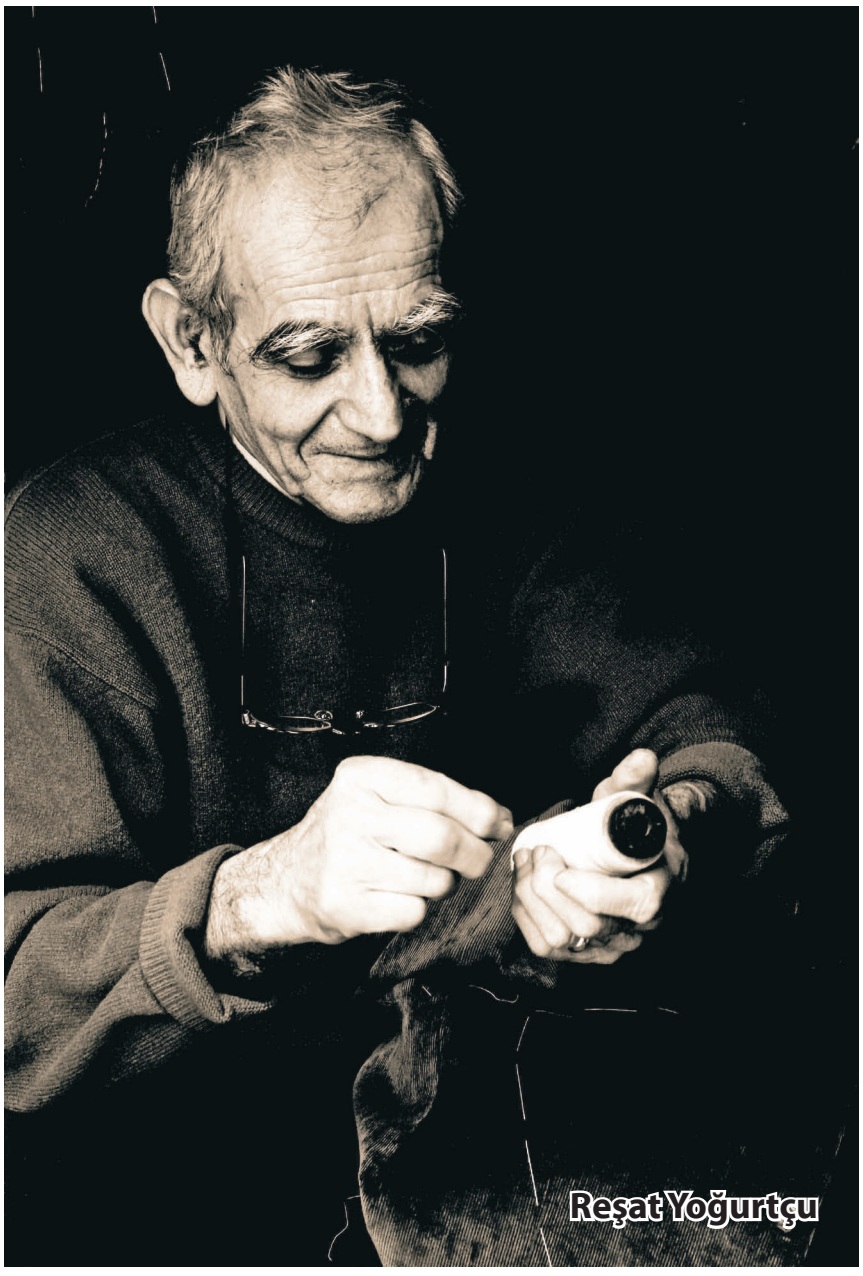
Reşat Yoğurtçu

EMNİYET OTELİ (CİHAN PALAS)

Basmane Tilkilik Dönertaş'taki Emniyet Oteli, uzun yıllardır kapalı. Hizmet verdiği dönemleri anımsayanlar, o yıllar İzmir'e gelen tüccarın bu otelde güven içinde konakladıklarını, çünkü her odasında para kasası bulunduğunu öykü tadında aktarıyorlar. Sahiplerinden Latif Öztürk'ü, ölümünden bir ay önce tanıdığımda, Latif Bey, otelin kapısını açtırmış, içerisini dolaşmama olanak sağlamıştı. Anlattığından öğrendiğim kadarıyla bir Azeri ressam, yatacak yer ve her gün bir şişe şarap karşılığı odaların duvarlarıyla tavanlarını resimlemişti. Ama sonradan bu resimleri gören Latif Bey, ressamın melek çizimlerini, "çıplak karı resmi" olarak algılamış, adamı otelden attırmış, resimler için de, "yatan adamı

AGORA (İS. 178)

Sözcük kökeni olarak kent meydanı, çarşı, pazar yeri anlamına gelen, ticari, adli, dini, siyasi işlevleri olan; sanatın yoğunlaştığı, felsefenin temellerinin atıldığı; stoaların, anıtların, sunakların, heykellerin bulunduğu yer Agora, İzmir'in tam orta yerinde yine eskisi gibi yaşayacağı o görkemli günleri bekliyor. Namazgâh'ta bulunan ve Roma Dönemi'nden (İS. 2. yy.) kalma olan Agora ve Hippodamos, şehir planına göre üç kat halinde inşa edilmiş. Arkeologlar, İzmir Agorası'nın Ion agoralarının en büyük ve en iyi korunmuş olduğunu belirtiyorlar. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile İzmir Ticaret Odası'nın desteğiyle devam eden Agora kazı çalışmalarında son yıllarda büyük yol alındı. Agora alanı toplam 16 bin 590 metrekare yüzölçümüne sahip bulunuyor.

Orhan Beşikçi

Agora

azdırır bunlar, kazıyın!" diye emir vermişti. Emrinin yerine getirilip getirilmediğini o zaman denetlemeyen Latif Bey, resimlerin yerli yerinde tüm canlılıklarıyla durduğunu benden öğrendiğinde, sözünü dinlemeyen adamlarına, "Vay deyyuslar!" diyerek öfkesini dile getirmişti.

O meçhul ressam; National Gallery of London'da, L'adorazione Dei Pastori adlı, melekleri resimlediği tablosu sergilenen Nicolas Poussin idi belki. Ya da ressam Diego Valezquez'di. Hayır, hayır! Belki de Correggio idi ya da Rubens'ti. Yanılıyor muyum? O zaman Pierre-Auguste Renoir olduğunu düşünüyorum…

EMİR SULTAN TÜRBESİ VE PALYAÇO

Basmane Namazgâh Mahallesi'nde bulunan Emir Sultan Türbesi, İzmir'de önemli bir dergah olarak nitelendiriliyor ve kentte Türklüğün, Müslümanlığın başlangıç noktası sayılıyor. O nedenle "Türk Mührü" olarak anılıyor. İzmir'i alırken şehit düşen ve halk arasında "Emir Sultan" adıyla bilinen Aydınoğulları Beyliği komutanlarından Seydi Mükeremeddin'in naşının yer aldığı türbenin bahçesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün eşi Latife Hanım'ın dedesi Uşakizade Sadık Bey ve eşi Makbule Hanım ile Aydın Valisi Ahmet Esat Paşa, Kestanepazarı Camisi Kurucusu Mısırlı Hüseyin Nuri Efendi ve İzmir Kadısı Şükrüzade Abdülkadir Paşa gibi devrin önde gelen adlarının naaşları da yer alıyor. Fotoğrafı, 2013 yılındaki Basmane Günleri'nde çekmiştim.

ORHAN BEŞİKÇİ
Kent Gözlemcisi- Yazar

Yaşadığımız kenti sevmekle başlar her şey! Bu sevginin özünde bulvarını, meydanını, sokağını, işyerini, evini, komşularını, ağaçlarını, kuşlarıyla, kedi ve köpeklerini tanımak, sahiplenmek vardır. Yazar Orhan Beşikçi, fî tarihinde İstanbul'dan gelip yerleştiği İzmir'i, özellikle tarihi Basmane semtini öylesine sevdi ki, yıllardır bıkıp usanmadan her ayrıntısını, kültürel değerlerini anlatıyor, yazıyor. Dahası eksikleri, yapılan yanlışlıkları merkezi ve yerel yönetimler düzlemlerinde, özünün Karadenizli olmasından hareketle, inatçılıkla aktarıyor.

Yıllardır yaşadığı Basmane'de, eşi Bedriye Beşikçi Hanımefendi ile oturdukları evi değerince korumaları nedeniyle İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden tarihe saygı yerel koruma ödülü ile taçlandırılan Orhan Beşikçi, gönüllü olarak Basmane Günleri'nin danışmanlığını sürdürüyor. Orhan Beşikçi'ye, yerel tarihçi olarak verdiği çok değerli hizmetler dolayısıyla teşekkür ediyoruz.

Emniyet Oteli

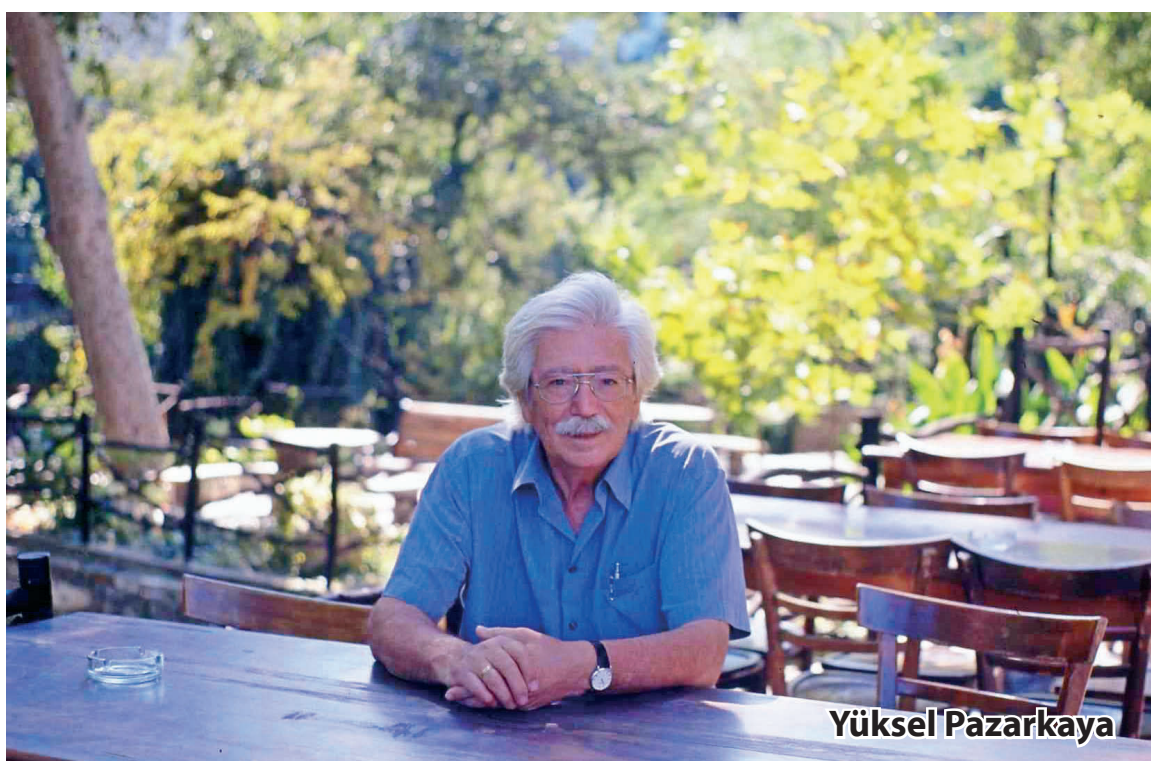
Yüksel Pazarkaya

Fotoğraflar (APİKAM)
Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi

Bakla yetişen tarlaların yerinde, kalenin sırtları bir anda kaçak yapılarla sarıldı

Pagos Dağı ve Kale'nin bakla

Işık TEOMAN

Her sabah katırların sırtında sebze ve meyve getiren manavların; "Kale'nin bakla" seslenişleri hala kulaklarımdadır. O yıllarda kale ve bakla kelimeleri benim için bir anlam ifade etmiyordu. Çocuk aklımla yorumlar yapardım, "Kalede bakla nasıl yetişir!" diye. Gidip görmek hiç aklıma gelmemiş nedense. Daha sonraki yıllarda, "Kale'nin bakla" seslenişleri kesildi.

Kadifekale'den günümüze yalnızca kalenin batısındaki 5 kulesi ile güneyindeki duvarlarının bir bölümü kaldı. Bunlara dayanarak kalenin uzunluğunun 6 kilometre olduğu ve sur duvarlarını destekleyen kulelerin 20-25 metre yüksekliğinde olduğu anlaşılıyor. Kalenin bunun dışında kalan doğu ve kuzey kısımları tamamen yıkılmış durumda. Kale içerisinde ise bir dehliz ve su sarnıcı kalıntısı var. Çocukluğum Tepecik semtinde geçti, orada doğdum, büyüdüm. Annem de Tepecik'te doğmuş. Anneannem ve dedem de İştip'ten göç edip doğru aynı semte gelip yerleşmişler. Eşrefpaşa Hastanesi'nin karşısındaki 1145 Sokak'ta yaşadım üniversiteyi bitirene kadar. Apartman nedir bilmezdik, semt tek katlı evler ile doluydu; hala da öyle, ancak çok bakımsız kaldı. O yıllarda sokağın ucundan başımızı kaldırıp baktığımızda Kadifekale'yi tüm muhteşemliği ile görmek mümkündü. Her sabah katırların sırtında sebze ve meyve getiren manavların; "Kale'nin bakla" seslenişleri hala kulak-

lardan görünmez oldu. 2000'li yıllara gelindiğinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yaşama geçirdiği proje ile büyük heyelanların yaşandığı bölge gecekondulardan ve diğer yapılardan arındırıldı. Kale yine muhteşem görüntüsüyle ortaya çıktı. Restorasyonun ardından tekrar eski görüntüsüne kavuşacak gibi görünüyor Kadifekale.

Yıkımları Piriştina başlattı

Ahmet Piriştina'nin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yaptığı yıllarda Kadifekale'nin içindeki yapıların yıkıldığı gün oradaydım. İçinde yaşayanları ikna etmek ve oradan çıkarmak için yıllarca mücadele verildi. Yıkım sırasında evlerin temellerinden çıkan binlerce yıllık kale taşlarını görünce oldukça hüzünlenmiştim. Kadifekale'nin çevresinin bir gün tamamen yapılardan temizleneceğini ve Pagos Dağı'nın tüm haşmetiyle ortaya çıkacağı günlerin en kısa sürede gelmesini diliyorum. Tüm bunlar olacak ama "Kale'nin bakla" seslerini hiçbir zaman duyamayacağız.

Amazon kadınların hakimiyeti

MÖ 4. Yüzyıl'da kurulan kentte bugüne kadar varlıklarını sürdüren Helen, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait kalıntılar bulunuyor. İzmir'in ve Körfez'in kuşbakışı seyir noktası olan Kadifekale, şehrin güneyinde 186 metre yükseklikteki bir tepe üzerindedir. Eski adı Pagos olan Kadifekale'de yaşayan Amazon kadınlarının, dağın eteklerinden Meles Çayı kıyılarına indikleri, hakimiyetlerini uzun yıllar sürdürdükleri rivayet edilmektedir. Büyük İskender'in generallerinden Lysmachos tarafından yaptırılan kalede halen bu döneme ait kalıntılara rastlanmakta, Bizans dönemine ait sarnıçlar bulunmaktadır.

larımdadır. O yıllarda kale ve bakla kelimeleri benim için bir anlam ifade etmiyordu. Çocuk aklımla yorumlar yapardım, kalede bakla nasıl yetişir diye, gidip görmek hiç aklıma gelmemiş nedense. Daha sonraki yıllarda, "Kale'nin bakla" seslenişleri kesildi.

Kalenin taşlarından temel

O yıllarda yoğun bir göç alan İzmir gecekondudan da nasibini aldı, bakla yetişen tarlaların yerine kalenin sırtları bir anda yapılar ile donatıldı, hatta kalenin içine bile onlarca kaçak bina inşa edildi. Kaleyi ziyarete gelen turistler bu evlere şaşkınlıkla bakardı. Ben de o dönemde nasıl izin verdiler diye düşünürdüm. İşin içinde siyaset olunca, ne kültür, ne sanat ne de tarih kalıyor. Hele eski denilince; "Yık gitsin" mantığı işliyor. Kalenin taşlarını temel yaptılar, çocukluğumda sokağın ucundan seyrettiğim kale küçüldükçe küçüldü ve gecekondu-

Şu an ise bu kale yıkık bir durumdadır ve restorasyonu devam etmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yürüttüğü bir proje ile turizme daha çok katkı sağlanmasına yönelik çalışılıyor. Helenistik ve Roma Dönemi Kentinin Akropolü. M.Ö. 334'te Pagos Dağı eteklerinde bir tepe üzerinde bulunan kale Anadolu'yu Pers egemenliğinden kurtaran Makedonya Kralı Büyük İskender'in isteği ile yapılmıştır. Bugün Kadifekale olarak adlandırılan Pogos Dağı'nın adı antik kaynaklarca Grekçe 'de 'Tepe' anlamına geliyor.

İskender yeni şehri kuruyor

İskender'in Anadolu'ya çıkışı ve Pers egemenliğine son vermesi üzerine bölgede M.Ö. 334-133 arasında Helenistik dönem başlar. Helenler beraberlerinde kendi şehircilik anlayışlarına uygun şehirleşme projeleriyle gelirler. Helenlerin istedikleri Bayraklı Tepekule'de sıkışmış olan Smyrna Kenti'nin yeniden inşa edilerek Efes, Bergama, Rodos, İskenderiye gibi zamanın ticarette ve liman işletmesinde ileri gitmiş şehirleri ile boy ölçüşebilecek bir şehir düzeyine erişmesidir. Böyle bir şehrin eski İzmir'de kurulması hem konum ile hem de alanın küçüklüğü nedeniyle imkânsız olduğundan, İskender, bugün Kadifekale olarak bilinen Pagos Tepesi ve eteklerine yeni şehri kurmayı düşünür.

Efsaneye göre; İzmir'e gelen Büyük İskender, o zaman ormanla kaplı "Pagos Tepesi" denilen Kadifekale'de Nemesis Kutsal alanında (İzmirliler çifte Nemesisi yani ikili su perisini kutsal sayarlardı) avlanırken bir ara ulu bir çınarın altında uykuya dalar, rüyasında gördüğü iki Nemesis, İskender'den yeni İzmir kentini uyuduğu tepenin eteklerinde kurmasını ister. Uykusundan uyanan İskender, Klaros'un Apollon kâhinine gördüğü rüyayı anlatarak fikrini sorar, kâhin rüyayı tek bir cümlede yorumlar : "Kutsal Meles Çayı kenarındaki Pagos Tepesi eteklerinde yerleşecek İzmirliler, eskisinden dört kez daha mutlu olacaklardır."

İskender'in rüyası

Bu yeni İzmir'in kuruluşunda İskender'in Pagos Tepesi'nde gördüğü rüyanın yorumuna dayanmak yerine, dönemin deniz ve karada gelişen ticari potansiyelinin gelişmesinin dayattığı zorunluluk nedeniyle burada kurulmuş olduğuna inanmak, günümüz için çok daha bilimsel bir yaklaşımdır. Nihayet, rakibi General Antiganos'u M.Ö. 302'de öldüren Lysimachos Yeni İzmir'in kuruluşunu gerçekleştirir. Şehri Pagos Tepesi ile İç Liman'a bakan yamaçlarda kurmaya başlar. Böylece 400 yıl önce Lidyalıların istilası ile yurtlarından edilen Meles Çayı etrafında küçük köysel yerleşimlerde yaşayan Homeros'un hemşerisi İzmirliler, İzmir'e gelip yerleştiler.

Smyrna, Kadifekale'de ikinci kez kurulduktan sonra güçlü bir liman kenti olarak öne çıkmış. Helenistik, Roma ve Bizans Dönemleri ile Ortaçağ'da Smyrna; diğer çağdaşı kentlerdeki gibi, Akropol, tiyatro, stadion, Bouleuterion, Prytaneion, tapınaklar, su kemerleri, sur duvarları, geniş revaklı caddeleri ve tepeden denize doğru uzanan yapı adaları ile canlı bir ticaret ve liman kentiydi. Özellikle Roma Dönemi'nde Küçük Asya'nın en önemli kentlerinden birisiydi. O dönem Strabon Smyrna'yı "İonya'nın en güzel kenti" olarak anmıştır. Ancak kale Roma Dönemi'nden sonra Ortaçağ'da Timur orduları tarafından tahrip edilmiş, bunu İzmir'deki 1668 depremi izlemiş.

Şehre şebeke suyu

Kadifekale'den günümüze yalnızca kalenin batısındaki 5 kulesi ile güneyindeki duvarlarının bir bölümü kalmıştır. Bunlara dayanarak kalenin uzunluğunun 6 kilometre olduğu ve sur duvarlarını destekleyen kulelerin 20-25 metre yüksekliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Kalenin bunun dışında kalan doğu ve kuzey kısımları tamamen yıkılmış durumdadır. Kale içerisinde ise bir dehliz ve su sarnıcı kalıntısı vardır. Zemin seviyesinin altındaki tonozlu yapılar ve sarnıçlar kalenin zenginliklerindendir. Aralık 1667 ve Mayıs 1668 de İzmir'i ziyaret ettiği bilinen Fransız Robert De Dreux, "Burada (Pagos) çok güzel bir sarnıç gördüm. Sarnıç tıpkı kiliseler gibi tonozlar üzerine inşa edilmiştir" demiştir. Roma Dönemi'nde yapılıp Bizans Çağı'nda yenilenerek kullanıldığı sanılan bu yapıların önemi Smyrna'nın su şebekesinin merkezini oluşturmasından antik kentin can damarı olmasından ileri gelmektedir. Buradaki sarnıçlara, Şirinyer'deki, su kemerleri yoluyla gelip biriken sular, künk ve kanalizasyon sistemleri ile kentin her yerine dağıtılıyormuş. Zira bu dağıtım ağının örneklerine Agora kazılarında da rastlanmıştır.

Restorasyon başladı

Kadifekale'nin surlarının bir kısmının Çelebi Mehmet tarafından yıkıldığı bilinmektedir. Yalnızca doğu yönündeki surlardaki rektangonal (çok iri taşlar) parçalardan bir, iki adedi Basmane Gar'ından Tilkilik'e uzanan ve Altınpark'a giden yolun başında bulunuyor. Tarihi Kadifekale bölgesinde yürütülen kazı çalışmaları sırasında, M.S. 2. Yüzyıl'a ait olduğu tahmin edilen kadın başı figürü ile İzmir'deki Türk-İslam dönemine ait ilk camilerden biri olduğu tahmin edilen yapı ortaya çıkarılmıştır. Kadifekale sur duvarları restorasyon çalışmalarına destek kazılarında, Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından Güney sur duvarları bölümünde sürdürülen kazılara ek olarak yapılan çalışmalarda, 3 noktada kazı çalışması yapılmış ve cami yapısı ortaya çıkarılmıştır. Yrd. Doç. Dr. Akın Ersoy, "Caminin kapısındaki bir kitabe de Evliya Çelebi tarafından okunmuş. 1308- 1309 tarihlerine ait olduğunu Evliya Çelebi bize ifade ediyor. Gerçekten elde ettiğimiz buluntularımız da bize bunu gösteriyor" demiştir. Çalışmalarda, Bizans Sarnıcı içindeki dolgu temizlenmiştir. Kale'deki kazılarda Osmanlı dönemine ait seramik atölyesi buluntuları da elde edilmiş.

16 bin kişilik tiyatro

Yapılan kazılarda, İzmir'in antik çağdan bugüne bir liman ve ticaret kenti olma özelliklerinin net bir şekilde ortaya çıkarılmasının yanı sıra son zamanlarda yapılan çalışmalarla geç Bizans döneminde ve beylikler döneminde İzmir Limanı'nın ne kadar işlek olduğunu gösterir bulgular elde edilmiştir. Ayrıca kazılarda Saruhanoğlu Beyliği'ne ait iki sikke bulunmuş ve bu sikkeler, beylikler arasındaki ticaret ilişkilerini göstermesi açısından çok önemlidir. Çünkü İzmir, Aydınoğulları Beyliği'ne ait bir toprak parçası. Ayrıca, burada yine 13. Yüzyıl'dan Fransız sikkeleri elde edilmiştir ki bu da Bizans döneminde, henüz Türkler'in bu bölgeye hâkim olmadığı süreçteki ticaret ilişkilerini açıklaması adına güzel bir veridir. Pagos'ta yer alan 16.000 kişilik tiyatronun, kuzeye bakan seyirci tribünü denize karşı romantik ve muhteşem bir manzara sunduğu ve 1638'e kadar tiyatronun duvarlarının ayakta olduğu bilinmektedir.

Tiyatro tamamlandığında, Altınpark projesi yaşama geçirildiğinde, Agora ile bir bütünlük sağlandığında; tarihi Kemeraltı Çarşısı, Saat Kulesi ve Birinci Kordon'a kadar uzanan bir aks içinde yerli ve yabancı turistlerin vazgeçemeyecekleri bir tarihi ve turistik zincir oluşturulacak.

KNK

SİNEMACI CEMİL FİLMER, UŞAKİZADE KÖŞKÜ'NDE

Ahmet GÜREL
İzmir Özel Türk Koleji
Uşakizade Köşkü Müdürü

Cemil Filmer ve eşi Sabahat Filmer

İzmir, Atatürk ile birlikte birçok ilkleri yaşamıştır. İzmir'in emperyalist ülkelerce işgali ile beraber atılan "İlk kurşun", İzmirlilerin belleğinde önemli bir yer almıştır. 9 Eylül ise "Son kurşun" olarak İzmir'in yaşamında Atatürk ile beraber yerini almıştır. Annesi Zübeyde Hanım, Karşıyaka'nın kalbinde yatmaktadır.

Karısı Latife Hanım ise Göztepelidir. Atatürk'ün nüfus kaydı Göztepe Mahallesi'ne kayıtlıdır ve bu kayıt halen İzmir nüfusunda yer almaktadır. 29 Ocak 1923 tarihinde, Uşakizade Köşkü'nde gerçekleşen Gazi ve Latife Hanım'ın nikâhı da bir ilktir. Latife Hanım, nikâh masasına oturan ilk Türk kızıdır.

1923 yılında, Kordon boyundaki Palas Sineması salonunda Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın istemiyle Bedia Muvahhit, ilk kez sahneye çıkmıştır. Türkiye'nin ilk milli bankası olan İş Bankası'nın, Uşakizade Köşkü'nde kurulmasına karar verilmiştir.
KNK Sonbahar sayısında, "İzmir'de Bir Sinema İmparatoru: Cemil Bey" başlıklı bir yazı değerli araştırmacı Gökhan Akçura tarafından yayınladı. İzmir Sinemacılığı açısından bu önemli araştırma beni Uşakizade Köşkü'nde 1923 yılında yaşananlara kadar götürdü.

27 Temmuz 1923 tarihinde, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Latife Hanım'la birlikte İzmir'e gelişinde, yanında bu kez İçişleri Bakanı Fethi (Okyar) Bey ve Bayındırlık Bakanı Fevzi (Pirinçzade) Bey bulunuyordu. Heyetin Uşakizade Köşkü'ndeki bu misafirlikleri 2 Ağustos 1923 tarihine kadar sürmüştür.

Modern sinemacılığımızın kurucusu olan Cemil (Filmer) Bey ve eşi Sabahat Hanım, İzmir'de birkaç kez Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Latife Hanım'ı ziyaret etmişlerdir. Sinema sanatına büyük önem veren Gazi, bu çiftin sinemacılık işini sürdürmelerini özellikle istemiş ve destek vermiştir. Gazi, Cemil Bey'in sinema davetini kabul etmiştir. Cemil Filmer o günleri şöyle anlatır:

"Köşke yaptığım ziyaretleri genellikle öğle üzeri yapardım. O sırada Gazi uyanmış olurdu. Bu ziyaretimde kendisine cephe filmlerinin son kısmını getirdiğimi, arzu ederlerse gösterebileceğimi söyledim. Ama bahçedeki uydurma perdede filmler istenildiği gibi güzel görünmüyordu, bu defa benim işlettiğim Ankara Sineması'na (İkiçeşmelik yokuş başındaki bu sinema daha sonraları 'Tan' adını almıştır. Halen ayakta olan bina ticarethane olarak kullanılmaktadır) şeref verirlerse daha iyi seyredebileceklerini, ayrıca bazı ilave filmler de gösterip kendilerini memnun etmeye çalışacağımı söyledim. Hemen yaveri Muzaffer'i çağırdı. O günkü programı okuttu. Programdan bazı işleri iptal etti ve o gün saat üçte sinemaya gelebileceğini bildirdi. Çok duygulandığımı bildirerek huzurlarından ayrıldım. Yol üzerinde geçerken karakollara haber verdim ve önlem almalarını söyledim. Kendilerini karşılamak üzere hazırlık yaptık. Sinemanın balkonundaki locayı donattık, gümüş çay takımları, kurabiyeler vs. bulunduracaktık.

Ancak benim karakollara verdiğim haber çok çabuk yayılmıştı. Bütün halk kadınlı erkekli erken saatlerden itibaren Gazi'nin geçeceği yolları doldurmuşlardı. Araba geldiği zaman bağrışmalar, haykırışlar göklere yükseldi. Bir yandan kurbanlar kesiliyordu. Kadınlar arabanın camlarına, gövdesine yapışıyor, Gazi'ye coşkun gösteri yapıyorlardı. Öyle ki araba yürüyemez hale geldi. Ancak ne gam. Halk ite ite arabayı yokuşun başına kadar çıkarmışlardı. Kadın erkek, Gazi'yi görmek için birbirlerini iteliyor,

gözyaşları, alkışlar, haykırmalar birbirine karışıyordu.

Araba durunca kendilerini karşıladım, bana:
Bu ne hal, anlamında işaret yaptı. Ben açıklama babından:
'Paşam, karakollara tertibat almalarını söylemiştim, lakin beceriksizlik göstermişler, affedin' diyebildim. Doğru hazırladığımız locaya gittik. Yakınlarımızın kızları, hanımları vardı. Gazi oğlum Metin'i kucağına alarak sevdi. Ve bana adını sordu:
"Metin" dedim.
"Başka isim bulamadın mı, bir Türk adı koyamadın mı, mesela Demir, Taş falan gibi bir isim" diye gülerek bana tarizde bulundu. Daha sonra eğilerek, alt salondaki seyircilere baktı, hepsi erkekti. Yine döndü ve "Niçin aralarında kadın yok" dedi. Ben:

"Paşam, kadınlara yalnız salı günü sinema gösteriyoruz, başka gün yasak" dedim. Bunu duyunca yaverine:

"Muzaffer, aşağıya in ve dışarıdaki kadınları içeriye al" dedi.
Yaver gitti ve bir süre sonra sinemanın içi tıka basa kadın doldu. Kadınlar kendisine dönmüş ve çılgınca alkışlamaya başlamışlardı. Öyle ki bir türlü filme başlayamıyordum. Sonunda Şarlo'nun "Şarlo İdama Mahkûm" adlı komedi ile gösteriye başladık. Türkiye'de ilk olarak orada, Ankara Sineması'nda kadınlarla erkekler bir arada film seyrettiler.

Bu film, Şarlo filmleri arasında en başarılısı sayılmaktaydı. Gazi, perdede gösterilen olaylara o kadar çok güldü ki, beni çağırtarak "Cemil, hayatımda bu kadar güldüğümü hatırlamıyorum, şunu bir daha seyretsek olmaz mı" dedi.
"Peki, Paşam istediğiniz kadar gösterebiliriz" dedim. Bir daha seyrettikten sonra kendisinin bulunduğu cephe filmlerinin son kısmına geçtik.

O gece çok heyecanlı, coşkulu bir gece olmuştu. Filmin gösterisi bittikten sonra yine aynı coşkun tezahürat arasında Ankara Sineması'ndan çıkarak arabalarına bindiler ve ayrıldılar."

Sabahat Hanım da Latife Hanım'ın davetlisi olarak gittikleri Uşakizade Köşkü'nde yaşananları şöyle anlatır:

"Latife Hanım'ın söylediği günde kararlaştırıldığı gibi Cemil ile köşke gittik. Yaver Muzaffer Bey bizi bekliyordu. Gazi'nin yazı odasına girdik. Pencereye yakın bir koltukta oturuyordu.

Gazi Mustafa Kemal Paşa ile konuşmak kolay değildi. Cümlesine başlamadan, içinizi okumak istiyormuş gibi üstünüzde duran kudretli bakışları, her kelimeyi incelermiş gibi durduktan sonra ahenkli sesi karşısında insanın kendisine hâkim olması ve rahat konuşması imkânsızdı.

Kapı açıldı, Latife Hanım içeri girdi. Sinemada gördüğü kadınların durumuna üzüldüğünü söyledi. Kadınları değiştirmek için konferanslar düzenlemesi, evleri dolaşarak onlarla yakından ilgilenilmesi gerektiğini belirtti.

Ben çoktan harekete geçtiğimizi söyledim.

Birden Gazi söze girdi:

"Tutuculuğun kurbanı yalnız cahil olanlar değil. En iyi propaganda vasıtası olan tiyatronun kadın sanatkârları da yasaktan kurtulamıyor. Artistlerimiz film çevirdikleri halde sahnelere çıkartılamıyor. Yerlerini Türkçe şiveleri bozuk olanlara mecbur ediliyorlar' dedi. Gazi birden sustu. Sonra şöyle dedi:

"Müdürleri ile görüşüp kız öğrencilerin sahneye çıkmalarını söyleyeceğim. İlk oyunlarda halkı alıştırmak için başı kapalı çıkabilirler."
İşte bir ilk daha İzmir'de böyle gerçekleşir…

İlkleri daha detaylı olarak yazmaya devam edeceğim…

Merkez Ordu Sinema Dairesi önünde Fuat Uzkınay

KNK

Dedeler, Rabi'ler, Azizler ve Ağaçlar şehri İzmir

Orhan BEŞİKÇİ

Atilla ÖZDEMİR
Fotoğraf

Rabi'ler, Azizler ve ağaçlar şehri İzmir, Turizmden hakkını alamadığı gibi dinler arası turizminin ne olduğunu henüz kavrayamadı. Bütün bu mistik öyküler kent yöneticileri ve turizmciler tarafından bilinmediği için değerlendirilemiyor. Dünyada birçok ülke turizmden hak ettiği payı bu tür öyküleri iyi anlatarak bacasız fabrika gibi çalışıyorlar…

Yusuf Dede'nin Kadifekale'de itfaiye kulesi civarındaki mezarını kaldırmasaydılar şimdi bir çekim merkezi olabilirdi. Mezarlığın simgesi olan servi ağacı, kartpostallarda ve eski fotoğraflarda güncelliğini koruyor.

Dede mezarlarını ve yatırlarını görmek için uzağa gitmeye gerek yok, Kadifekale eteklerinde olanları sayalım. Salih Dede, Tezveren Dede, İplikçi İsmail Dede, Selahattin Dede, Fettah Dede. Roma tiyatrosunun karşısındaki dar yolun duvarına bitişik mezarında Hayıt Dede, Mısır-i Şeyh Bedrettin, 1033 Sokak'ta Tayyar Sadık Dede, Pazaryeri Camii haziresinde Hanbey Dede… Yusuf Dede gibi, şimdi sadece yerini bildiğimiz Sütveren Dede, Servili Mescit haziresinde Arap Dede kıymetini bilemediğimiz mezarlarımız...

20.yüzyılın ortalarına kadar İzmirliler tarafından ziyaret edilip dua edilen bu mezarların artık ne bakıcısı ne de koruyucusu var. Sütveren Dede, sütü olmayan anneler tarafından, Salih Dede, eş arayanlar, karı-koca dargınlığını sona erdirmek, hastalarına şifa dilemek isteyenler tarafından ziyaret edilirdi… Meyveleri ve yaprakları inananlar tarafından şifa niyetine kullanılan, kutsallık atfedilen mezarlık ağaçlarının çoğu bilinçsizce kesildi veya ömrünü tamamlayanların yerlerine yenileri dikilmedi.

Çok dinli, dilli ve kültürlü İzmir'de Hıristiyan dünyada kabul görüp, saygıyla anılan, kerametleri olan, adlarına kiliseler inşa edilen Aziz Voukolos ve Aziz Polycarpe gibi simgeleşmiş Aziz'lerin sayısı az değil. Kapılar semtinde düne kadar

KNK

mezbelelik halinde olan Aziz Voukolos Kilises'inin bulunduğu alan, Rumlar için bir çekim merkeziydi... M Ö 1. Yüzyıl'da Havari Ioannis'in öğrencisi, Metropolit Agios Vuokolos'un mezarının burada olduğu, 17. Yüzyıl'ın ortalarında tahrip edilen Voukolos'un mezarından çıkarılan kemiklerden bir parçasının halen bu kilisede saklandığı söylenir... Bazı Kaynaklar Aziz'in mezarından çıkan Mersin ağacının yaprak ve meyvelerinin, özellikle çocukları olmayan kadınları ve hastaları tedavi ettiğini yazar…

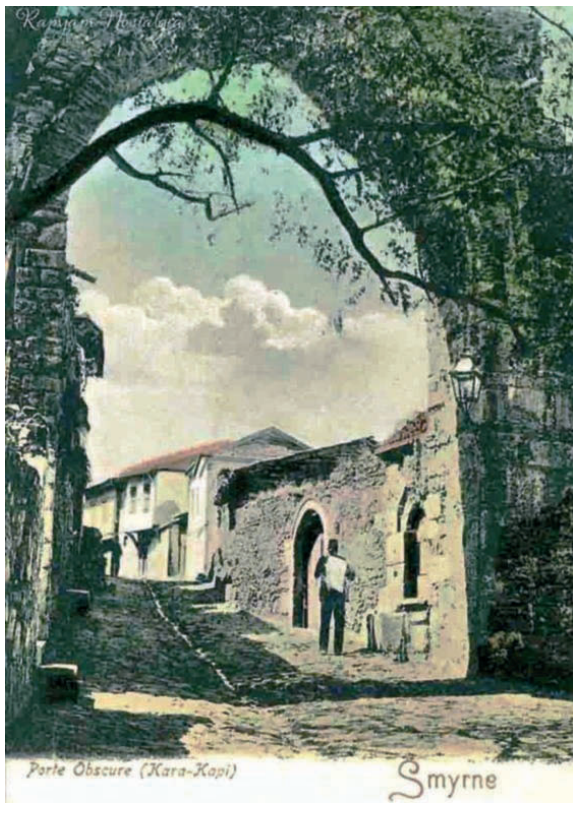

Araştırmacı yazar İlhan Pınar, “Gezginlerin Gözüyle İzmir” kitaplarında, Fransız Botanikçi hekim, Joseph Pitton de Tournefort 1702.” Kadifekale’de gördüğü çitlembik ağacını şöyle anlatır. “İzmir’in eski kalesini görmeye çıktık, kalenin giriş kapısının önünde dev bir ağaç gördük ki, Rumlar bu ağacın Aziz Polikarp’ın asasından olduğunu ileri sürüyorlar. Ağaçtan bir dal koparıp yapraklarını incelediğimde, daha önce Tokat’ta gördüğüm çitlembik ağacı olduğunu anladım.” Yahudi inancının en önemli isimlerinden, kitapları din literatürüne geçmiş olan Rabi’ler, Hayim Palaçi, Avram Palaçi, Yosef Eskapa’nın mezarları İzmir’de Gürçeşme Yahudi mezarlığında. Mezarlarının başında simge bir ağaç olmasa da, Sinyora Giveret Sinagogu girişindeki turunç ağacının meyvesini yiyen çocuksuz kadınlara şifa bulduğu söylenir… Sinagog’un devamlı kapalı olan kapısının, turunç mevsiminde açılmasını bekleyen anne adaylarını gördüğümü söylemeliyim…

Özetle Dedeler, Rabi’ler, Azizler ve ağaçlar şehri İzmir, turizmden hakkını alamadığı gibi dinler arası turizmin ne olduğunu henüz kavrayamadı. Bu mistik öyküler kent yöneticileri ve turizmciler tarafından bilinmediği için değerlendirilemiyor. Dünyada birçok ülke bu tür öyküleri iyi anlatarak bacasız fabrika gibi çalışıyorlar…

Önceki yazı ve söylemlerimde Aziz Polycape adına Kadifekale’de anıt veya küçük şapel yapılması önerime bu kez Kadifekale’nin görünen yerine, bir Çitlembik ve Mersin, Yusuf Dede adına da bir servi ağacı dikilmesini öneriyorum. Emir Sultan dergâhında, mevsiminde bol meyve veren karadut ağacını, Altınpark’ın simgesi ulu çınarı unuttuğumu sanmayın. Onların da öyküsü var...

Çakıl mozaik, Rodos işi bezeme, podima, çakıl kakma, karfato çivileme ya da badem taş. Ne derseniz deyin işte böyle başlar çakıl mozaiğin öyküsü

Dalgaların dövdüğü, sahilin usulca öptüğü taşlar; Elips şekle yıllar süren bir dönüşüm...

Küçük çakılın öyküsü böyle başlar...

Badem taşlar

Dr. Aygül UÇAR
Sanat Tarihçisi

Siyah, beyaz, gri, yeşil taşlar tek tek toplanır sahilden. Ayrılış başlamıştır ana kucağından. Bir el alırken çakılı yerden, diğer el avuç içine saklar, düşmesin diye sımsıkı tutar.

Bazen bir poşete, bazen bir kovaya ya da bir sepete, her nereyeyse oraya konulur. Küçük çakıl taşının korkudan bedeni titrerken arkadaşlarının yanında buluverir kendini. Artık birlik olma, birlikte olma zamanı başlamıştır... Sevinç çığlığı atar sessizce çakıl taşı, kimse duymaz. Ama o mutludur işte. Bir iken, on olur, on iken yüz, yüz iken bin olur, binlerce olur. Sonra renk renk ayrılırlar birbirlerinden, beyazlar bir yere, siyahlar, kırmızılar, yeşiller bir yere... Bekleyiş başlar ardından. Bilinmez bekleyiş... Çakıl taşı üzgün, çakıl taşı ürkek. Sonra aniden bir gürültü kopar, bekleyiş bitmiştir

Fotoğraf: Reha Alan

artık, küçük bedenler birbirlerine çarparken kıyamet kopmuştur aslında. Sonra bir kamyonun kasasına konulurlar, motor sesi duyulur, yeniden ayrılış başlar yeni bir bilinmeze. Herkes birbirine sorar "Ne oluyor diye", kimse cevap veremez, kimse bilmez, bilemez. Uzun yolculuklar bazen bir meydanda, bazen bir garda, çoğunlukla da bir konutun bahçesinde son bulur. Deniz ana kokusuna hasretken, çeşit çeşit çiçek kokularının, çeşit çeşit meyve kokularının içinde buluverirler kendilerini. Sonra sıcak bir el dolaşır üzerlerinde. Merak ederler bu elin sahibini. O el mozaik ustasının elidir. Sevgiyle dokunur her birine, bakar tek tek formlarına, kaşlarını bir çatar düşünür, bir yumuşatır sevinir. Kafasındaki desene oturtur her birini. Usta, bu taş bir aslanın yelesinde olmalı, bir diğeri bir lalede tekrar hayat bulmalı diye düşünür. Sonra uzaklara kaybolur usta elinde harç kovasıyla dönene kadar. Belirli büyüklükte derin olmayan bir çukur görür çakıl taşı önce. Sonra usta gri bir çamuru döker bu çukura azar azar. Sevgiyle dokunduğu taşları alır avucuna. Dar yüzleri üste gelecek şekilde gömer taşları tek tek. Vücutlarının neredeyse tamamı harca gömülü, başları dimdik yukarıdayken, günebakanlara benzetir bu hallerini çakıl.

Ve sıra ona gelir...

Usta sıcacık dokunur ona yeniden, eline alır, parlatır yüzeyini. Ustanın çatlamış elleri canını acıtsa da, sevgiyle dokunuşu deniz anasını aklına getirir. Hüzünlenirken çakıl taşı bedeni harcın içine giriverir. İki küçük gözyaşı süzülür gözlerinden başı dimdik

Ayla Ökmen Kadın Danışma Merkezi

güneşe dönükken. Başka arkadaşları dizilir yanına, çoğalırlar, bir parça olurlar. Zaman geçer harç kurur. Hareket edemez olurlar. Bazen bir aslanın yelesi olurlar, bazen de bir lalede tekrar hayat bulurlar...

Üzülürken haline çakıl, bir imbat esintisi getirir deniz ananın kokusunu burnuna.

O an anlar denizden çok da uzaklarda olmadığını, sevinir...

Sevinir çakıl taşı deniz anasına yakın bir kompozisyonun parçası olduğuna...

Çakıl mozaik, Rodos işi bezeme, podima, çakıl kakma, karfato çivileme ya da badem

taş. Ne derseniz deyin işte böyle başlar çakıl mozaiğin öyküsü.

Tarih boyunca bir çok kentte başta konutlar olmak üzere, gar, meydan gibi kamusal alanların uygun görülen zeminlerine döşenen çakıl mozaik, bulunduğu mekanı süsleyerek, görsel bir şölen sunmaktadır. Çakıl mozaik süslemenin ilk örnekleri hakkında kesin bilgiler bulunmasa da bazı kaynaklar ilk örneklerin M.Ö. VIII. ve VII. yüzyılda, Anadolu'da Ankara yakınlarındaki antik Gordion kentinde görüldüğünü yazar. Çakıl mozaiğin en güzel örnekleri ise Helenistik döneme tarihlendirilir. Bizans aracılığı ile Osmanlı'ya geçen teknik XV. yüzyıldan itibaren Topkapı Sarayı'nda bazı zeminleri süslese de asıl patlama XIX. Yüzyıl'dan sonra yaşanır. Antik kültürlerin merak edilmesi, bu kültürlerin ortaya çıkarılmasına yönelik kazıları başlatır. Yapılan kazılarla Roma İmparatorluğu'na ait birçok yapının zeminini süsleyen mozaiklerin ortaya çıkarılması bu tekniğin yeniden hatırlanmasını sağlar. Osmanlı"ya Avrupa'yla bağlantısını koparmamış Levanten ailelerin tanıştırdığı bu süsleme, elit tabakanın yaşadığı konutlar ile Avrupalı yatırımcılar tarafından yapılan istasyon binası, meydan gibi kamu kullanımına yönelik alanlarda yerini alır. Osmanlı siyah, beyaz, gri, yeşil, kırmızı renk taşlarla oluşturulan Helenistik dönemin kompozisyon şemalarını, dama tahtası görünümlü baklava motiflerini, lale, hatai gibi motifleri Batılılaşma dönemi motifleriyle harmanlayarak eklektik desenler ortaya çıkarır. Bu süsleme kısa zamanda köşk niteliğindeki büyük konutların bahçelerinin süslenmesinde moda olur. Moda olmasında Avrupai bir görünüme kavuşma isteği mi, yoksa taşların neşeli dizilimiyle oluşturulan kompozisyonların sevimliliği mi etkili olmuştur bilinmez ama çakıl mozaiğin üzerine bir kova su döküp çıplak ayak yüründüğünde spa masajı etkisinin hissedildiği bir gerçektir.

Bu zemin süslemesinden en büyük nasibi İstanbul, Antalya gibi sahil kentleriyle birlikte İzmir alır. Yüzyıllar boyu bir liman kenti olarak ön plana çıkan İzmir, bu özelliği ile Osmanlı'nın da önemli bir limanıdır. Kent, özellikle endüstri devrimiyle birlikte hammadde arayışına giren daha bir Avrupalılar'ı cezbeder. Ticarete hız kazandırmak için İzmir-Aydın ve İzmir-Kasaba demiryolları hatlarının açılması, denizin doldurularak rıhtımın ve Kordon'un inşası, tramvay hattı gibi altyapı çalışmalarına önem verilmesi İzmir'i diğer Osmanlı kentleri arasında önemli bir konuma getirmiştir. Özellikle Avrupalılar'ın inşa ettiği Buca Tren Garı gibi bazı garların zemini çakıl mozaikle süslenirken, bu uygulama Konak başta olmak üzere Bornova ve Buca gibi ilçelerdeki konutlara da aktarılır.

Konak'ta pek çok konutun zemininde bulunan bu süslemelere çoğu zaman basıp da fark etmeden geçmişizdir. Bunun temel nedeni konutların cephelerindeki görsel şölene hayranlıkla bakıp, ayrıntıları yakalamaya çalışırken başımızı aşağıya indirememiz olsa gerek.

İşte Kapani Köşkü...

Daha birkaç yıl öncesine kadar içine girebildiğimiz, mimarisiyle olduğu kadar, özel hamamı, tavan resimleri, bahçeye açılan kapısındaki vitrayları, bahçesindeki kamelyası gibi birçok özelliği ile büyülendiğimiz konutun çakıl mozaikleri de muhteşemdir... Bir vazo içerisinden çıkan kıvrımlı dal, yaprak ve çiçek motifli kompozisyona sahip iki farklı bezemeli çakıl mozaiklere sahip. Bu mozaikler müştemilat girişinden köşkün ana yapısına uzanan ve aradaki bir kapıyla birbirinden ayrılan iki farklı yükseklikteki zemini kaplamaktadır. Bunlardan Pazaryeri Meydanı'ndan ulaşılan ilk mozaik yakın zaman onarımlarında beton dökülerek sağlamlaştırılmaya çalışılırken tahrip edilmesine rağmen, kalan izlerden bir vazo içerisinden çıkan "S" kıvrımlı bir dalın yaprak-dal kompozisyonu ile süslendiği anlaşılmaktadır. Benzer kompozisyonun bulunduğu bir basamak yüksekliğindeki ikinci zeminde ise yüksek kaideli bir vazo içinden çıkan "S" kıvrımlı dalın dal, yaprak ve üç yapraklı yoncalar ile hareketlendirildiği dikkati çekmektedir. Kapani Konağı yakınında, 943 Sokak üzerinde bulunan evlerin arasına gizlenmiş bir başka köşkün bahçesinde yer bulur kendine çakıl mozaik. Köşkü, çevresindeki birçok tarihi yapı

KNK

gibi XIX. Yüzyıl sonları-XX. yüzyıl başlarına tarihlendirmek mümkündür, mozaiklerini de. Daha birkaç yıl öncesine kadar eve çıkışı sağlayan merdivenlerin önünü cennet bahçesi gibi süsleyen mozaikleri son gittiğimde görmemenin acısı yüreğimi titretse de yine de kendimi şanslı sayıyorum. Çakıl mozaikten günümüze bir tane bile çakıl taşı ulaşamasa da hem belleğimde hem de arşivimde bu görüntüyü saklıyorum. Siz de çiçek, yaprak ve dallarla oluşturulmuş kompozisyona dikkatlice baktığınızda lalelerin izlerini seçebildiniz değil mi?

İkiçeşmelik'te, İkiçeşmelik Cami'nin hemen yanında bulunan yüksek duvarlarla çevrili kapıdan girdiğinizde Türk evi mimarisi özellikli iki konut karşılar sizi. XIX. yüzyıl sonları-XX. yüzyıl başlarında inşa edildiğini düşündüğümüz iki konutun paylaştığı bahçe, çeşit çeşit ağaçları, havuzu, kamelyalı bahçe düzenlemesiyle hemen dikkatinizi çeker. Bahçenin topraklı kısmından ayrılmış havuzlu yüksek bölümü çakıl mozaikler ile süslenmiştir.

Yüksek kaideli bir vazo içinden çıkan üç daldan, sağa ve sola kıvrılarak dönüş yapan ikisi çiçek ve yaprak motifleriyle sonlanırken, ortadan çıkan büyük dal havuza kadar yükselmekte, zemini bezeyen tüm motifler bu daldan tüm alana dağılmaktadır. Kompozisyonu meydana getiren çiçeklerden laleler doğadaki görünümlerine yakın verilmiştir. Üzerine basmaya kıyamadığınız bu laleler elinizi uzatsanız koparabilecekmişiz gibi duruyor sanki…

"L" planlı panosunun içinin çiçek, yaprak ve kıvrım dal motifleri ile doldurulduğu bir başka çakıl mozaik örneği XIX. Yüzyıl sonları-XX. Yüzyıl başlarında inşa edilmiş Konak Ayla Ökmen Evi bahçe zeminini süslemektedir. İzmir konutlarını süsleyen bu kompozisyonun genellikle yüksek kaideli bir vazo içerisinden çıktığının görülmesine rağmen, burada kıvrım dallar ikili yaprak gibi tasarlanmış bir vazo içerisinden çıkmaktadır. Konak Belediyesi tarafından restorasyonu yapılırken dikkatli bir işçi tarafından fark edilen mozaikler sizce de İzmir konutlarını sarmalayan sarmaşıklara benzemiyor mu?

Bir, iki, üç, beş, on, ... sayı arttırılabilir. Konak ilçesinde, özellikle Kemeraltı Kentsel Sit alanı içindeki tarihi konutları gezecek olursanız bu yazıyı hatırlayıp bahçe zeminlerine bakmayı unutmayın. Batılı tarzda yaşamın izlerini bahçe döşemelerine kadar taşıyan çakıl mozaiklerde Osmanlı'ya, İzmir'e, hatta Konak'a özel motifleri siz de fark edeceksiniz.

Kentinizin kıymetini bilin

İzmir'le 1946'dan bu yana bağım hiç kopmadan sürdü. Bak o yıllardan ne geldi aklıma; Konak'la Güzelyalı arasında tramvay vardı, Karşıyaka sahilde de atlı tramvay çalışırdı.

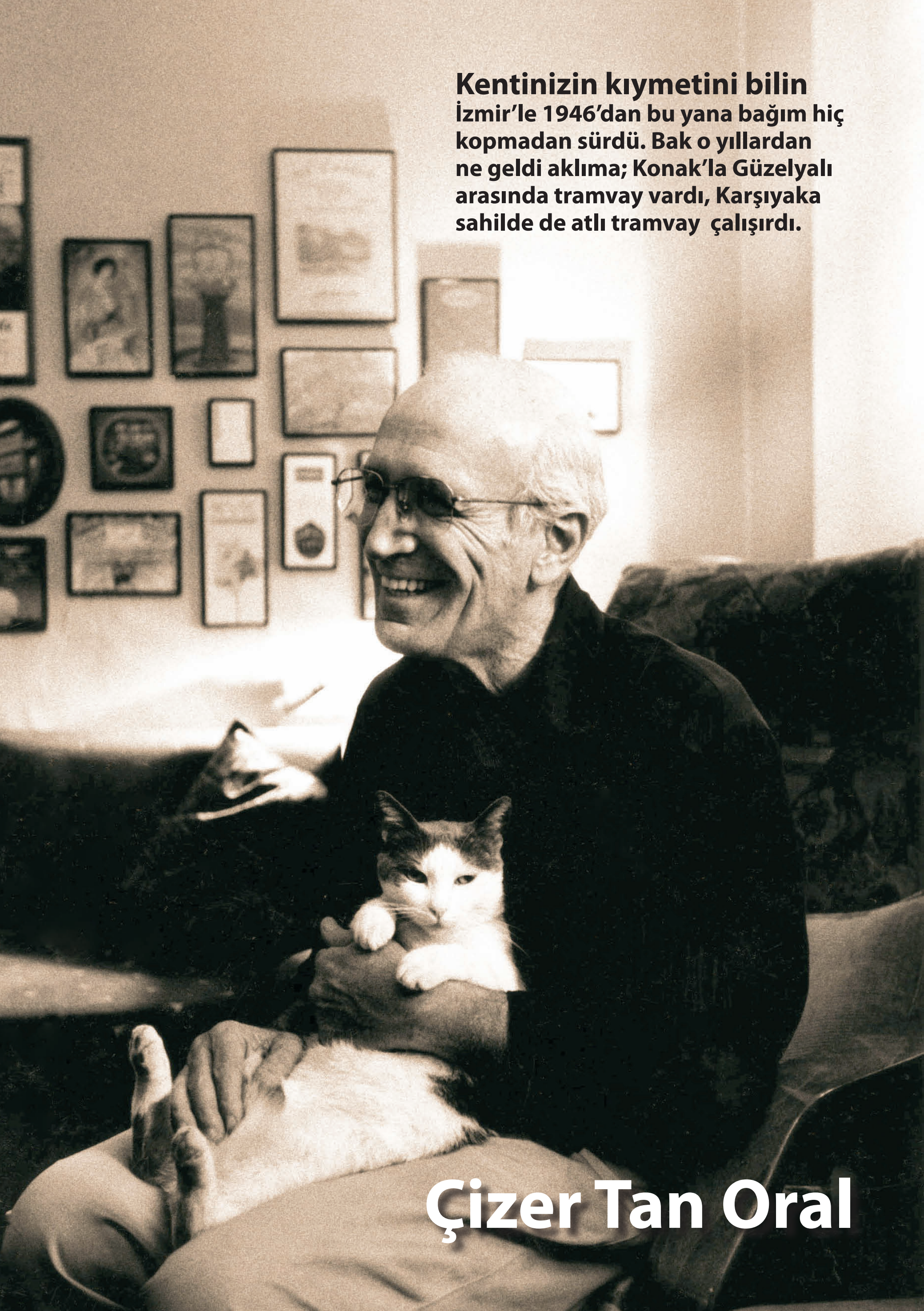

Çizer Tan Oral

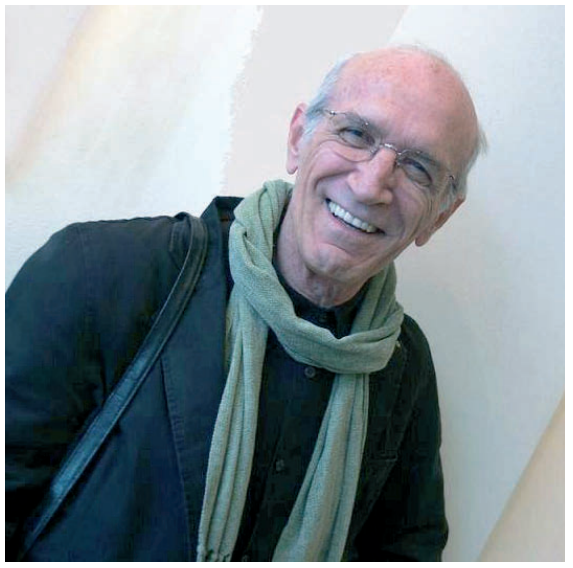

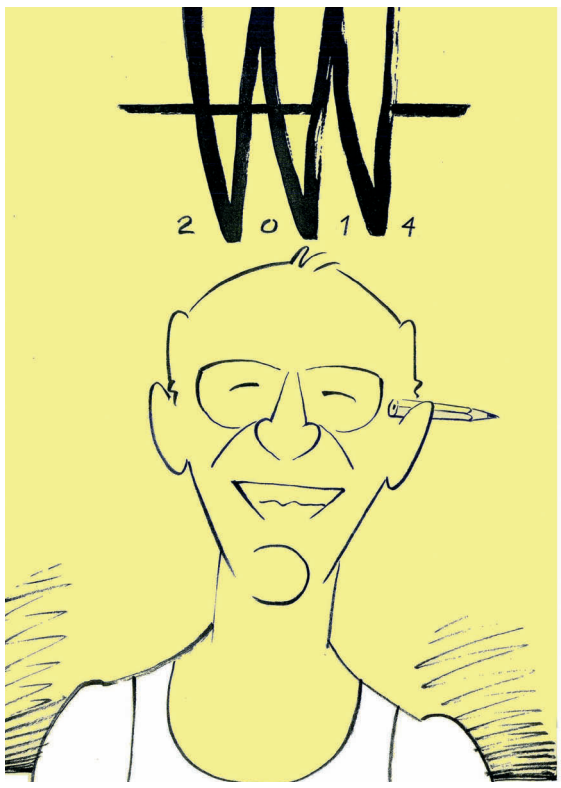

İzmir'de yaşayınca İzmirlilik siniyor insana, İzmirli oluyorsun

"Kentinizin kıymetini bilin"

Elif AYDOĞDU ORAL

Tan Oral; ülkedeki güncel gelişmeleri yorumlayan, kimi zaman kıymık gibi içimize batan çizgileriyle izlediğimiz bir gazeteci… Ülkede olan bitenin hızına yetişemediğimiz zamanlarda çizerler ne diyor diye baktığımız birkaç isimden biri… Işık Teoman bu söyleşiyi istediğinde kendi kendime insan eşiyle nasıl röportaj yapar ki dedim.

Evden çıkalım kolay olur diye düşündüm. Tepebaşı'nda Pera Müzesi'nin güzel bir kafesi var, orada oturduk. Kolay olmadı. Bir şey soruyorum; "Sen biliyorsun ya, niye soruyorsun" diyor. Garip bir sahtelik oluyor, sohbet akmıyor. Boş ver yapmayalım dedik ve birer konyak söyledik. Sonra İzmir'i konuşmaya başladık. O kendi İzmir'ini ben kendi İzmir'imi anlattım. Yine aklımız karıştı, İzmir'e mi gitsek diye… Benim İzmir'imi aradan çıkarınca Tan Oral'ın çocukluk ve okul yıllarının geçtiği, ilk sergisini açtığı, ilk mimarlık deneyimlerini yaşadığı, fuarda, Göztepe'de Kahraman'larda aylaklık yaptığı, romantik Karşıyaka yılları, sonrasında da kentteki değişimleri sürekli izlediği ziyaretleri, Neşe ve Karikatür Müzesi çalışmaları kaldı… Karikatür serüvenine çok girmedik, İzmir'i konuştuk. İzmir'i 1946'lardan aldık bugünlere getirdik…

Tan sen babanın işi nedeniyle birçok okul dolaşarak okumuşsun. En uzunu da İzmir'de olmalı…

Okulla ilk tanışmam babamın görevi nedeniyle bulunduğumuz Ağrı Karaköse'de beş buçuk altı yaşında misafir öğrenci olarak, bizimkilerin arkadaşı olan Hüceste öğretmenin sınıfına gitmekle başladı. Sonra Bursa Çekirge' de ilkokul birinci sınıfa başladım; orada okulun müdürü babamın ilkokul öğretmeni çıktıydı. Ev değiştirince Bursa Tophane'de ikinci sınıfa gittim. Üçüncü sınıf ve dördüncü sınıfın yarısı İzmir Göztepe'de diğer yarısı Erzincan'da… Beşinci sınıf ve orta bir Erzincan, orta ikinin bir ayı yine Erzincan'da, orta ikinin devamı Kadıköy Kurbağalıdere'deki ortaokulda ve devamı İzmir'de halamın yanında kalarak, Namık Kemal Lisesi'nde… Bu kadar dolaşınca sınıfta çaktım tabii. Sonra İstanbul Kabataş Lisesi'nde çift dikiş, Haydarpaşa Lisesi'nde de ortaokul üçüncü sınıf ve mezuniyet. Lise Ankara Gazi Lisesi, mezuniyetim ise İzmir Karşıyaka Lisesi. Hakikaten çok dolaşmışım. Babam muhabere subayı idi, bir gün gelir, "Toplanın gidiyoruz, tayinimiz çıktı" derdi. Biz de hemen toparlanırdık. Annem de alışkındı, sadece göğsümde hafif bir yanma duyardım, endişe gibi… Tam alışmışken arkadaşlarımdan varsa hayvan dostlarımdan, okulumdan ayrılacağım... Yenilerine alışacağım, sonra onları da bırakacağım…

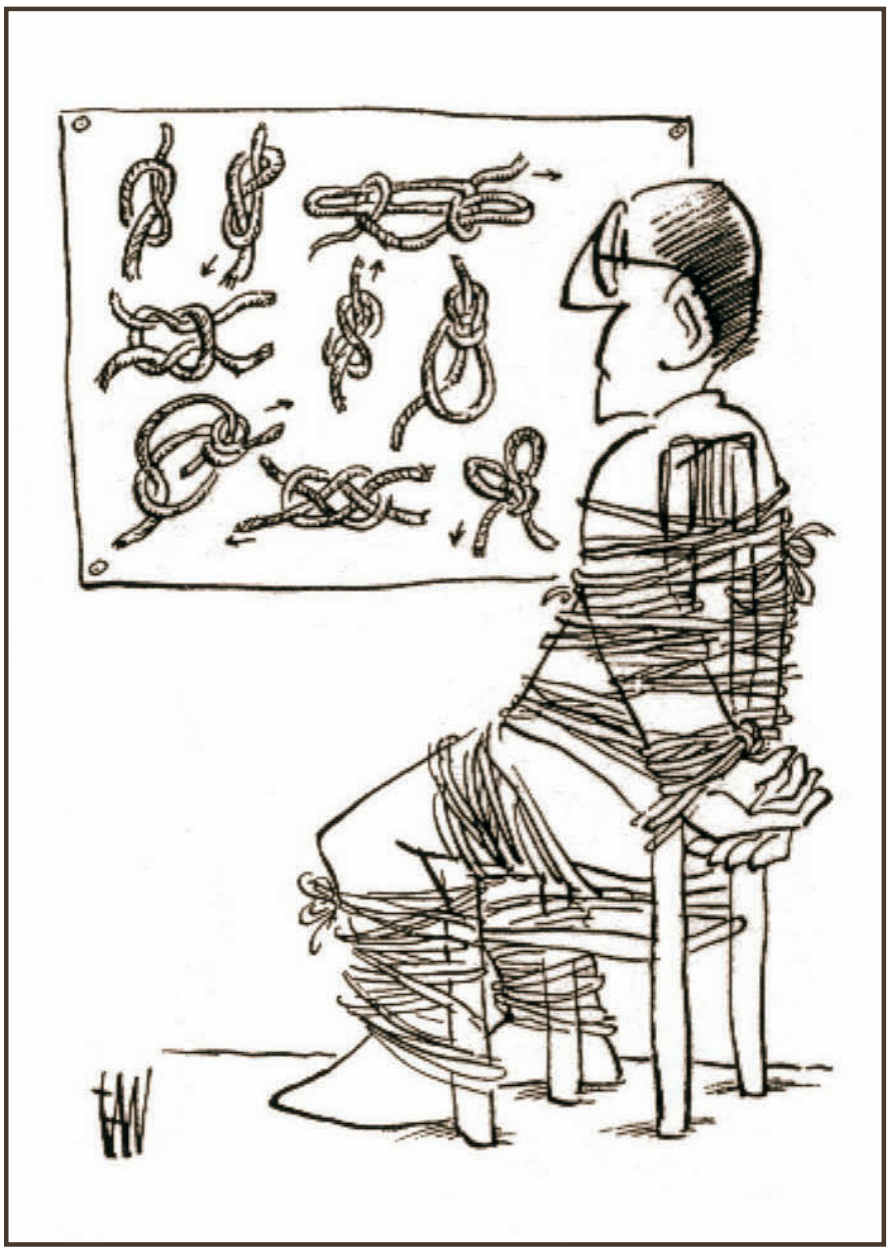

İzmir'in nasıl bir izi var üzerinde?

İzmir'de çocukluk ve gençlik yıllarında Göztepe'de, Kahramanlar'da, Karşıyaka'da yaşadım. Sonra seninle birlikte Bornova girdi hayatıma... İzmir'le 1946'dan bu yana bağım hiç kopmadan sürdü. Bak o yıllardan ne geldi aklıma; Konak'la Güzelyalı arasında tramvay vardı, Karşıyaka sahilde de atlı tramvay çalışırdı. Bazen ailemle İzmir'de yaşadım, bazen halamın yanında okumak için kaldım, bazen konuk olarak geldim, sergiler açtım, en son seninle de tamamen İzmirli oldum sayılır öyle değil mi?
Göztepe'deki evi yıllar sonra aradığımızda sadece iki basamağını bulmuştuk.

Hep tayinle dolaşırdık ama babam kiralamak için olabildiği kadar iyi evler bulmaya çalışırdı. Ya deniz görsün ya ufka baksın isterdi. İzmir'e geldiğimizde babam Göztepe'nin tepelerinden denizi gören, bahçesi olan bir ev bulmuştu. Burada gittiğim okul hem çok kalabalıktı hem de çocuklar varlıklı ailelerinin çocuklarıydı.

Sen çocuk olarak nasıl anlıyordun onların varlıklı olduğunu?

Mesela bazı çocukların önlükleri çok parlak kumaştandı. Benimki değildi. Ayakkabıları müthişti. Tepeden bakan bir halleri vardı ve saçları, bukleleri güzel kızlar da hep bu çocuklarla oynuyordu. Beni de saçları bukleli ve kurdeleli olmayan bir kız gözüne kestirmişti, ben de onu, ama o teneffüslerde sürekli beni kovalıyordu. Göztepe yıllarının en güzel zamanları tatillerdi, bütün bir yaz yalın ayak, üzerimde bir tek mayo, aşağıya iner tramvay yolunu geçer, deniz kenarına giderdik. Akşama kadar boş arsalarda oynardık. Akşam leş gibi eve gelip, yıkanıp paklanıp sofraya otururduk. İzmir'de geçen çocukluk tam bir özgürlük gibiydi…

İzmir'den sonra liseye kadar İstanbul'da yatılı okudum. Sonra Ankara'ya gidildi. Cebeci de oturduk. Lise dört sınıftı o zamanlar, bizim üçüncü sınıf olduğumuz yıl üç yıla indi. Ve bize bir yıl içinde hem lise üç hem lise dört dersleri okutuldu. Bir iki dersi veremedim. Tam bu sırada aile İzmir'e taşındı. Ben mecburen teyzem Ankara'da olduğu için onun yanında kaldım. Teyzemde kaldığım gibi sınavlardan da kaldım. Ailemin yanına İzmir'e gittim.

Hangi semttesiniz bu defa?

Karşıyaka'ya yerleşmişlerdi, körfezi gören boydan boya balkonu bulunan bir üçüncü kat dairesi tutmuştu babam. Yüksek binalar olmadığı için çarşının deniz tarafından girişte soldan üçüncü sokak falan olabilir. Deniz'i görürdük. Ev sahibi Paris'ten diplomalı terzi İrfan'dı. Dükkanı da apartmanın girişiydi. Babamın bulduğu evlerde ya bir manzara ya bir hoşluk olurdu. Bu evde de önde balkon arkada bir teras vardı. Oradan bir merdiven ile çatıda bir üst terasa daha çıkılırdı. Yaz oldu mu masa terasa çıkar bütün yaz akşam yemekleri orada yenirdi. Hoş bir hayatımız vardı Karşıyaka'da. Kardeşim Filiz de küçük o zaman daha… Sınıfta kalınca bir yıl boşta kaldım. O zamanki eğitim sistemi öyleydi. İki dersim vardı veremediğim. Eylül'de vermem gerekiyor, o bir sene boyunca devam zorunluluğu yok. İzmir'e Karşıyaka'ya boş bir adam olarak dön-

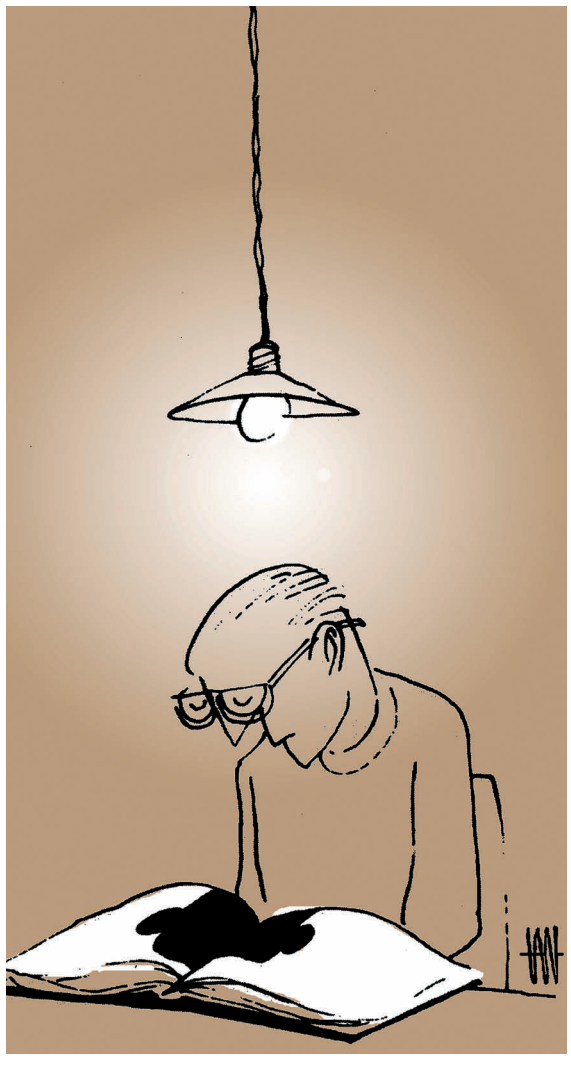

Tan-Elif Oral

düm. Babam oturup çalışacaksın ve bu dersleri vereceksin dedi. Emir buydu ben de sürekli masa başına oturuyordum ama boş kâğıtlara bir şeyler çizip duruyordum. İlk mektepten Erzincan'dan arkadaşım Yalçın'la orada karşılaştık. Böylece küçük bir arkadaşlık çevresinin içinde buldum kendimi… Ama ben gene daha çok evde vakit geçiriyordum ders çalışıyor bahanesiyle karikatür çizmeye çalışıyordum.

Çizgiye merak başlamış yani…

Evet, evet başlamıştı. Elhamra Sineması'nın yanındaki Milli Kütüphane'ye gider eski tarihli İstanbul gazetelerinde Turhan Selçuk çizgilerine, yazılarına bakardım. Tef Dergisi'ni harçlığımla alıyordum. Babam bunları elimde gördüğünde; "Bunları bırak, derslerine çalış, bunları ilerde okursun" derdi. Aldırmıyordum. İlerde başka bir şeyler yapacaktım, şimdi bunları okumalıyım diye bir sezgi vardı içimde… O dönemde Türkiye'deki gazeteler de bol miktarda çizgi ile doluydu. Eve gelen Vatan Gazetesi'ni hatırlıyorum Hoş Memo adlı bant vardı. Birkaç tane daha çizgi bant olurdu. Gazeteler hafta sonları tıka basa çizgi dolu ekler verirdi. Diğer gazeteler de öyleydi. Milliyet Gazetesi'nin bir sayfası yukardan aşağı çizgi bantla doluydu. Onların hepsini merakla izlerdim. Fuarda Amerikan pavyonunda ki kitaplıktan yabancı karikatür kitaplarını elde etmeye çalışırdım. Karşıyaka'daki hayat çok romantikti. Ankara erkekler dünyasıydı. Karşıyaka'da kızlar da vardı. Bir alt katımızda ev sahibimizin akrabası olan Özel'e ve komşumuzun kızı Zuhal'e farklı zamanlarda tutulmuştum. Bize gelip giderlerdi. Karşımızda Çerkez bir aile vardı. Onların da soyadları Oral'dı, babaları akşamları kanun çalardı, tiyatrocu bir aileydi. İki kız kardeştiler. Sevim Oral ve Tülin Oral… Sevim Oral ile akademi yıllarında da kesilmeyen bir arkadaşlığımız sürdü gitti. Kardeşim Filiz'in de arkadaşıydılar. Böyle bir romantik hayat vardı Karşıyaka'da.

Kardeşi Filiz Oral

Herkes Karşıyaka'nın o yıllarını çok romantik bulur. Bizim kuşağa da kıskanmak kalır. Bence şimdi de romantik bir yanı var…

Tabii hem de nasıl. Günlerim ya sinemaya gitmek ya kentte dolaşmak ya kütüphaneye gitmek ya da sahilde yürümekle geçiyordu. Çankaya ve Basmane'ye de gidip gezerdik. Bunları yapmıyorsam evde kâğıtlara bir şeyler çizmek ile geçiriyordum zamanı… Sahilde akşamları çocuklarla buluşup uzun yürüyüşler yapılırdı. Bir gider, bir gelirdik benim ayağıma kara sular inerdi, onlar hala devam etmek isterlerdi. Meğer bu yürüyüşlerin bir anlamı varmış, birilerini görürler, bakışırlarmış, ben bunu bilmediğim için sadece yürüyordum. Yorulunca da su koyuverip eve dönüyordum. Karşıyaka'da hemen sahilden denize girilirdi. Sandalla gezilirdi. Yüzmeyi orada öğrendim. İstanbul'da yatılı okurken de denize giderdik ama ben yüzme bilmediğim için sandalda kürek çeker ama denize girmezdim. Karşıyaka'da yine Yalçın

falan vardı sanırım sandala binip açıldık. Hepsi cup cup atladı denize ben sandalda kaldım ve sıcaktan da bunaldım. Sandalın kenarına tutunup vücuduma denize sokayım dedim. Yaptım. Şeytan dürttü elimi bıraksam ne olur dedim. Elimi bıraktım ve batmadım, yüzebiliyorum kendime güvenim geldi. İnciraltı'na gidilirdi. Bazı hafta sonları da organize şekilde bütün mahalle, kızlı oğlanlı otobüslerle bir yerlere gidilirdi. Urla falan olabilir, çok romantik bir şekilde piknik yapılır, denize girilir, sohbetler olur ve eve dönülürdü. O yolculuklarda hoşlandığımız kızın yanına oturmaya çalışırdık. İçimdeki duygu şuydu herkes bunun farkında ama görmezlikten geliniyor. Bu bir genç için çok hoş bir duyguydu. İzmir'in gençlerinin hırpalanmadığını düşünürüm.

Senin Tekel Başmüdürlüğü'nde kısacık çalışmışlığın var. O da bu yıllarda mı?

Boşta olduğum yıl evdekiler de ben de boş olmamdan rahatsız olduk ve iş aramaya başladım. Tekel Başmüdürü Kadri Altıntaş bizimkilerin ahbabıydı. Galiba onun vasıtasıyla ben Tekel Başmüdürlüğü'nde daktilo olarak işe alındım. Her sabah düzenli bir şekilde Karşıyaka'dan işe gidiyordum. Zatişleri'nde (özlük işleri) evrak memuruydum. Çok hoştu pencere kenarında oturuyordum Pasaporta gelen giden gemileri görüyordum ve çekmecemde de bolca kâğıt vardı. Önce her şey iyi geldi ama sonra hastalandım. Sürekli başım ağrıyor, hep halsizim. Bu rutini o genç beden kaldıramadı ve doktor tavsiyesiyle işten ayrılınca bütün ağrılar, sızılar bitti. Kalan iki dersin sınavına Karşıyaka Lisesi'nde hiç tanımadığım bir okulda, tanımadığım öğretmenlerle girdim. Ama bana sempatik davrandıklarını hatırlıyorum. Ben de sempatiktim o yıllarda… Böylece senin okulundan senden çok önce mezun oldum. Oradan da üniversite sınavları için İstanbul'un yolunu tuttum. Akademide mimarlık okumaya başladım.

Dur hemen İstanbul'a geçmeyelim. Geçenlerde bulduğumuz minik defterlerde İzmir'den bolca sinema notları vardı.

O yıllarda özellikle açık hava sinemalarına çok sık gidilirdi. Minderlerimizi alır, komşularla birlikte giderdik. Kapalı sinemalara da çok giderdik. Hayatımızın en büyük eğlencesi o yıllar sinemaydı. Ben de ayrıca sinemayı çok iyi takip ederdim. Hala da filmi sinemada izlemeyi severim. Arkadaşım Dinçer Sümer'le sık sık sinemalara giderdik. Kardeşim Filiz ve arkadaşlarıyla da giderdik. Hayatın ayrılmaz bir parçasıydı sinema.

Fuar peki, fuara da sık gider miydiniz?

İzmir'de olup da fuara gitmemek olur mu hiç? Fuar da çok canlıdır anılarımda… Lunaparkta kızlarla oyuncaklara binmek gibi, Nato pavyonundaki çok ilginç ışıklı gösterileri izlemek, hayvanat bahçesi, gül bahçesi, gölde bisikletle dolaşmak gibi, her şeyin iç içe yaşandığı yıllardır. O yıllarda akademiden hemen herkes fuar zamanı İzmir'e gelirdi ve yarışırcasına iş kapmaya çalışırdı. Çünkü çok iyi paralara kazanılıyordu. Trafik Müdürlüğü'nün pavyonuna bir şeyler yapmak üzere bir iş buldum. Akademiden tanıdığım heykeltıraş Şadi Çalık hocam ile birlikte çalışmıştık. Akademide okurken aile hep Karşıyaka'daydı. Her sömestr de, her yaz tatilinde Karşıyaka'daydım. O yüzden Karşıyaka en uzun yıllar yaşadığım yer…

"İzmir Gemisi battı"

İstanbul'dan İzmir'e neyle gelirdiniz?

İzmir'e çok güzel deniz yolculukları yaptım. İzmir, Akdeniz, Karadeniz, Marmara, Ege adlı yolcu gemileri ile gelirdim İzmir'e… Paraya kıyar ikinci mevki bileti alırdım. Pasaport ve kordon kahveleri hep çok canlıydı. Körfez de çok hareketliydi Şilepler, gidip gelen gemiler… İzmir'e denizden gelmek çok hoştu, romantikti… Bunu yaşayamayan İzmirliler için üzülürüm. O dolu kahvelerde insanlar gelen gemileri izlerdi. Bir defasında İzmir Gemisi ile geliyordum, tam körfeze girerken bizim gemiye bir Amerikan şilebi çarptı ve battık. Biz tahliye sandalı ile karaya çıktık. Önce çocuklar ve kadınlar diye bağrışırken bütün erkekler filikalara atlamıştık bile. Projemi, T cetvelimi, paltomu, bir kutu Amerikan peynirimi kurtarmıştım. Terliklerim kamarada kalmıştı.

Baba evi

Nasıl yani içinde olduğunuz gemi battı mı? Nasıl oldu bu kaza?

Geminin lüks salonunda keyifle oturuyordum. Cam gibi bir deniz, yavaş yavaş körfeze giriyorduk. Birden motorlar durdu. Ne oldu diye güverteye çıktım. Karşıdan bize doğru bir gemi geliyor. Yan yana bir şekilde geçecekler diye düşünürken bizim üzerimize kırdı, bizim gemi daha bir hamle yapamadan gelip bize vurdu. İki gemi birbirine girmiş olarak duruyordu. Biz sandallarla karaya çıktık. Amerikan şilebi ite ite körfeze getirdi İzmir Gemisi'ni karaya oturttu ve uzun yıllar yan yatmış halde kaldı, sonra kurtardılar onu… O gün evde oturup bu kazayı çizdim, anlatıyorum tam olmuyor, ben de çizdim. O gün evde konuşuldu ama sabah annem gazeteyi getirdiğinde "İzmir Gemisi battı" manşetini görünce kötü olduğumu hatırlıyorum. O yıllarda yaşadığım her şeyi çiziyordum zaten, Demokrat İzmir gazetesine götürdüm ertesi gün çizgimi… İlgi gösterdiler ertesi günde gazetede basılı gördüm çizdiklerimi, çok hoşuma gitti. Bayağı bir havam oldu arkadaşlar arasında.

Kıbrıs Şehitleri'nde İtalyan Kültür Merkezi'nde ilk sergi

Artık hem akademilisin hem de karikatür çiziyorsun ve ilk sergini de İzmir'de açıyorsun. Biraz bu dönemi de anlatır mısın?

Karşıyaka'daki arkadaş grubu içinde Cumhur Ertekin de karikatür çiziyormuş. Bizi hemen tanıştırdılar. O tıbbiyede okuyordu, çevresinde de çok neşeli, dalgacı tıbbiye öğrencisi arkadaşları vardı. Onunla da delikanlılık zamanlarımızdan çok hoş fotoğraflarımız var. Özene bezene giyinmiş galiba bir düğüne gitmişiz, böyle bir fotoğrafımız var. Cumhur sonra Türkiye'nin yetişen en kıymetli doktorlardan biri oldu. O sırada Cumhur, Sabah Postası'nda siyasi karikatürler yayınlıyordu. Bu benim için hayal bir şeydi, hem girişimim yok, hevesim yok ama bir gün bunun olacağına dair de inancım var. Yöneldiğim ve yapmakta olduğum şeylerin değerinin de farkındayım. Cumhur "Çiz ya, siyasi karikatür çizebilirsin" diye beni yüreklendirmeye çalışıyordu. Cumhur'la yaptıklarımızı birbirimize gösteriyoruz, karikatür üzerine konuşuyoruz. 60'lı yıllarda ben Amerikan Kültür'e karikatür sergisi açmak üzere başvurmuştum, onlar da tamam demişlerdi ama tam o günlerde 27 Mayıs darbesi oldu ve bu proje kaldı. Cumhur'la 1961 de İtalyan Kültür'le temas kurduk ve ortak bir sergi açtık. O sergiye gelen hemen herkes, İzmir'de ilk defa böyle bir sergi gördüklerini yazmışlardı koyduğumuz anı defterine… O defterler hâlâ durur.

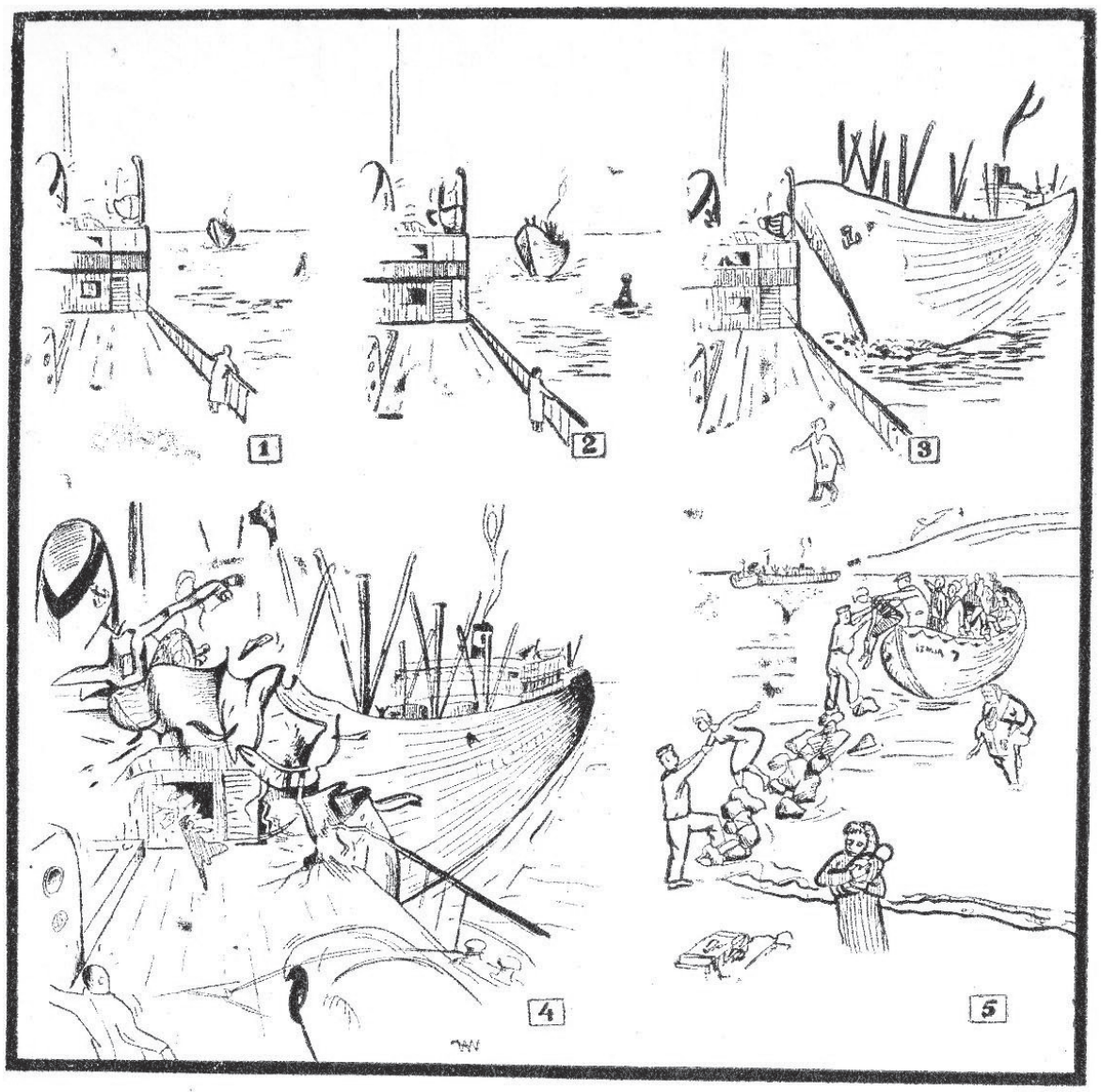

İzmir'de yaşayınca İzmirlilik siniyor insana

İlk mimarlık deneyimi de İzmir'de…

Okulda okurken staj yapmak gibi bir zorunluluk vardı. Ben de, şu an tam yerini hatırlamıyorum, sanırım Buca'da bir okulun inşaatında kontrolör olarak staj yapmıştım. Mimarlık hayatımın beni demoralize eden birkaç olayı vardır. Onlardan birini orada yaşamıştım. Bir müteahhit var ben genç bir adamım, müteahhit beni devamlı yemeğe götürmeye çalışıyor, ben kaçmaya çalışıyorum... Bir gün beton dökülecekti, demirler falan kondu. Akşam oldu dedim ki "Yarın sabah dökün betonu, ben göreceğim". Ertesi sabah gittiğimde betonu dökmüşlerdi. "Hani bekleyecektiniz, neden döktünüz" dedim "Ya döktük işte falan" diyorlar. "Vallahi ben emin değilim" dedim, içinden demirleri çektirdim, hem dün gördüğüm demirler değil hem de içinden demir eksilmiş. Tekrar döktürdüm betonu ama o dünya hakkında bir fikrim olmuştu. Bunu hiç unutmadım. Bir ara da arkadaşım Erhan Demirok ile birlikte İzmir'in ünlü mimarlarından Fahri Nişli'nin bürosunda çalıştık. Bana perspektif falan yaptırdılar. Pek beğendiler, hâlâ İzmir'e gittiğimde o bina duruyor, görüyorum. Erhan Demirok ve Özdemir Arnas ile o büroda birlikte çalışıyorduk. Erhan ve Özdemir sonra ortak oldular, uzun yıllar birlikte çalıştılar. Erhan askerliğini yapmak üzere geldiği İzmir'e yerleşti. Evlendi. Hayatını orada kurdu, İzmirli olup kaldı İzmir'de… İzmir Belediyesi'nin Konak'taki binası da bu ikilinindir.

Bir gün İzmirli olmayı düşünür müsün?

İzmir'e çeşitli sebeplerle, farklı tarihlerde çok gittim, gidiyorum. İzmir'e her gelişimde de kafam karışır. "Yahu burada yaşanır, buraya gelmeli mi? Burada yaşasam mı" diye çok düşündüğüm bir yer, rahat bir kent İzmir… Düzayak olması, insan ilişkilerindeki rahatlığı, sıcaklığı, Akdeniz kenti özellikleri, telaşsızlığı, Kemeraltı'nda küçük avlularda asma altlarında hala o yaşamın sürüyor olması, her şeye rağmen düzenli bir kent olması, İzmirli şairlerin duyarlığını kaçırmadan ben de yaşabilirdim diye düşünürüm hep… İstanbul başka bir şey, daha kozmopolit bir hayat tarzını zorluyor. İzmir'de yaşayınca İzmirlilik siniyor insana, İzmirli oluyorsun. İstanbul'da yaşadığında İstanbullu olmuyorsun, o da lezzetli ama İzmir başka… Hatırlarsan sana hep söylerdim "Kentinizin kıymetini bilin" diye…

Tan Oral

Merzifon doğumlu olan çizer, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ni mimar olarak bitirdi. Ancak yaşamını karikatür çizerek sürdürdü. Çeşitli yayın organlarının yanı sıra Politika Gazetesi'nde ve otuz yıldan fazla Cumhuriyet Gazetesi'nde, altı yıl kadar da Taraf Gazetesi'nde günlük çizgilerini yayımladı. Her üç gazeteden de kendi isteği dışında işine son verildi. Böyük Türkiye, Sansür, Sus ve Dinle, İsTANbul, Pencereler, Yürüyenler, Yaza Çize, Bu Kitabın Kuyruğu Var, YüzYüze ve Memnuniyetsizler adlı çizgi kitapları ile Konuşan Kedi adlı çeviri kitabı vardır. Şu sıralarda t24 haber sitesinde çizimleri yayınlanıyor. Serbest çizer olarak da diğer yayınlarda yazıp çizmekte ve İstanbul'da eşi ve kedisi ile vakit geçirmektedir.

(Ayaktakiler, soldan sağa): Sadık Narin, Altan Erbulak, Ümit Tunçağ, Tayyar Özdemir, Mehmet Ali Okumuş ve Erdinç Şamoğlu

Gösteri maçları belleklerde kaldı

Alsancak Stadı'nda Erbulakspor-Serezlispor oyuncuları 50 dakika boyunca ter döktü

Altan Erbulak ile merhum Metin Serezli her yıl 45 gün için İzmir'e gelirler ve sanatlarını icra ederlerdi. Tabi kadrolarında o günün ünlü tiyatrocuları da yer alırdı. Bülent Bilgiç, Erdinç Akbaş, Oya Başar, Füsun Erbulak, Nevra Serezli, Göksel Kortay ve Kerem Yılmazer gibi…

Soldan sağa: Tayyar Özdemir, Altan Erbulak, Abdi Uçar

Tayyar ÖZDEMİR

Eskilere dönmek yani yaşanmışları anımsayıp sohbetini yapmak ya da yazıya dökmek neyi anlatır bilirsiniz; ben de bu kulvarda bildiğinizin peşinde giderek 1970'li yılların ortalarında yaşadıklarımızdan bir kesit anımsadım. Sanırım sizlerin de ilgisini çeker de sıkılmadan okursunuz. İzmir'de yaz aylarının o sıkıcı sıcaklarında sokaklardaki asfaltın eridiği o nedenle de insanların denizlere koştuğunu, evlerinden çıkmayanların da çokluğunu iyi bilirim. Ama akşamın karanlığı bu olumsuzlukları adeta öyle unuttururdu ki, herkes kendini denizin kıyılarına atıp gündüzün sıcaklığı yerine imbatın serinliğini içinde hissederdi. Özellikle 1.Kordon bu

(Ayaktakiler, soldan sağa): Öztürk Pekin, Erdoğan Sungur, Ümit Aktan Tayyar Özdemir
(Oturanlar, soldan sağa): Avni Erboy, Hüseyin Yangır, Can Beyaz Kartal

konuda İzmirlinin yaşamında önemli bir koridordu ve bu hiç değişmedi.

Peki öylesine sıcakların insanları adeta tehdit ettiği o aylarda futbolcular ne yaparlardı?
Kolay değil, temmuz ayının ortalarında takımlar yeni sezon hazırlıklarına girerken o muhteşem sıcakların altındaki ızdırabı düşünebilir misiniz? Koş Allah koş…Bitmeyen koşular, bitmeyen sezon başı çalışmaları yapılırken takımların bir kısmı da özel maçlar için İzmir'e gelirlerdi. Özellikle İzmir takımlarından İstanbul'a transferi gerçekleştiren herhangi bir futbolcu için 'maç geliri' eski kulübüne verilmek üzere olan bu maçların önünde bir de sanatçılar-gazeteciler maçları organize edilirdi ki, bu maçlar herkesin ilgisini çekerdi.

Çevre Tiyatrosu'nun iki ortağı merhum Altan Erbulak ile merhum Metin Serezli her yıl 45 gün için İzmir'e gelirler ve sanatlarını icra ederlerdi. Tabi kadrolarında o günün ünlü tiyatrocuları da yer alırdı. Örneğin; Bülent Bilgiç, Erdinç Akbaş, Oya Başar, Füsun Erbulak, Nevra Serezli, Göksel Kortay ve Kerem Yılmazer gibi…Bu kadro zaman zaman değişir ama onların İzmir yaşamları pek değişmezdi.

Fuar Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu'ndaki oyunları o yaz gecelerinde hemen her gece dolar taşardı. Sanatseverler bu oyunları izler fuar da o aylarda adeta tiyatrocuların kulvarı olurdu. Ama önemli bir kulvar da futbol alanlarında yaşanırdı. Belirttiğim gibi sanatçılar ile gazetecilerin futbol maçları da beklenen etkinliklerin başında yer alırdı. Bir tarihte yine gazeteciler-sanatçılar maçı yerine Erbulakspor-Serezlispor maçı yapılacaktı. O dönemin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne gidildi ve gerekli izin alındı. Galatasaray ile Altay'ın özel maçı öncesinde 25'er dakikadan toplam 50 dakikalık maçın hakemi de Engin Kurt'tu. Neyse Altay Alsancak Stadı'ndaki maçı öncesindeki Erbulakspor, Serezlispor maçının duyurusu da gazetelerde yapılmıştı ve seyirci de stada erkenden gelerek merakını gidermek istemişti.

Uzun bir süredir kapanan futbol sezonundan sonra yeniden start alacak özel maç da olsa, Galatasaray-Altay maçı öncesindeki bu maçın taraflarındaki oyuncuların yaş ortalaması 40'a yakındı. Top maçta oyuncular benzeri yavaş ilerliyordu ama topun özellikle Altan Erbulak'ın ayağına gelmesiyle seyirci gösterisi görülmeye değerdi. Maçın içinde bir ara hakem Engin Kurt, uzun bir düdük çalıp maçı durdurdu. Metin Serezli'nin kaşı açılmıştı ve kanama olmuştu. Herkeste bir şaşkınlık yaşanırken Altan Erbulak hakemin yanına giderek, "Hayrola hocam neden maçı durdurdun" diye sorunca durumu hakem anlamıştı. Ama Erbulak futbol alanında da olsa tiyatrocuydu. Hemen yanıtı yapıştırmıştı; "O bizim rakibimiz bana ne, kaşı patlasa da beni ilgilendirmez ki!" Hakem Kurt dahil herkes gülerken Serezli sahanın dışına alınmıştı.

Kısacası böylesine gösteri maçları uzun yıllar sürekli olarak yaşanırdı. Gazeteciler arasında hakemler-gazeteciler veya gazeteciler-sanatçılar maçları her sezon öncesi beklenirdi. Ama sonraki yıllarda her şeyin değiştiği gibi bu ve benzeri maçlara yasak geldi ve o anılar belleklerde kalmaya mahkum edildi.

Merhum Altan Erbulak Türk insanının sevdiği ve önem verdiği bir sanatçıydı. Onu buradan anlatacağım başka bir anısıyla yad edelim: Milliyet gazetesinin İzmir bürosunda çalışırken İzmir'in o sıcak aylarında adeta terden fenalık geçirirdik. Merhum büro müdürümüz İsmail Sivri de klima bile almazdı. Altan Erbulak ve diğer sanatçılar gazeteye gelirken, "İsmail ağabey koskoca Milliyet Gazetesi'nin patronu klima almaz mı" derler ama yine de Sivri duymazdan gelirdi. Bir gün "Nurettin Demirkol bir iki gün içinde büroya gelecek" dediler. Sivri bu sözün üzerine herkesi toplayıp tüm isteklerini anlattı. Çok pimpirikliydi merhum. Ama Altan Erbulak da Milliyet Gazetesi'nin yazarı ve çizeriydi. Nurettin Demirkol'un geleceğini duyunca bana seslenerek, "Tayyarcım o gün genel müdür geldiğinde bana büyük bir leğen bul getir" dedi. Hiç itiraz etmeden "Tamam" dedim. Ama ne yapacağını da merak etmeye başladım. Demirkol'un geleceği gün, çay ocağını işleten Altınordu'nun ünlü ve Milli amigosu Sarı Yaşar'dan leğeni alıp Erbulak'a verdim. Çalışma masasının altına leğeni koyup bu kez de "Bu leğeni suyla dolduralım" dedi. Benim uyarım üzerine, gazetenin emektarlarından Gürsoy Cumbul leğeni suyla doldurdu.

Her şey Altan Erbulak'ın istediği gibi yerine getirildi. Gazetenin Genel Müdürü Nurettin Demirkol'un gelmesine az bir süre kalmıştı. 30 dakika sonra "geliyor" dediler. Demirkol gazetenin kapısından içeri girerken Altan Erbulak oturduğu masanın altına yerleştirdiği su dolu leğenin içine ayaklarını soktuğu için yerinden kalkar gibi yaptı ve "Müdür kusura bakma burası İzmir, sıcaktan fenalık geçiriyoruz, ancak leğen ile çalışabiliyoruz" diyerek oyununu sürdürdü. Demirkol, Altan Erbulak'ı iyi tanırdı. Leğene bakıp gülerek "İsmail" diye seslendi. İsmail Sivri'nin "Buyrun" demesine fırsat vermeden, "Büroya bir klima alsana yahu! İnsanlar bu sıcakta nasıl çalışacak" deyiverdi. İşte size bir Altan Erbulak klasiği… Zekanın galip geldiği bir yaşamdı onunki… Sözle anlamayana oyunla anlatmıştı isteğini Altan Erbulak…O günün ardından Milliyet Gazetesi İzmir bürosuna iki adet klima takılmıştı da o terleten yaz sıcaklarında herkes rahat bir nefes almıştı.

5 Haziran 1903 -18 Temmuz 1911 tarihleri arasında 6 kez Smyrna'yı ziyaret etti.

İzmir'e aşina bir gemi: Duguay Trouin

Tufan ATAKİŞİ

René Duguay-Trouin, 10 Haziran 1673 yılında Saint-Malo kentinde, zengin bir aile olan Armatör Brittany'in ilk erkek çocuğu olarak doğdu. 16 Aralık 1690 yılında bir gemiye gönüllü olarak yazıldı. Daha sonra çeşitli gemilerde korsanlık yaptı. Cesur ve atak denizciliği onun tanınmasına yol açtı. 1692 yılında Fransa Kralı XIV Louis, René'yi 40 topu bulunan Hercule gemisine kaptan olarak atadı. 1694 yılında 6 gemilik İngiliz filosunu yenilgiye uğrattı. Ancak yakalanıp götürüldüğü Plymouth Hapishanesi'nden inanılmaz bir şekilde kaçışı ile daha da ünlendi. Onun cesur girişimleri İngiliz ve Hollandalılara karşı kazandığı başarılar nedeniyle Kral XIV Louis tarafından, "Bravery awarded these honours" (Onur ve Cesaret) ile ödüllendirildi. Komuta ettiği gemilerle Fransız Donanması döneminde büyük başarılar kazandı. 1697 yılında emrinde 6 büyük savaş gemisi ile 64 irili-ufaklı eskort gemisine hükmediyordu. 1709 yılında şövalye oldu. 21 Eylül 1711'de 7 parça Portekiz gemisiyle savaştı ve Rio De Janerio'yu 11 günlük kuşatmanın ardından ele geçirdi. 1728'de amiral oldu. Kazandığı savaşlar, başarılarla dolu bir ömür sürdükten sonra, cesur bir korsan olarak başladığı yaşamı, Fransa Kralı'na sadık bir amiral olarak 1736 yılında Paris'te sona erdi. Üç yılda 31 bin 504 yaralı ve hasta taşıdı.

1912 yılına kadar Akdeniz, Atlas ve Hint Okyanusunda liman kentlerine askeri eğitim gezileri yaptı. Bu arada İzmir'e de uğradı. 1914 Ağustos'unda hastane gemisi olarak Çanakkale Savaşları'na katıldı. Özellikle Birinci Dünya Savaşı sırasında aktif görev alarak, İskenderiye, Limni, Selanik ve Bizerte'den Çanakkale'ye asker taşıdı.

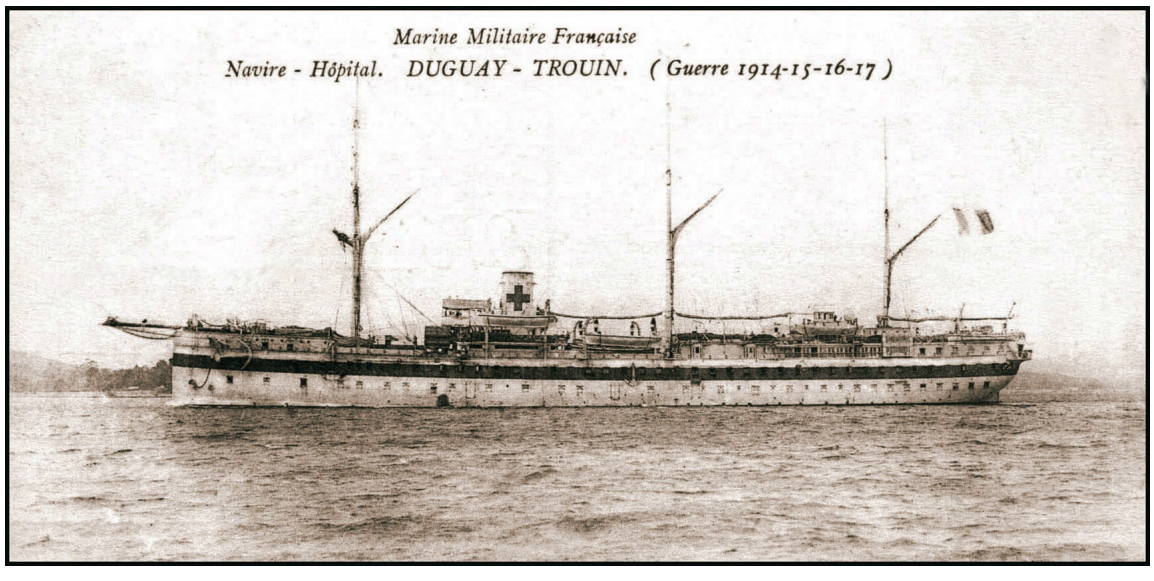

Kemeraltı Çarşısı

Ali Paşa Şadırvanı

Damlacık yakınları

1876 yılında inşa edilen ve Toulon-Saigon arasında görev yapan savaş gemisi "Tonquin", 1 Ağustos 1900 tarihinde ünlü amiral "Duguay-Trouin" adıyla Fransa Deniz Kuvvetleri'ne bağlı okul ve hastane gemisi olarak genç denizcilere eğitim hizmeti vermeye başladı. 1912 yılına kadar Akdeniz, Atlas ve Hint Okyanusu'nda liman kentlerine askeri eğitim gezileri yaptı. Bu arada İzmir'e de uğradı. 1914 Ağustos'unda hastane gemisi olarak Çanakkale Savaşları'na katıldı. Özellikle Birinci Dünya Savaşı sırasında aktif görev alarak, İskenderiye, Limni, Selanik ve Bizerte'den Çanakkale'ye asker taşıdı. Çanakkale'den 1916'da Selanik, Bizerte, Limni ve Toulon'a, 1917'de ise Cezayir kıyı kentlerindeki hastanelere hasta ve yaralı taşıdı. 1918'de ise Limni Adası'nın Mondros Limanı'na demirledi ve sabit hastane olarak kullanıldı. Haziran 1915 ile 31 Aralık 1918 arasında İtilaf Devletleri'ne ait 31.504 yaralı ve hastayı taşıdı. 26 Haziran 1919 yılında ise "Moselle" adıyla Karadeniz'e açıldı. Kurtuluş Savaşı esnasında Karadeniz'de, Anadolu'ya cephane taşıyan tekne ve takaları kontrol ederek deniz trafiğini takip etti. Ardından Toulon'da yüzer kışla olarak görev yaptıktan sonra 26 Mayıs 1937'de 850.000 Franka satıldı, aktif hizmetten alındı. 1876 yılında "Tonquin" adıyla denize indirilen, daha sonra "Duguay-Trouin" adıyla görev yapan ve en son "Moselle" adıyla çürüğe çıkan gemi 5.340 deplasman ton, 105 metre uzunluk ve 15.33 metre genişliğinde, 10-13 knot hız yapabilen, 298 personelle 250 hasta yatağı, ameliyathaneleri ve 950 kişi taşıma kapasitesi ve 3150 kilometre seyir mesafesi olan bir askeri gemi olarak 61yıl görev yaptı. "Duguay-Trouin" XX. Yüzyıl'ın başlarında dünyada gemi adamı yetiştiren en prestijli okul gemisiydi.

Cruiser Duguay-Trouin ve Smyrna Ziyaretleri

1 Ağustos 1900 tarihinde Fransız Deniz Kuvvetleri'nde okul gemisi olarak genç denizcilere eğitim vermeye başlayan, ünlü amiral "Duguay-Trouin" adını taşıyan gemi 5 Haziran 1903 -18 Temmuz 1911 tarihleri arasında 6 kez Smyrna'yı ziyaret etti. Okul gemisi olarak ilk seferine 1 Ekim 1900'de Kuzeybatı Fransa'nın en uç noktası olan Brest'ten başladı. Madeira, Kanaryalar, Cape Verde Adaları, La Plata, Rio de Janeiro, Bahia, Pernambuco'da, Batı Hint Adaları, St Thomas, Santiago de Cuba, Annapolis (US Naval Academy), Baltimore, New York, Azor Adaları, Toulon, Napoli, Malta, Bizerte, Cezayir ve Pallice limanlarına uğradıktan sonra 11 Temmuz 1901 tarihinde Brest Limanı'na geri döndü. 10 Ekim 1901-21 Temmuz 1902 tarihleri arasında ikinci eğitim seferinin ardından Duguay-Trouin, 12 Ekim 1902'de üçüncü eğitim gezisi için denize açıldı. Jean Gabolde, Brest Tenerife, Bahia, Rio de Janeiro, Montevideo, Puerto Ensenadaya, Lota, Valparaiso, Callao, Coquimbo, Talcahuano, Peurto Belgrane, Dakar, Malaga, Port Mahon, Menorca, Marsilya, Toulon, La Sperzia, Livorno, Napoli, Venedik, Pola, Fiume, Ragusa, Cattaro, Korfu, Pire limanlarına uğradıktan sonra 15 Mayıs 1902 yılında ilk kez Smyrna'ya geldi. Daha sonra Malta, La Goulette, Bizerte, Cezayir ve Oran limanlarını ziyaret ettikten sonra 29 Temmuz 1903'te tekrar bağlama limanı Brest'e döndü. 5 Haziran 1903 tarihinde Smyrna'ya ikinci kez uğrayan ve 3 gün limanda kalan okul gemisinin bu seferinde askeri öğrencileriyle beraber fotoğrafçı bay Mercier de personelin arasında görevliydi. Mercier bundan sonra her sefere katıldı. Gemideki yaşamı, eğitimi, ziyaret edilen kentlerin yanı sıra Smyrna'da çektiği 480 parça fotoğraf ve haritayı daha sonra Fransa Deniz Kuvvetleri'ne teslim etti. 10 Ekim 1904 tarihinde Brest'ten başlayıp Azor ve Kanarya Adaları, Trinidad, Martinik, Batı Hint Adaları, Dakar, Cadiz, Balear Adaları, Toulon, Ajaccio, Cenova, Napoli, Taranto, Venedik, Fiume, Selanik, Smyrna (3. kez uğrandı), Bizerte, Cezayir, Vigo, Lorient, Cherbourg, Dunkirk, Flushing, Antwerp, Stavanger, Kopenhag, Lerwick, Tobermory, Rothesay, Liverpool ve Plymouth limanları ziyaret edildikten sonra 20 Temmuz 1905 yılında yine bakım için Brest'te dönüldü. Bu eğitim gezilerinin her seferinde yeni askeri öğrencilerle Smyrna'ya uğranılmış, kentte değişik yerler ziyaret edilmiş ve gemiye gelen sivil halkla beraber sosyal, sportif ve kültürel aktiviteler düzenlenmiştir. Duguay-Trouin, 10 Ekim 1907-20 Temmuz 1908, 11 Ekim 1909-18 Temmuz 1910 ve 10 Ekim 1910-18 Temmuz 1911 tarihlerinde üç kez daha Smyrna'ya uğramıştır. Bu şekilde kentimizle ilgili birçok kayıt, görsel ve harita günümüze kadar ulaşmıştır.

Sultan Abdülhamid'in bir İngiliz oyunu olarak bilinen futbola karşı muhalefetine rağmen;

İzmir futbolu çayırda doğdu

Yıl 1930 Hafız Uyar başkanlığındaki Bucaspor

Tayfur GÖÇMENOĞLU

Ondokuzuncu Yüzyıl'ın sonlarında; bölgede yoğunlaşan Levantenler, bugün bir dünya sporu olan futbolun İzmir'de yerleşip gelişmesinde önemli rol oynadı. Bornova çayırlarında başlayan ve bütün kente yayılan futbol sevdası, meyvelerini yavaş yavaş vermeye başladı ve Türklerden kurulu ilk futbol takımı da 22 Ekim 1910 tarihinde Pelops Kulübü sahasına çıktı.

Futbol, 19'uncu Yüzyıl'ın sonlarında görülen ve bugün dünyada en yaygın olan bir spor dalı olarak tanınıyor. Ancak Osmanlı'da futbol, İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra; Avrupa'yı gören ve örnek alan Jön Türkler'in ısrarlı girişimiyle ülkeye girebildi. Sultan Abdülhamid rejiminin, bir İngiliz oyunu olarak bilinen futbola karşı muhalefetine rağmen, bir avuç insan, bu ideali başardı. Hemen o yıllarda Levantenlerin yoğun olarak yaşadığı İzmir, aydın ve çağdaş yapısıyla futbolu çok çabuk benimseyen ve uygulayan kentlerden biri olacaktır. Buca, Bornova ve Karşıyaka'da yoğun olarak yaşayan İngiliz, Yunanlı ve Ermeni azınlıklar, kendi aralarında henüz kuralları belirlenmemiş bir futbol oyunu sergiliyor ve futbolun sonraları ana amacını oluşturacak "İddialaşmayı" da yapıyorlardı. İzmir'in bir liman kenti olması, önemli spor dallarının buradan ülkemize yayılmasına yol açmıştı. Futbol, elbette bundan nasibini alacaktı. Bu kentte ticaret uğraşısı için bulunan İngiliz aileleri, özellikle futbolun, arkasından rugbi, tenis gibi spor dallarının ülkemize girmesini sağladı. İngilizler, 1880'li yıllarda Buca ve Bornova'da oturuyorlardı. Futbol, bu tarihlerde, onlarla başladı. İlk futbolu oynayanlar arasında James ve Richard Lafontaine kardeşler ön sırayı alır. Sonra Frank ve Edwin Whittal ve Giraudlar, İzmir'de ilk futbol oynayan ailelerdi. 1892'nin 24 Ocak günü Buca ve Bornova takımları arasında ilk futbol maçı tertip edildi. Bu arada atletizm ve yüzme müsabakaları da yapıldı.

İlk kulüp kuruluyor

1894 yılına gelindiğinde Frank Whittal ile Edwin Whittal, Bornova'da ilk futbol kulübünü kurdular. 1897'de ise İzmirli İngiliz ve Rumların kurduğu İzmir Muhteliti (Karması) ile İstanbul'daki İngiliz ve Rumların kurduğu İstanbul Muhteliti karşı karşıya geldi. 1898 ve 1899 yıllarında yapılan bu karşılaşmaların hepsini İzmir Muhteliti kazandı. 1904 yılında İstanbul'da yapılan karşılaşmayı İzmir Muhteliti 4-2 kazandı. İzmir'in kadrosu şöyleydi: Harry Peterson, A.Whittal, P.Braud, G.Whittal, George Keon, R.Lafontain, Edmon Giraud, E.Whittal, Albert Whittal, C.Whittal, H.Coll, A.Lafontain, Cem Giraud. 1908 yılı Aralık ayında yabancılardan kurulu İzmir Muhteliti (Karması), Galatasaray'ı 3-1 yendi. İzmir, 2. Sultan Abdülhamid'in koyu istibdadının oldukça dışında kaldı. Ancak koyu taassup vardı. Halk, çayırlarda, meydanlarda kısa donlarla top oynayanlara hiç de iyi gözle bakmıyordu. Bu nedenle İzmir'de Türk gençlerinin futbola başlamaları Meşrutiyet'in ilanından sonra mümkün olabildi. İzmir'de Türk gençleri arasında ilk futbol takımı İzmir Sultanisi'nde kuruldu. Okulun cimnastik öğretmeni Melikyan Efendi, öğrencilerine futbolu öğreten kişi oldu. Türklerden kurulu ilk futbol takımı olan kırmızı - beyaz formalı İzmir Sultanisi takımı, ilk maçını 22 Ekim 1910 günü Pelops Kulübü sahasında oynadı. İlk Türk takımında şu isimler yer aldı: Dr. Fikret (Tahsin), Dr. Kemal (Tahsin), Gabriel, Baha Esad (Tekand), Dr.

Giritli Şefik, Süreyya, Hüsamettin, Baytar Şahap, Mühendis Rüstem, Dr. Hüseyin Hulki (Cura), Doktor Salih, Melikyan, Hüsnü (Uğural). Bu dönemde Buca ve Bornova'da İngilizlerin birer kuvvetli takımı bulunmakta idi.

KSK, Hilal ve Altay derken...

Bunun yanı sıra İngiliz ve Rumların teşkil ettiği Pelops, Rumların Panionios ve Apollon gibi takımları ile bir Ermeni takımı ve Ruma Evangelidis ile İskoç Iskul ve Kızılçullu Amerikan Koleji takımları bulunmaktaydı. Bu takımlardan Amerikan Koleji'nde Talat (Erboy) ve Nejat adlarında iki Türk genci de yer alıyordu. Kemer İstasyon civarındaki Kançeşme (Eski Katolik Mezarlığı'nın yanı-Şimdiki Konak Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü alanı) sahasındaki maçlar, oldukça kalabalık seyirci tarafından ilgi ile izlendi. Bundan esinlenen Karşıyakalı bir grup 1912 yılında kulüp kurma yolunda ilk adımı attı. Karşıyaka'da Omiros Tarlası'nda toplanan Karşıyakalı gençlerden Cemal Ahmet (Umar), Zühtü (Işıl), Osman (Güven), Hüseyin, Refik (Civelek), Salih tarafından kırmızı-yeşil formalı Karşıyaka Terbiye-i Bedeniye Kulübü kuruldu. Bu arada 1913 yılında Celal (Bayar) Bey'in İzmir'e İttihat ve Terakki'nin şubesini açmak üzere gelmesi, gençlik ve spor konuları üzerine eğilmesi ayrı bir teşvik vesilesi oldu. Bunun sonucu olarak Alsancak (Punta) Şark İdadisi Müdürü Mustafa Necati, Baha Esad (Tekand) ve Vasif (Çınar) Beyler'in olumlu çabalarıyla İzmir yeni bir kulübe kavuştu.16 Ocak 1914 günü kurulan kulübe önce "Hilal" adı verildi, daha sonra bu ad "Altay"a çevrildi. Böylece İzmir, iki Türk takımına kavuştu. Karşıyaka ve Altay. Altay'ı Türk Ocağı, Karşıyaka'yı da Müdafa-i Milliye Cemiyeti himayesine aldı. Aslında o yıllarda İttihat ve Terakki ile Müdafa-i Milliye grupları, siyasi rekabetlerini futbola yansıtmayı başarmış görünüyorlardı. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla Altay ve Karşıyaka'nın en gözde futbolcuları askere gitti. Kulüpler, zor takım çıkarır hale geldi. Bu arada iki takımdan da birçok futbolcu savaşta şehit oldu. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaliyle de ligler yarım kaldı. Dolayısıyla Karşıyaka, Altay ve sonradan kurulan Midilli ve Trablus kulüpleri faaliyetlerini tatil etmek zorunda kaldı.

Adnan (Menderes) Bey kalede

Ancak "Şark Gazetesi" sahibi Halil Zeki Osman, kişisel çabasıyla Altay'ın faaliyetlerini "İdmanyurdu» adı altında sürdürdü. 1915'te Katipzade İbrahim Ethem Bey'in İzmir İttihat ve Terakki Mektebi'ni bitirdikten sonra Kızılçullu'daki (Bugünkü Şirinyer) Amerikan Koleji'nde okuyan oğlu

Altay 1930

Vahap Özaltay - Gündüz Kılıç - Sait Altınordu

Vahap Özaltay

Adnan Bey (Menderes), henüz 15 yaşındayken futbola merak sarmış, kolej bünyesinde kurulan futbol takımına girmeyi başarmıştı. Adnan Bey'me birlikte bir-iki Türk genci daha takımda yer aldı. Adnan Bey, buradaki başarısıyla dikkati çekmiş olacak ki, kısa süre içinde Altay takımında kaleci olarak oynamıştı. İttihat ve Terakki yanlılarınca kurulan Altay'da oynarken, bu fırkanın (parti) karşıtları tarafından kurulan Karşıyaka Kulübü'ne transfer edilmek istenen Adnan Bey'in bu teklifi kabul etmemesi, aslında o yıllarda okulunda yaşadığı misyonerlik girişimlerine karşı yeterli zaman ayırmak isteğinden kaynaklanıyordu. Adnan Bey, Kızılçullu'da kalıyor olmasına rağmen, Buca ile sıkı temas halinde değildi. Daha çok İzmir'e ve doğup büyüdüğü Aydın'a gidiyordu. Ve Adnan Bey, sadece futbol değil basketbol da oynamış ve bu okulun basketbol takımında yer almıştı. O yıllarda İzmir'de Katolik ağırlıklı Levantenler "Sporting Club"ü kurmuşlardı. Ku-

Fuat Göztepe

lüp binası Birinci Kordon'da şimdiki Tüccar Kulübü'nün bulunduğu yerde idi. Fransız Guiffray ailesinin kontrolünde olan kulübün 19. Yüzyıl'ın sonlarına kadar uzanan kuruluş öyküsü, 20. Yüzyıl'ın ilk yıllarında faaliyet alanını genişleterek sürdü. Ancak binicilik, eskrim, tenis, yüzme, kürek, avcılık ve dağcılık gibi dallarda faaliyet gösteren kulüp, futbola uzak kaldı. 1923 yılında Altay Kulübü'nde gösteren bir iç anlaşmazlık yüzünden ayrılan bazı sporcular ve idareciler, İzmir İdmanyurdu ile birleşerek Altınordu Kulübü'nü kurdu. 26 Aralık 1923'te kurulan bu kulübün kurucuları arasında Şerafettin, Edip (Berkkan), futbolcu Ziya, atlet Hüseyin Beyler bulunmaktaydı. 1925'te yine Altay Kulübü'nün Aydın'a yaptığı bir seyahatte baş gösteren anlaşmazlık, yeni bir bölünmeye yol açtı. Bu kulüpten ayrılan Muammer, Nüzhet, Nadir, Kenan, Ferit ve Nebil Beyler, Göztepe semtinde; buranın adını verdikleri Göztepe Kulübü'nü kurdular. 1930 yılında İzmir'in üç eski kulübü Sakarya, Altınay ve Güzelizmir, birleşerek İzmirspor Kulübü'nü oluşturdu. Bu kulübün kurucuları arasında Haydar (Aryal), Bihter (Meriçler), İzzet (Erişen), Reşat (Togay) ve Abdülkadir (İkinci) yer aldı. Burada Cumhuriyet'ten 1930'lu yıllara nasıl gelindiğine de bir göz atmak gerek: Cumhuriyet'i takip eden zaman dilimi içinde Yunanlılarla birlikte İngilizlerin önemli bir bölümü de ülkeyi terk edince; İzmir'in Buca ve Bornova gibi kasabalarında çok az İngiliz aile kalmıştı ve bu ailelerin, eskiden olduğu gibi Bornova çayırında düzenledikleri pikniklerde eğlence amaçlı "Top oynadıkları" görülüyordu. Çünkü henüz kuralların netleşmediği bu oyunlara "Futbol" demek mümkün değildi. Özellikle Bornova'da oturan İngiliz azınlıklar, Buca'daki yakınlarını ziyarete başladılar. Forbes, Gordon, Rees, Giraud, Purser, Adela, Boltertson, Barff gibi kah Buca'da, kah İzmir'de malikanesi olan ailelerin en sadık ziyaretçileri, koltuklarının altında mutlaka futbol topu olan çocuklarıyla Whittal Ailesi idi. İngiliz Whittallerin saha dışına kaçan toplarına vurmak, Bucalı gençler için hem şans, hem keyif demekti.Takım, ne zaman Buca'ya gelse, Bucalı gençler, peşlerine düşer, onların futbol oynayacakları yerde toplanırdı. Futbol olgusu artık Buca'yı da sarmaya başlamıştı. Ve Cumhuriyet'in daha ilk yıllarına bakıldığında ortaya çıkan tablo, birçok futbol kulübünün kurulduğu şeklindeydi. Hal böyle olunca, bu takımlar kendi aralarında bir program dahilinde karşılaşmalar yapacak ve kazanmaları karşısında aldıkları puanla, bir sezonu kimin iyi, kimin kötü bitireceği belli olacaktı.

İzmir'de resmi lig maçları

İzmir'de resmi lig maçları, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakları'nın kurulduğu 1923 yılında başladı. Ancak bu ittifaka üye olan takımlar liglere katılabiliyorlardı. Altay, Karşıyakaspor, Altınordu, Anadolu ve Şarksanayispor kulüpleri, bu ittifaka daha o yıl girdikleri için İzmir'de ligde oynayan ilk takımlar olarak anıldılar. Sonuçta 1930'lu yıllar İzmir'de futbolun kıpırdadığı, kendi çapında parlak günleri yaşadığı, Sait (Altınordu), Vahap (Özaltay) ve Fuat (Göztepe) gibi yıldızlarını yetiştirdiği, sonraki kuşakların örnek alabilecekleri bir futbol düzeninin de adıdır. O yıllarda İzmir ve Aydın çevresinde görülen sel felaketi, dönemin İzmir Valisi Kazım (Dirik)Paşa'yı harekete geçirdi. Paşa, spora, özellikle futbola büyük önem veren bir yöneticiydi. Seylapzedeler (sel felaketzedeleri) menfaatine bir turnuva

düzenlenmesini istedi. Turnuva, bir taraftan resmi lig maçları oynanırken başladı. "Şefkat Kupası" adıyla başlatılan turnuvaya l928'de kurulan ve Fenerbahçe'nin iznini alarak sarı/lacivert renkleri kullanan Buca İdman Yurdu da katıldı. Dönemin Buca İdmanyurdu Başkanı Hafız (Uyar) Bey'le Kazım Paşa çok iyi dosttular. 3 hafta sürecek bu turnuvada fikstür belli oldu. Buca İdman Yurdu, turnuvaya katılan Güzelizmirspor ile Yıldızspor karşılaşmasının galibi ile 28 Teşrinsani (Kasım)1930'da maç yapacaktı. Hakemliği Hasan Bey üstlenecekti. Maçtan önce Karşıyaka Sebat İdman Yurdu Takımı, Bucaspor'a bir dostluk maçı teklif etti. Maçın 22 Teşrin 1930 günü Buca sahasında yapılması kararlaştırıldı. Haber, iki gün sonraki Anadolu Gazetesi'nde Baha Konuralp imzasıyla şöyle yayınlandı: «...Aynı günde Buca'da Yeni Buca takımı ile KSK takımı arasında yapılan müsabaka, 2-5 sayı ile KSK lehine tecelli etmiştir. KSK'lılar, Buca'da samimiyetle karşılanarak izaz edilmişler ve kırlarda gezdirilmişlerdir. Akşam KSK şerefine Buca Kulübü tarafından çay ziyafeti verilmiştir. Ziyafet esnasında kulübün saz heyeti güzel alaturka parçalarla hazırhuna inşirah bahşetmiştir. KSK'lılar, saat 21.00'de Bucalılar'ın "Yaşa" sedaları arasında yürümüşler ve bu küçük seyahatten mahzuz ve mütehassis kalmışlardır."

Eski Altay takımı

Vali Bey'in tebriği

Seylapzedeler yararına düzenlenen ve Bucaspor'un Güzelizmirspor - Yıldızspor karşılaşmasının galibiyle yapacağı maç günü geldiğinde Bucaspor, bu karşılaşmayı kazanan Güzelizmirspor ile karşı karşıya geldi. 28 Kasım 1930 günü Alsancak Stadı'nda yapılan karşılaşmayı Güzelizmirspor 4-0 kazanarak finale kalmayı başardı. Maçı Kazım Paşa ile Fahrettin (Altay) Paşa birlikte izledi. Maçtan sonra Vali Kazım Paşa, Hakem Altaylı Hasan Bey'i yanına davet ederek, "Oyundaki hüsnü idaresinden dolayı" tebrik etti. İzmir'de ilk futbol transferi KSK'nın bazı maçlarda oynatmak üzere Göztepe'den Muzaffer ve Hakkı'yı almasıyla başladı. Bu dönemde Altınay takımı başarısıyla hemen öne çıkıyordu. Bucaspor, daha çok karşılaşma yaparak kondisyonunu artırmaya karar verdi. Musevilerin kurduğu Makabi Takımı ile sık sık dostluk maçları düzenlendi. Bu maçlar, hem idman yerine geçiyor, hem de Bucasporlu oyuncular, yeni kuralları tanımış oluyordu. 19 Kanunuevvel (Aralık)1930 günü liglerin yeniden başlaması kararlaştırıldı. 11 Kanunuevvel 1930'da Resmi Futbol Maçları Futbol Heyeti, maçların fikstürünü tanzim etti. Bu fikstür kulüplere gönderilirken, heyet bu münasebetle şöyle bir bildiri yayınladı: "Resmi futbol maçlarına bir hafta sonra yani 19 Kanunuevvel'de başlanacaktır. Futbol Heyeti, 1931 senesine ait futbol şampiyonluk figüstürünü (fikstürünü) hazırlamış, kulüplere tebliğ etmiştir. Birinci (Küme) Köme'den Sakarya ve Altıyan kulüplerinin İzmirspor namı altında birleşmesi nazarı dikkate alınmış ve Birinci Köme'de inhilal eden altıncılığa geçen, geçen sene İkinci Köme birincisi olan Karşıyaka Semt Kulübü çıkarılmış, figüstür buna göre tanzim edilmiştir. Futbol Nizamnamesi'nin 70'inci maddesi mucibince Altınordu ve İzmirspor kulüpleri İkinci Köme'de birer takım bulundurmayı teklif etmişler ve Futbol Heyeti, bu teklifi kabul etmiştir. Birinci Köme maçları, Alsancak, İkinci Köme maçları da Belediye (Halk) sahasında oynanacaktır."

Yenilen takıma"Aferin"

Futbolda 1931/32 sezonu Altay'ın birinciliği ile kapanınca takımlar, zamanı iyi kullanmak için özel maçlar düzenlemeye başladı. Bir nevi hazırlık maçları yaptılar. Bucaspor, önceki maçlarda öylesine kötü sonuçlar aldı ki, bu hazırlık maçları belki şeytanın bacağını kırabilirdi.

Geçen sezonun lig birincisi Altay ile Buca arasındaki dostluk maçını Altay 2-1 kazanmasına, yani Bucaspor mağlup olmasına rağmen, gazetelerde "Bravo Bucaspor" manşetli haberler çıktı. İşte 23 Eylül 1931 tarihli o haberlerden biri:

"...Öğleden sonra pek bir başka şekilde çıkan Altay takımı ile Buca takımı arasında yapılan hususi oyunda Altay, ancak bire karşı iki sayı ile galibiyetini temine muvaffak olabilmiştir. Merkez ve Futbol heyetleri tarafından altışar ay müddetle tecziye edilen Altay'ın en iyi ve müfit muhacim oyuncularından Vahap ve Sezai Beylerin bir müddet için oynamamaları, takımda pek tabii olarak tesirini gösterecektir. Bu itibarla zaafa uğrayan ve uğratılan Altay takımından bu sene için fazla muvaffakiyet beklemek zaittir. Yapılan lig maçlarında ilk oyunlar aksi gibi Altay'a, en kuvvetlilerinden İzmirspor'a düşmüştür. Buca takımında geçen seneye nispetle terakki asarı meşhuttur. Geçen senenin 2-6 neticesi nerede, bu senenin 2-1 neticesi nerede?"

1'e 8 gol

Konumuzu; yazı üslubuyla 1930'lu yıllara damgasını vuran spor yazarı Baha Konuralp'in bir eleştirisi ile tamamlayalım: "...Sabah saat 09.00'da Göztepe-Buca takımları arasında yapılan müsabakada yaptığımız tahmin üzerine Göztepe takımı galip gelerek Buca'nın gol rekorunu kırmış ve bire karşı 8 gol yapmak suretiyle galip gelmiştir. Bu vaziyet karşısında Buca takımının Birinci Köme'ye girmemesi hakkında yazdığımız yazılarda hakkımız var mı imiş, yok mu imiş diye sormak hakkımızdır; çünkü bu takımın 6'dan aşağı gol yediği yok. Bilakis rekor 6'dan 7'ye, 7'den 8'e çıktı. Bakalım ondan yukarısını atmak hangi takıma nasip olacak?"

Baha Konuralp'in İzmir'de ilk spor yazarı olduğu konusundaki tespitler de yanlış değil. Üstelik onun Anadolu Gazetesi'nde yayınladığı bu yazılar, o yıllardaki spor yazarı uslübu hakkında da bize bilgi vermeye yetiyor. O yıllara ait bir not daha düşelim, resmi liglerin başladığı 1930'lu yıllarda hakemlik kurumu henüz oluşmamıştı. O günlerde, maçlarda başarısı ve centilmenliği ile öne çıkan futbolcular, kendi takımları dışındaki takımların maçlarını yönetir ücret de almazlardı.

Bu tür adlar kesinlikle rastlantısal değildir, mutlaka bir öyküleri vardır

İzmir'in en meşhur "Baba"sı

BAHRİBABA

Yaşar ÜRÜK

Bir şehirde var olan yer adları, o şehrin tarih içindeki yerinin en önemli göstergelerinden biridir. Yüzyılların içinden gelen "Kadim" şehirlerimizin semt, mahalle ya da sokaklarında yaşayan adlar; aynı zamanda o şehrin geçmişini günümüze taşıyan değerlerdir. Bu tür adlar kesinlikle rastlantısal değildir, mutlaka bir öyküleri vardır. Bu tanıma uymayan, uydurularak verilmiş adlar elbette vardır. Bu tür "uydurulmuş" ya da "kimliksiz" yer adlarına İzmir'de de örnekler görürüz. Nitekim zaman içinden gelen köklü adları dururken verilen Küçükyalı, Yenişehir gibi semt ya da Bölge gibi metro durak adları şehrin kimliksizleşmesine hizmet eder.

İzmir'i İzmir yapan adlardan biri hem bulunduğu bölgeye hem de o bölgede var edilen şehrin en büyük parklarından birine ad olmuş Bahribaba'dır.

Bahribaba Parkı, Mithatpaşa Caddesi üzerinde, Konak - Karataş semtleri arasında yer almaktadır. Bu parkın sırtını dayadığı Değirmentepe'nin günümüzdeki Halilrifatpaşa Caddesi'nin başlangıç yerine yakın bir bölgesinde, XVIII. Yüzyıl sonlarına kadar halk ağzında "Eskulap" olarak söylenen ve Antik Çağ'ın tıp tanrısı Asklepios adına Romalılar tarafından yapılmış bir tapınağın izleri bulunmaktadır. XIX. Yüzyıl haritalarında bile bu tapınağın gösterildiği alanda "Maşatlık" denilen Yahudi Mezarlığı'nın kurulması, tarih hazinesi saklayan bu tepenin bir anlamda talan edilmesine neden olur ve tapınaktan geriye kalanların önemli bölümü mezarlarda kullanılır.

Bahribaba adının var oluşunun oldukça ilginç bir öyküsü vardır.
Günümüzde Bahribaba Parkı'nın bulunduğu bölgenin henüz doldurulmamış olan sahili, yüz elli yıl önceye kadar teknelerin kalafat yeri olarak kullanılmaktadır. Bir gün bu kıyıya aksakallı yaşlı bir zenci cesedi vurur. Kim olduğu bilinmeyen bu cesede denizden geldiği için "Bahri" adı verilir. Bir cesedin sahile vurduğu haberi kısa zamanda tüm İzmir'e yayılır. Mevtanın, kalafat yerinde kısa bir müddet kalması sırasında binlerce insan cesedi görmeye gider.

Bu meraklılar arasında Mevlevî Halil dede de vardır. Halil dede orada gördüğü kalabalığa hayret eder. Çevrede bulunanların yüzünde okuduğu keder, yüreğinin burkulmasına neden olur. Islak tahtalar üstünde yatan perişan adamın aksakallı yüzünde, bir ölünün yüzünde bulunması olası olmayan sıcak, canlı ve garip bir gülümseme vardır. Bu gülümsemenin gizemine Halil Dede de kendini kaptırır ve elinde olmadan gözleri dolar. Tam o sırada yanında bulunanlardan biri "Dede efendi hazretleri, yoksa merhumu tanıdınız mı" diye sorar.

> Bahri Baba'nın çevresindeki arazi oldukça değerlenir. Kısa zaman sonra Halil Dede'nin "Mezarlarını Bahri Baba türbesine yakın yaptıranlar cennetmekân olurlar" sözü İzmir'in zengin ailelerinin türbenin çevresinde bir karış yer satın alabilmek için birbirlerine girmelerine neden olur. Oysa uyanık dede daha Bahri Baba gömülür gömülmez çevre arsaları satın almış ve küçük bir mezar yerini dahi inanılmaz paralar karşılığında satmaya başlamıştır.

Meçhul adamın gülümser gibi görünen çehresine muhabbetle bakan Halil Dede "hayır" diyemez. Cesedi ıslak tahtalar üzerinde yatmaktan kurtarmanın da verdiği dürtüyle "Evet, tanıyorum" cevabını verir. Karşısındaki adam "Herhalde mübarek bir zattır değil mi efendim" deyince, "Evet, bizim gibi bir Mevlevî dedesiydi" diye ekler.
Halil Dede'nin bu cevabı oradakilerin bir anda çevresini sarmasına neden olur. Onca insanın art arda patlattığı sorulara bıkmadan cevap verir. Ağzından çıkan her cümlenin sonunda sesi gittikçe yükselir: "O, bir kazaya uğramadı. Sizin uğrunuza kendini feda etti. Geçenlerde bir Mecusî, putperest ateşini İzmir'de yeniden yakmak istemiş ve Cenabı Hakk'ın gazabını üstümüze çekerek geçen günkü müthiş fırtınaya neden

olmuştur. Şu mübarek adam büyük cezamızı bağışlatmak ve sizleri kurtarmak için kendini feda etmiş ve bir kâfirin günahı için bu kadar insana kıyma diyerek kendisini fırtınalı denize atmıştır."

Halil Dede'nin kendisini de inandırdığı bu nutku bitince ortalık bir anda karışır. Halk birden bire kutlu bir dereceye erişen Bahri Baba'nın sakalı ya da elbisesinden bir parça koparmak için hücum eder. Halil Dede bu saldırıyı önledikten sonra cesedin hemen oracıkta yolun karşı kıyısında, Yahudi Mezarlığı'nın hemen yanında bir yere gömülmesini sağlar ve türbenin ünü kısa zamanda tüm İzmir'e yayılır.

Yatıra dönüşen mezarın baş ve ayak kısımlarına birer servi dikilir ve çevresine duvar örülür. Bahri Baba bir anda İzmir'in en önemli "Dede"si olur. Sabahın erken saatlerinden akşam karanlığına kadar akın akın gelerek murat dileyenler ya da muratlarına erenler; bunların getirdikleri mumlar, bayraklar, örtüler, çaputlar ya da mezarın çevresinde sıra sıra kesilen adak hayvanlarıyla ortalık her gün panayır yerine döner. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğu kadındır. Derken ortaya bir soru atılır: "Bahri Baba'ya edilen dualardan arka tarafta yer alan Yahudi mezarlığında yatan ölüler de yararlanırlar mı? Dualarını kendilerine çevirirler mi?" Müslümanların yaptıkları duaların başka dinden olanların işine yarayıp yaramadıkları sorusu ortalığı karıştırır. Sonunda o günün bilmişlerinden birisine akıl danışılır ve alınan cevap üzerine mezarın bulunduğu yere hücre biçiminde küçük bir oda yapılır. Dualar bu hücrenin içine girilerek yapıldığı için de Yahudilerin bu dualardan yararlanması sorunu ortadan kalkar.

Bu arada Bahri Baba'nın çevresindeki arazi oldukça değerlenir. Kısa zaman sonra Halil Dede'nin "Mezarlarını Bahri Baba türbesine yakın yaptıranlar cennetmekân olurlar" sözü İzmir'in zengin ailelerinin türbenin çevresinde bir karış yer satın alabilmek için birbirlerine girmelerine neden olur. Oysa uyanık Dede daha Bahri Baba gömülür gömülmez çevre arsaları satın almış ve küçük bir mezar yerini dahi inanılmaz paralar karşılığında satmaya başlamıştır. Bahri Baba'nın ruhundan ve ziyaretçilerin dualarından yararlanmak isteyen birçok kişi oraya gömülmeyi vasiyet eder, hatta daha sağlıklarında büyük paralar ödeyerek mezar yeri satın alırlar. Bahri Baba türbesinin çevresindeki mezarlık alan bir yönde Karataş'a doğru, diğer yönde ise günümüzdeki Konak semtine doğru hızla büyür. Mezar yeri sıkıntısı başlayınca mutlaka oraya gömülmek isteyenlerin gözü türbenin üst yanındaki Maşatlık'a dikilir. Halil Dede işler iyi giderken Yahudileri karşısına almayacak kadar akıllı bir adamdır. Derhal ihtarda bulunur: "Müslüman olmayanların gömüldüğü topraklar mekruh olmuştur. Müslüman cenazeleri buralara gömülemez." Böylece Halil Dede'den Yahudiler de memnun kalır.

Bahri Baba türbesinin büyük ilgi gördüğü günlerde Karataş semtinde sonraları Türklerin kullanımında "Aile evi" olarak da bilinen yavuthhanelerde çok sayıda Yahudi yaşamaktadır. O günlerde bu yavuthanelerde yaşayan küçük bir kız, yolda koşarken tam Bahri Baba türbesinin önünde dengesini yitirir ve düşer. Tam bu sırada ileriden birçok süvari hızla gelmektedir. Onca at kızın üzerinden geçtiği halde nasıl olduysa hiç biri çocuğa basmaz. Çocuk da düştüğü gibi sapa sağlam biçimde ayağa kalkar. Bu olay şehirde anında duyulur ve

Müslümanlarla Yahudiler arasında büyük bir tartışma başlar. Tartışma konusu; "Yere düşen kızı atların nalları altında çiğnenmekten kurtaran Bahri Baba mı, yoksa arka taraftaki mezarlıkta yatan Yahudiler midir?" Tartışma gittikçe alevlenir ve ciddî bir hal alınca böyle bir kapışmanın o bölgedeki çıkarı üzerinde tehlike yaratacağını hesaplayan Halil Dede devreye girer ve "Düşen kızın her iki tarafın ruhlarının himmetiyle kurtulduğunu" söyleyerek sorunun çözülmesini sağlar.

Bahri Baba türbesinin ününün artması İzmir tarihindeki türbeler ve evliyâlar döneminin de başlangıcı olur. "Mızraklı Dede", "Beliren Dede", "Susuz Dede", "Hâlet Baba", "Yusuf Dede", "Tezveren Dede", "Ciğer Dede", "Hasan Baba", "Ali Baba", "Ruhî Baba", "Selâtin Sultan", "Emir Sultan", "Nur Sultan", "İzmirli Efendi", "Zekeriya Efendi", "Kıbrıs Efendi", "Natırzade Efendi" vb. yerler ya Bahri Baba'dan hemen sonra ortaya çıkar ya da Bahri Baba ile birlikte yeniden rağbet görmeye başlar.

Bu arada özellikle Ege Adaları ve Balkanlar'dan aldığı göçlerle gün gittikçe büyüyen ve genişleyen şehirde yeni yollar yapılması ya da imar alanları kazanılması gerekmektedir. Ancak şehir merkezinde büyük yer kaplayan mezarlıkların başka yerlere taşınması her zaman oldukça sorun çıkarır. Bir kaç yönetici bu işe el atarsa da karşılarına dikilen muhalefet nedeniyle başarılı olamazlar. Sorunu kesin olarak 1913 ile 1917 yılları arasında İzmir Valisi olarak görev yapan Rahmi Bey çözer. II. Meşrutiyet'ten sonra toplanan Birinci Meclise Selânik'ten giren Rahmi Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti Genel İdare Kurulu'nun oybirliği ile verdiği görevlendirmeyle vali olarak İzmir'e atanınca, Bulvar Şirketi'nin kurulmasına ön ayak olur ve günümüzdeki Fevzipaşa Bulvarı'nın çok büyük bölümü ile İkiçeşmelik'ten Eşrefpaşa'ya çıkan Eşrefpaşa Caddesi'nin devamının yapımını sağlar. İzmir'de ilk kez düzenli karakol binaları kurar ve birçok önemli binanın kendi zamanında yapılmasını sağlar.

Vali Rahmi Bey göreve başlar başlamaz Basmane, Mezarlıkbaşı, Kâtipoğlu, Karataş ve İkiçeşmelik'teki mezarlıkların şehrin gelişmesine engel olduklarını saptar ve bulaın kaldırılmasına karar verir. Bu cesur hareket hiç de iyi karşılanmaz. Şehirde birçok dedikodu yayılır. Valinin "Mutlaka çarpılacağı" söylenir. Ancak Rahmi Bey özellikle tekke şeyhlerinin baskısına aldırmayarak kararı uygulamaya başlar. Kimse de çarpılmaz.

"Şehir içindeki mezarlıkların kaldırılması" kararına Bahri Baba türbesi de dahildir. Bu nedenle etekleri tutuşarak soluğu Rahmi Bey'in huzurunda alanların başında Halil Dede gelir: "Efendim, Bahri Baba hazretleri dün gece rüyama girdi. Git Vali beye söyle, mezarlıklara ilişenlerin elleri taş olacaktır. Beni yerimden edip rahatımı, huzurumu bozmasınlar."

Rahmi Bey hem akıllı hem de oldukça pratik bir yöneticidir. Halil Dede'nin arsa işindeki çıkarının da farkındadır. Bozuntuya vermez ve "Kararı gözden geçireceğini" söyleyerek dedeyi uğurlar ama ertesi sabah daha gün doğmadan adam gönderir ve Halil Dede'yi yatağından kaldırtarak apar topar huzuruna çıkartır. Halil Dede ne olduğunu anlamamış, doğrusu biraz da ürkmüştür. Rahmi Bey gayet rahat konuşur: "Bu Bahri Baba hazretleri gerçekten yaman bir evliya imiş. Dün bana rüyana girip seninle konuştuğunu söylediğinde pek inanmamıştım. Ama doğruymuş. Evliya hazretleri bu gece de benim rüyama girdi. Vali bey, benim yerimi değiştirmemelerini söylemiştim ama artık vaz geçtim. Türbemi açık ve ferah bir yere nakletmenizi artık ben de istiyorum dedi." Yüzü kireç gibi olan Halil Dede'nin söyleyecek sözü kalmamıştır.

Rahmi Bey zaman geçirmeden tantanalı bir tören düzenleyerek Bahri Baba'nın kemiklerini Eşrefpaşa'daki mezarlığa kaldırtır. O zamanlar Sarımsak Dede Mezarlığı olarak bilinen bu mezarlık, 1932 yılında zamanın İzmir Valisi Kâzım Dirik ve Belediye Başkanı Dr. Behçet Salih Uz tarafından kaldırılacaktır. Bahri Baba'nın sanduka biçiminde olan mezarının başındaki Mevlevî külahlı taşta "İş bu merkatı şerif Hüseyin

Avni Paşa hazretlerinin mahdumu Ahmet Fuat beyefendi tarafından vaz ve inşa olunmuştur. Vefatı: 1309" yazılıdır. Bu mezar taşındaki bilgiden Bahri Baba'nın öldüğü tarihin 1893 olduğunu öğreniriz. Bahri Baba'nın kemikleri diğer mezarlarla birlikte Asrî mezarlığa taşındıktan sonra bu alan Eşrefpaşa pazar yeri olarak kullanılır ve bir köşesine de nikâh dairesi inşa edilir. Bahri Baba türbesinin ilk yeri Maşatlık'ın bulunduğu alanla birlikte İzmir'in en güzel parklarından biri haline getirilir. Günümüze kadar başka adlar verilmek için çeşitli girişimlerde bulunulmasına rağmen, Bahri Baba, adının bu parkla günümüze kadar yaşamasını başarır.

Parkın öyküsü de anlatılmaya değerdir. Bu alanda XVI. Yüzyıl'da kurulduğu tahmin edilen Yahudi mezarlığı, İzmir'in gelişmesi sırasında kent içinde kalır. 1883 yılında Müslüman göçmenler mezarlık arazisinde ev inşa etmeye başladıkları mezarlığın bir bölümü de cadde yapılmak üzere istimlak edilir. İki yıl sonra Vali Halil Rıfat Paşa mezarlığı gömüye kapatır. Bikur Holim adlı Yahudi cemiyeti arazinin güvenliğini sağlamak amacıyla 1890 yılında mezarlığın çevresine duvar yaptırır ve bu tarihten itibaren de mezarlığın şehir dışına nakli konusu sürekli olarak gündeme gelmeye başlar.

Mezarlığın hapishane yakınındaki kapısından Bahri Baba türbesine kadar olan bölümü 1907 yılında, sonradan Devlet Hastanesi adını alacak olan Guraba Hastanesi'ne bağışlanır. Mezarlığın taşınarak buraya "Millet Bahçesi" yapılması düşüncesi 1908 yılından itibaren sürekli olarak basında yer alır. 1910 yılında ağaçlandırılmaya başlanan araziye 1700 meşe ve 50 zeytin ağacı dikilir. Rahmi Bey İzmir Valiliği görevine başlar başlamaz Müslüman ve Hıristiyan mezarlıklarını şehir dışına nakleder ve ardından bu mezarlıktaki otuz beş dönüm arazi üzerine okul yaptırmak isteği ile Yahudi Cemaati'ne başka bir yerde arazi değiş tokuşu önerir. Cemaat öneriyi kabul etmez ama Vali Rahmi Bey kararından vaz geçmeyerek bu bölümdeki kemikleri Kançeşme'deki Yahudi Mezarlığı'na taşır ve okul yapımına da hemen başlar.

Yahudi Cemaati, Birinci Dünya Savaşı sona erdiği zaman bu binalara Yahudi göçmenleri yerleştirmeyi başarır. Ancak 1919 yılında İzmir'in işgalinden hemen sonra Yunan yönetimi göçmenleri binalardan çıkarır ve mezarlıktan aldıkları mermerlerle okulu büyüterek, burada kurmayı planladıkları Hellen Üniversitesi çalışmalarına başlarlar. Bu nedenle de Yahudi mezarlığının tamamını kaldırmaya karar vererek, 28 Haziran 1921 günü topladıkları kemikleri, başka bir yere naklederler. O gün, dükkanlarını açmayan Yahudiler tarafından "Yas günü" ilan edilir. İşgal sonunda bu arazi, dönemin bahçe mimarı, Budapeşte'de eğitim görmüş ve Antalya Parkı'nın da yaratıcısı Mevlut Baysal'ın emeğiyle İzmir'in en güzel parklarından biri haline getirilir. Ancak halk ağzındaki Maşatlık adı uzun zaman kullanılmaya devam eder.

Bu park alanı, Cumhuriyet döneminde, ilki Aziz Akyürek'in Belediye Başkanlığı döneminde olmak üzere birçok kez düzenlenmiştir. 1941 yazındaki düzenleme sırasında parkta bulunan ve çocuklar taş toprak attığı için sürekli kirli kalan havuz kaldırılır; Mithatpaşa Caddesi'ne, İnönü Caddesi adı verildiği 1942 yılında parkın adı da İnönü Parkı olarak değiştirilir. Özellikle Mithatpaşa Caddesi'nin genişletilmesi çalışmalarına uygun olarak alt kıyısı defalarca biçim değiştirir, bu arada yapılaşma da başlar. Önce Güney Deniz Saha Komutanlığı binası, ardından Belediye Şark Kahvesi (Şato Gazinosu), Arkeoloji Müzesi, Atatürk İl Halk Kütüphanesi, Astsubay Orduevi ve büyük trafo binası inşa edilir.

Öte yandan Birleşmiş Milletler Caddesi adı verilen Varyant, parkın yeşil alan miktarını oldukça düşürür. Sonraları parkın günümüzde İzmir Metrosu Konak Meydanı istasyonuna en yakın bölümüne 1958 yılında tiyatro sarayı yapılması kararlaştırılırsa da bu proje yaşama geçirilemez ve yarıda kalan inşaat uzun zaman sonra yıkılır. Tiyatro sarayı inşaatının bulunduğu 6100 metrekarelik arazi 2000 yılında yapılan düzenleme ile "Bahribaba Parkı" adıyla yeşil alan haline getirilir. Zaman içinde "Vali Rahmi Bey Parkı" olarak da anılmıştır. 14 Mayıs 1919 gecesi, İzmir'in işgalini protesto için düzenlenen toplantı, Türkler arasında "Maşatlık" olarak da anılan bu alanda yapılmıştır. Değirmendağ sırtlarında, Bahribaba Parkı'nın yerinde daha önceleri bulunan Yahudi Mezarlığı'na verilen ad olan "Maşatlık" sözcüğünün kendi başına bir anlamı bulunmayıp, "Naşatlık"tan uydurmadır. Naşatlık ise "İnsanların öldükten sonra hortlayacakları yer" demektir.

Müslümanların bu mezarlıklara "hortlama yeri" anlamında bir isim takmaları ve Yahudilerin de Arapça'yı fazla bilmemeleri nedeniyle, anlamını bilmedikleri bu sözcüğü benimseyerek kullanmaları işin ayrı ve hoş bir yönüdür. Çünkü kendi inanışlarına göre Yahudiler için ölülerin hortlaması korku ve dehşet verici bir şeydir. Bu nedenle Yahudilerin mezar taşları, dikine değil, mezarın üstünü kapatacak biçimde yatay konulur. Mezarı adeta kapatan bu taşların oldukça ağır olmaları herhalde içerdekilerin dışarı çıkmasını önlemek içindir.

Bahribaba Parkı içinde yer alan önemli bir bina da Piçhane olarak bilinen ve eski Devlet Hastanesi binasına bakan bölümde, hisarvari kulesi ve ilginç taş mimarisi ile dikkat çeken yapıdır. Çoğu kaynakta "Fransızlar tarafından vebalı hastalar için inşa edilmiş St. Roch Hastanesi" olduğu şeklinde yanlış bilgi verilen bu yapı Vali Rahmi Bey zamanında yetimhane olarak inşa edilmeye başlanmıştır. İnşaat çalışması İzmir'in işgaliyle yarıda kalır ve bu kez Yunanlılar tarafından tamamlanarak öksüz Rum çocukları için kullanılır. Bu dönemde Türkler tarafından takılan "Piçhane" adı günümüze kadar gelir. Cumhuriyet döneminde önce Halk Sağlığı Enstitüsü ardından uzun yıllar İl Sağlık Müdürlüğü olarak kullanılan yapı 1984 yılında Kültür Bakanlığı'na devir olunur. Bir bölümü İzmir Etnoğrafya Müzesi olarak kullanılırken, büyük bölümü ise 1987 yılından bu yana İl Kültür Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir.

Belgin Doruk, matinede kadınları coşturuyor

Kadınlar, matinelerine erkek sineğin bile girmesini istemezdi

Kadınlar matinesinde böyle sahnelerin yaşanması doğaldı

Sanatçılar ve garsonlar dışında erkek sineğin bile giremediği eğlence:

Kadınlar Matinesi

Gazinoların parlak yıllarında Pazar günleri umuma, çarşamba günleri de kadınlara matine düzenlenirdi. Halkın, daha ekonomik eğlenebildiği bu matineler, genelde suarelerden çok daha eğlenceli ve neşeli geçerdi. Günümüzde gazinolar olmasa da çeşitli vesilelerle kadınlar matinesi düzenleniyor ve gelenek sürdürülüyor.

Tayfur GÖÇMENOĞLU

Ferdi Tayfur, ilk sahne çalışmasını Fuar'daki Ekici Över Bahçesi'nde yapmıştı. Bir salı gecesi, saat 02.00 gibi birlikte gazinodan çıktık. Program, o saate kadar uzamıştı. Gazinonun önünde uzun bir kuyruk gördük. Hepsi de kadındı. Ellerinde torbalar, minderler, su şişeleri, çaydanlıklar, termoslar vardı. Ferdi Tayfur, onları kendisinden imza bekleyen hayranları sandı. Yanındakilere bir kalem getirmeleri için seslendi. Doğrusunu söyleyeyim, ben de öyle sanmıştım. Görevli, "Yok abi" dedi" Bunlar, yarınki kadınlar matinesi için bekliyor."

Gerçekten ertesi gün, ya da o saatler için söyleyeyim, başlayan gün çarşamba idi ve çarşambaları da kadınlar matinesi vardı. Ama saat 13.00'de başlayacaktı. Yani matinenin başlamasına tam tamına 11 saat vardı. Kadınlar, şimdiden girecek, önlerden yer kapacak ve 11 saat bekleyeceklerdi. Beklerken de yanlarında getirdikleri yiyecek ve içecekleri tüketeceklerdi. Gazino yönetimi için bu bir prestijdi. Müşteriyi geceden almak, gösterilen ilgi adına onların da hoşuna gidiyordu. Ferdi Tayfur, şaşırdı kaldı, "Bu sevgi ve ilgiye söyleyecek söz bulamıyorum" dedi.

Kadınlar matinesi, garsonlar ve diğer görevliler hariç erkek sineğin uçurulmadı-

Ritim sanatcısı Güngör Hoş

Zeki Müren, matinelerde büyük keyif yaşardı

Mehmet Güçlü

ğı bir ortamda yaşanırdı. Kadınlar, bütün kurtlarını bu matinelerde döker, gönüllerince eğlenirlerdi. Pist, göbek atan kadınlardan hiç eksik olmazdı. Sanatçılar da onları eğlendirmeye bayılırdı. Kadınlar matinesi, pazar günleri düzenlenen "Umuma matine" gibi giriş ücretine tabiydi ve bu giriş ücretinden sağlanan hasılat, tümüyle gazino patronunun olurdu. Patronlar, en çok parayı da bu matinelerden kazanırlardı. Matinelerde garsonlar gözbebeği olur, sahneden hiç indirilmezdi. Umuma açık matinelerde aileler birlikte eğlenirken kadınlar matinesindeki bu özel durum, eğlencenin de doruğa çıkmasına yol açardı.

Bu matinelerde program sunmaktan çok birlikte eğlenmek daha çok önem taşır ve öne çıkardı. Bir defa seyirci, sanatçıya hiç bir zaman bu kadar yakın olamazdı. Suarelerde yaşanan resmiyet, kadınlar matinesinde rafa kaldırılırdı. O gün en az müşteri kadar sanatçı da eğlenmeye bakardı ve bunu da sağlardı. Kadınlar matinesi, 1960'lı yılların bir buluşuydu ve bunu da pek çok sinema sanatçısını sahneye çıkarmayı başarmasıyla ünlenen organizatör ve gazinocu Hasan Ekici icat etmişti. Pek çok ilklerin mimarı da olan Ekici, pazar günleri umuma, çarşamba günleri de kadınlara düzenlenen matineleri, aslında zaman zaman işleri iyi gitmeyen gazinocuların çıkarlarını koruma noktasından hareketle düşünmüştü. Çünkü matineler, hem doluyor, hem de bu matinelerde sanatçılara ücret ödenmiyordu. Bu, parasını arada bir almakta zorlanan sanatçıların da işine geliyordu. İlk anda, bütün gazinolar ve sanatçılar, bu modaya uymakta gecikmediler. Sadece Zeki Müren, bir süre direndi. Sanat Güneşi, suare programlarındaki ciddiyeti korumak istiyordu ve bu matinelerde işin biraz hafifleteceğini savunuyordu. Ancak o da kısa zamanda ikna edildi ve Zeki Müren, matinelere seve seve katıldı. Üstelik bundan büyük keyif de aldı. Seyirciler, onunla birlikte sahneye çıkıyor, fotoğraf çektiriyor, şarkı söylüyor ve öpüşebiliyorlardı. Hiç şüphesiz kadınlar matinesi, şov yanı ağır basan sanatçıların daha da renklendirdiği sahnelere tanık oluyordu, bu yüzden Türk Sanat Müziği, bu günlerin gözdesiydi ve özellikle kıvrak şarkıları söyleyip, seyirciyle bütünleşen sanatçılar, parsayı toplamayı başarıyordu. İlk anda kadınlar matinesinin avam bir eğlence olduğu inancı, kısa zamanda yıkıldı. Büyük Efes Oteli'nin Meyhane Gece Kulübü'nde bile matineler düzenlendi ve bu matineler günler öncesinden rezerve edildi. Gazino sahipleri, matinelerde kuralları da rafa kaldırdılar. Örneğin, seyircilerin dışarıdan termosla çay getirmesine, hatta börek çörek getirmelerine bile ses çıkarmadılar. Onlar için önemli olan, normal gecelerde alınan giriş ücretinin neredeyse üçte biri fiyatına pazarlanan matinelerde salonları doldurmak, para kazanmaktı. Kadınlar matinesi, zamanla bir marka oldu. Pazar günleri düzenlenen umuma matineler birer ikişer yok olurken, onlar ayakta kaldı. Gazinolar tarih olurken, kadınlar matinesi, küçük eğlence merkezlerinin bir rengi olarak devam etti. Fatih Ürek, Aydın, Mikrop, bu matinelerin yıldızları olmayı başardılar. Seyircileri doyasıya coşturdular. Şimdilerde belediyeler bile, hemşehrilerine hizmet için özel kadınlar matineleri düzenliyor ve geleneği sürdürüyor.

Çocuklar da doyasıya eğlenirdi

Karikatürist Öztürk 30'u aşkın elektrik trafosunu resimlerle donattı

Trafoları sanat galerisine dönüştürüyor

Sonay KAPLAN

Çeşitli gazetelerde siyasi karikatürler çizerek ekmeğini kazanan ancak daha sonra yolu Konak Belediyesi ile kesişen karikatürist Turan Öztürk, mesleğinden kopmadan çalışmalarını belediye bünyesinde de sürdürüyor.

Konak Belediyesi'nde işe başlama kararı aldığı yıllarda meslektaşlarının kendisini uyardığını ve mesleğinden uzak kalacağı konusunda endişe duyduklarını anlatan Turan Öztürk, artık Konak'taki tüm trafoları kendisi için birer tuval olarak gördüğünü söylüyor. Karikatürist Öztürk, yıllarca pek çok dergi ve gazetede özellikle siyasi karikatürler çizdiğini ve bundan da büyük keyif aldığını dile getiriyor.

Belediyede göreve başladığında ne yapacağı konusunda kendisinin de endişeler taşıdığını ifade eden Öztürk, işe parkların levha ve tabelalarına renk katarak girdiğini belirtiyor. Klasik tabela anlayaşının dışında yazılara renk kattığını vurgulayan Turan Öztürk şunları söylüyor: "Levha ve tabela işleri bitince kendime yeni iş alanları yaratmak için araştırma yapmaya başladım. Belediyeye trafoların kirliliği konusunda

tan trafoların üstüne yaptığım resimlerle görüntü kirliliğine son vermenin mutluluğunu da yaşıyorum."

Öztürk, yaptığı yağlı boya; doğa, manzara, animasyon, çizgi film karakterleri gibi birbirinden farklı resimleriyle trafoları adeta birer tabloya dönüştürdüğünü ve önünden her gelip geçtiğinde büyük bir keyif aldığını anlatıyor. Turan Öztürk gerçekleştirdiği uygulama ile kent merkezindeki trafolarda birbirinden farklı sanatsal resimlerle hem görüntü kirliliğini ortadan kaldırdığını hem de modern bir görüntüye kavuşturduğunu söylüyor.

Turan Öztürk kent merkezinde açık hava galerisi yarattığını ve birbirinden güzel çalışmalarının beğeniyle izlendiğini, çalışmaların üzeri karalanmadığı için görsel kirliliğin de ortadan kalktığını anlatıyor. Öztürk, "Resimleri vatandaşlar da çok beğeniyor. Konak ilçe sınırları içinde görüntü kirliliği yaratan bir tek trafo kalmayıncaya kadar çalışmalar devam edecek" diyor.

çok şikayetler geldiğini duyunca büyük bir heyecan yaşadım. Ben trafoları temizlerim hem de hayat katarım diye talepte bulundum. İstediğim tüm renkteki boyaları ve fırçaları satın aldılar. İşe en kötü trofaları renklendirerek başladım. Bu sayede hayallerimi resme dönüştürme olanağı da buldum. Hem de şehirde çirkin görüntü yara-

ACİL TELEFONLAR

AKS 110
HIZIR ACİL SERVİS 112
POLİS İMDAT 155
TRAFİK 154
JANDARMA 156
SU ARIZA 185
CENAZE HİZMETLERİ 188

ULAŞIM

Otogar (İzotaş)
0 232 472 10 10
Üçkuyular Terminali
0 232 259 88 62
Adnan Menderes Havalimanı
0 232 274 26 26
THY 0 232 484 12 20
TCDD Basmane Garı
0 232 484 8638
TCDD Alsancak Garı
0 232 458 31 31
Denizcilik İşl. (Liman)
0 232 464 88 64

EVLENDİRME MEMURLUKLARI

Fuar Evlendirme Memurluğu
0 232 425 26 60
Eşrefpaşa Evlendirme Me.
0 232 250 25 05
Gültepe Evlendirme Me.
0 232 457 49 90
Yenişehir Evlendirme Me.
0 232 489 43 57
Güzelyalı Ümit Besen Evlendirme Memurluğu
0 232 285 05 07

MÜDÜRLÜKLER

Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
0 232 489 45 22
Bilgi İşlem Müdürlüğü
0 232 445 19 40
Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü 232 482 10 36
Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
0 232 489 45 18
Fen İşleri Müdürlüğü
0 232 489 48 58
Hukuk İşleri Müdürlüğü
0 232 489 31 73
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü 0 232 484 14 99
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü 0 232 422 68 07
Mali Hizmetler Müdürlüğü
0 232 484 09 99
Plan ve Proje Müdürlüğü
0 232 489 45 59
Park ve Bahçeler Müdürlüğü
0 232 445 43 90
Sağlık İşleri Müdürlüğü
0 232 482 20 75
Temizlik İşleri Müdürlüğü
0 232 433 36 30
Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
0 232 459 97 95
Veteriner Müdürlüğü
0 232 459 24 10
Zabıta Müdürlüğü
0 232 484 15 10
Merbel Genel Müdürlüğü
0 232 464 41 52

RESMİ DAİRELER

Valilik 0 232 441 14 40
Büyükşehir Belediye Başkanı
0 232 293 12 00
İZFAŞ 0 232 484 21 50
Ege Serbest Bölge Md.
0 232 251 35 94
TRT Bölge Md.
0 232 463 02 03
Basın Yayın ve Enf. İl Md.
0 232 489 42 91
Emniyet Müdürlüğü
0 232 489 05 00
Güney Deniz Saha Kom.
0 232 463 01 00
Hava Eğitim Komutanlığı
0 232 285 96 50
İl Gençlik ve Spor Md.
0 232 464 82 08
İl Müftülüğü
0 232 441 82 01
Meteoroloji Bölge Müdürlüğü
0 232 285 39 65
Defterdarlık
0 232 483 09 25
Milli Eğitim Müdürlüğü
0 232 441 80 29
Ulaştırma Bölge Müdürlüğü
0 232 464 81 02 - 463 74 62
Ege Bölgesi Sanayi Odası
0 232 441 09 09
İl Sağlık Müdürlüğü
0 232 441 81 11
Çevre İl Müdürlüğü
0 232 464 81 43
Dokuz Eylül Üniversitesi
0 232 464 80 47
Ege Üniversitesi
0232 388 01 10
Yüksek Teknoloji Enstitüsü
0232 441 97 00

HASTANE POLİKLİNİK

AĞIZ BİRLİĞİ AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Ali Çetinkaya Bulvarı No: 34/1
Alsancak Tel: 0232 463 86 88
ARI YURTLAR ÖZEL SAĞLIK KBB VE ÇOCUK HEKİMLİĞİ
1359 Sok. No: 2 Kızılkanat Sitesi
A Blok Tel: 0 232 388 75 69
ATA DİŞ POLİKLİNİĞİ
Vasıf Çınar Bulvarı Çelebi Apt.
No: 25 K:2 D:4 Alsancak
Tel: 0 232 464 86 26
ATAKALAP HASTANESİ
1418 Sok. No: 16 Kahramanlar
Tel: 0 232 483 14 14
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ZÜBEYDE HANIM HAST.
6371 Sok. No:34 Bostanlı
Tel: 0 232 330 52 30
DENTAKİD ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 53/4
Alsancak Tel: 0 232 465 11 05
DENTORİON AĞIZ DİŞ ESTETİK MERKEZİ
Mustafa Bey Cad. No:1/1 D:18
Alsancak Tel: 0 232 464 88 11
DIET INN BESLENME VE DİYET DANIŞMA MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. Mayıs Apt.
No: 4/7 Alsancak
Tel: 0 232 463 53 67 - 463 53 29
DİZDARER ÖZEL SAĞLIK
1394 Sok. No: 11 D:9 Alsancak
Tel: 0 232 464 04 06
DOĞU-ŞAN ÖZEL AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Cumhuriyet Bul. No: 181 D:3
Alsancak Tel: 0 232 421 59 65
DR. CEVDET TUĞRUL MEME MER. ANKA ÖZEL SAĞLIK
Ali Çetinkaya Bul. No: 58/1
Alsancak Tel: 0 232 446 84 75
DR. A. KADİR DEMİREL DİŞ KLİNİĞİ
Ali Çetinkaya Bul. No: 70 K:2
D:204 Sağlık Sitesi Alsancak
Tel: 0 232 421 89 12
www.kadirdemirel.net
DUYMER İŞİTME CİHAZLARI MERKEZİ
1720 Sok. No: 2 Karşıyaka
Tel: 0 232 364 22 59
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 4
Alsancak Tel: 0 232 463 74 55
EGEFORM FİZYOTERAPİ REHABİLİTASYON MERKEZİ
1420 Sok. No 107/1 Alsancak
Tel: 0 232 463 24 32
EGE SAĞLIK HASTANESİ
1399 Sok. No:25 Alsancak
Tel: 0 232 463 77 00
EL MİKROCERRAHİ ORTOPEDİ TRAVMATOLOJİ HASTANESİ
1418 Sok. No: 14 Kahramanlar
Tel: 0 232 441 01 21
ERGENE KARDİYOLOJİ ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ
Talatpaşa Bul. No: 9/2
Alsancak Tel: 0 232 464 77 77
ERKİN İNTEGRATİF TIP MERKEZİ
1392 Sok. No: 5 Alsancak
Tel: 0 232 422 03 65 - 422 30 67
ENTO KULAK BURUN BOĞAZ MERKEZİ
Şair Eşref Bulvarı No: 35/2 Lozan
Tel: 0 232 422 03 65
GELİŞİM EGE SPECT TEŞHİS MERKEZİ
Mimar Sinan Cad. No: 13/1
Kahramanlar Tel: 0 232 464 22 32
İDEAL AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Talatpaşa Bul. No:16 D:1
Alsancak Tel: 0 232 463 09 39
www.idealclinic.com
İLGİM KADIN HASTALIKLARI VE DOĞUM MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1434 Sok. No: 1/6
Alsancak Tel: 0 232 463 89 29
www.ilgim.com.tr
İRENBE TIP VE TÜP BEBEK MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1436 Sok. No:6
Alsancak Tel: 0 232 464 58 88 (pbx)
KENT HASTANESİ
8229 Sok. No:30 Çiğli
Tel:0 232 386 70 70
KÜLTÜR TIP LABORATUVARI
1394 Sok. No: 11 Alsancak
Tel: 0 232 464 42 32
LAMED ÖZEL SAĞLIK HİZM.
1359 Sok. No:1 K:2 D: 5-6
Umut Sitesi Alsancak
Tel:0 232 464 22 33
ORTE AĞIZ DİŞ SAĞLIĞI
Ali Çetinkaya Bul. No: 67/3
Alsancak Tel: 0 232 465 05 50
ÖZEL CENTRAL HOSPITAL
1644 Sok. No: 2 /2 Bayraklı
Tel: 0 232 341 50 55 - 361 60 76
ÖZEL ÇINARLI HASTANESİ
Anadolu Cad. No: 14 Çınarlı
Tel: 0 232 462 27 27
ÖZEL KENT TIP MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 140
Alsancak Tel: 0 232 488 28 28
ÖZEL SMYRNA ART TÜP BEBEK MERKEZİ
Anadolu Cad. No: 34 Bayraklı
Tel: 0 232 461 93 33 - 461 68 63
RETİNA GÖZ MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1488 Sok. No:3
Alsancak Tel: 0 232 464 49 49
SERDAR ÖZLER GÖZ KLİNİĞİ
1382 Sok. No: 32/4
Alsancak Tel: 0 232 463 98 76
SİM TIP LABORATUVARI
Ali Çetinkaya Bul. No: 66 /1 D:1
Alsancak Tel: 0 232 464 11 22
STAR KADIN SAĞLIĞI
Ali Çetinkaya Bul. No: 66/4
Alsancak Tel: 0 232 464 71 51
SÜDEKAN KADIN HASTALIKLARI
Şair Eşref Bulvarı No: 35/2
Alsancak Tel: 0 232 421 62 60
TALATPAŞA TIP LAB.
Talatpaşa Bul. No: 61/2
Alsancak Tel: 0 232 463 08 97
TÜRKER DİŞ TEDAVİ ORTODONTİ İMPLANT
1438 Sok. No: 1 Sema Apt.
Alsancak Tel: 0 232 422 43 43
TÜRK KANSER ARAŞTIRMA VE SAVAŞ KURUMU İZMİR
Mahmut Bozkurt Cad. No: 47 /2
Alsancak Tel: 0 232 464 85 84
VELİ LÖK ÖZEL TEDAVİ MERKEZİ
1416 Sok. No: 11 Kahramanlar
Tel: 0 232 425 85 45
YAŞAM LABORATUVARI
Kıbrıs Şehitleri Cad. 1447 Sok. No: 6/1
Alsancak Tel: 0 232 464 55 64
ZÜBEYDE HANIM TIP MERKEZİ
Zübeyde Hanım Cad. No: 39/B
Alaybey Karşıyaka Tel: 0 232 366 22 77

OTELLER

AKSAN OTELİ
Gaziler Cad. No: 214-216 Basmane
Tel: 0 232 441 70 61
ANBA OTELİ
Cumhuriyet Bul. No: 124
Alsancak Tel: 0 232 484 43 80
ANEMON İZMİR
Mürsel Paşa Bul. No: 40
Kahramanlar Tel: 0 232 446 36 56
info@anemonizmir.com
ANEMON FUAR OTEL
1362 Sok. No: 57 Montrö Alsancak
Tel: 0 232 446 06 46
info@anemonfuar.com

KONAK BELEDİYESİ SEMT MERKEZLERİ

Basmane Semt Merkezi:
1299 Sok. No: 7 Basmane (Oteller Sokağı) Tel: 0 232 445 93 79
Agora Semt Merkezi:
806 Sok. No: 7 Patlıcan Yokuşu Agora Tel: 0 232 483 05 98
Saadet Mirci Semt Merkezi (Giysi Bankası):
843 Sok. No: 50 İkiçeşmelik Tel: 0 232 425 35 10
İsmetpaşa Semt Merkezi:
360/1 Sok. No: 5 İsmetpaşa Tel: 0 232 457 37 40
Ballıkuyu Semt Merkezi:
Kocatepe Mah. Hacı Efendi Cad. No: 232 Ballıkuyu Tel: 0 232 446 00 40
Eşrefpaşa Semt Merkezi:
İkiçeşmelik Cad. No: 5 Cicipark İçi Tel: 0 232 250 71 00
Gültepe Semt Merkezi:
Plevne Cad. No: 18 Gültepe Tel: 0 232 433 25 77
Kadın Danışma Merkezi:
442 Sokak No:73 Konak Tel: 0 232 425 35 01

NE NEREDE?... NE NEREDE?...NE NEREDE?...

BABADAN OTELİ
Gaziosmanpaşa Bul. No: 50
Çankaya Tel: 0 232 483 96 40
BALCA OTEL
1484 Sok. No:11
Alsancak Tel: 0 232 422 30 74
BEYOND HOTEL
Kızılay Cad. 1376 Sok. No: 5
Alsancak Tel: 0 232 463 05 85
BLUE BOUTİQUE HOTEL
Mürselpaşa Bul. 1265 Sok. No: 13
Basmane Tel: 0 232 484 25 25
COMFORT OTEL
Mürselpaşa Bul. No: 159
Tel: 0 232 425 26 00
CROWNE PLAZA
Crowne Plaza İzmir 10 Sok. No: 67
İnciraltı Tel: 0 232 292 13 00
OTEL DOKUZ EYLÜL
Mustafa Kemal Sahil Bul. No: 273
Küçükyalı Tel: 0 232 445 94 80
EGE PALAS OTELİ
Cumhuriyet Bul. No:210
Alsancak Tel: 0 232 463 90 90
EGE SAĞLIK OTELİ
Ege Üniversitesi Arkası
Bornova Tel: 0 232 373 48 62
HİSAR ALTINEL OTEL
Fevzipaşa Bul. No: 153
Basmane Tel: 0 232 484 54 00
İSMİRA OTEL
Gazi Osman Paşa Bul. No: 26
Alsancak Tel: 0 232 445 60 60
İZMİR HİLTON
Gazi Osman Paşa Bul. No: 7
Alsancak Tel: 0 232 497 60 60
İZMİR PALACE
Vasıf Çınar Bul. No: 2
Alsancak Tel: 0 232 421 55 83
KARACA OTELİ
1379 Sok. No: 55
Alsancak Tel: 0 232 489 19 40
KAYA PRESTİGE
Tel: 0 232 483 03 23
KİLİM OTEL
Atatürk Bulvarı Alsancak
Tel: 0 232 484 53 40
KORDON OTEL
Akdeniz Cad. No: 2
Pasaport Tel: 0 232 425 04 45
MOVENPİCK HOTEL İZMİR
Cumhuriyet Bul. No: 138
Pasaport Tel: 0232 488 14 14
OTEL MARLA
Kazım Dirik Cad. No: 7
Pasaport İZMİR Tel: 0 232 441 40 00
Faks: 0 232 441 11 50
OTEL BAYLAN
1299 Sok. No: 8
Basmane Tel: 0 232 483 01 52
OTEL KAYA
Gazi Osman Paşa Bul. No: 45
Alsancak Tel: 0 232 483 97 71
PALM CITY OTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 149
Basmane Tel: 0 232 445 80 80
RESİDENCE BUTİK OTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 28
Basmane Tel: 0 232 441 90 90
SC INN BOUTIGUE HOTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 2
Basmane Tel: 0 232 446 54 00
SUSUZLU ATLANTİS OTEL
Gazi Bul. No: 128
Çankaya Tel: 0 232 483 55 48
SWISSOTEL GRAND EFES
Gazi Osman Paşa Bul. Heykel
Tel: 0 232 414 00 00
YUMUKOĞLU OTEL
Şair Eşref Bul. 1371 Sok. No: 8
Çankaya Tel: 0 232 483 65 65

TİYATROLAR - SAHNELER

ATATÜRK İL HALK KÜTÜPHANESİ
Tel: 0 232 425 08 97
İZMİR DEVLET TİYATROSU
Tel: 0 232 445 89 41
İDT KONAK SAHNESİ
Tel: 0 232 483 50 35
İSMET İNÖNÜ SANAT MERKEZİ
Tel: 0 232 489 09 26
İZMİR TİYATRO BAB-I SANAT SAHNESİ
Şehit Fethi Bey Caddesi Pasaport
Tel: 0 232 446 77 95
www.izmirtiyatro.com
DEÜ SABANCI KÜLTÜR SARAYI
Tel: 0 232 441 90 09
HAMLE TİYATROSU
Tel: 0 232 446 88 57
İZMİR DEVLET OPERA VE BALESİ
Tel: 0 232 441 01 73
İZMİR DEVLET SENFONİ ORKESTRASI
Tel: 0 232 489 09 26
İZMİR SANAT
Tel: 0 232 483 63 34
KARŞIYAKA AÇIK HAVA TİYATROSU
Tel: 0 232 362 61 61

KÜLTÜR MERKEZİ

KONAK BELEDİYESİ PROF. DR. TÜRKAN SAYLAN ALSANCAK KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 12 Alsancak
Tel: 0 232 422 52 36
KONAK BELEDİYESİ DR. SELAHATTİN AKÇİÇEK EŞREFPAŞA KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ
İnönü Cad. No: 2/1 Bayramyeri
Tel: 0 232 262 45 90 - 262 99 84
KONAK BELEDİYESİ GÜZELYALI KÜLTÜR MERKEZİ
32 Sok. No: 4 Fuat Göztepe Parkı
Güzelyalı Tel: 0 232 224 24 30
AHMED ADNAN SAYGUN SANAT MERKEZİ (AASSM)
Mithatpaşa Cad. 1087 Sok.
Güzelyalı Tel: 0 232 285 45 93
ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ
Tel: 0 232 489 56 87
EÜ ATATÜRK KÜLTÜR MER.
Tel: 0 232 483 85 20
FRANSIZ KÜLTÜR MERKEZİ
Cumhuriyet Bul. No: 152
Alsancak Tel: 0 232 466 00 13
KEDİ KÜLTÜR SANAT MER.
Atatürk Cad. No: 86/A
Alsancak Tel: 0 232 464 99 35
www.kedikultursanat.org
NARLIDERE BELEDİYESİ KÜLTÜR SANAT MERKEZİ
Tel: 0 232 238 80 55
SOYER KÜLTÜR SANAT FABRİKASI
613 Sok. No: 10
Bornova Tel: 0 232 486 34 00
TÜRK-AMERİKAN DERNEĞİ
Tel: 0 232 464 20 95
TÜRK-İTALYAN KÜLTÜR DER.
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 58
Alsancak Tel: 0 232 421 52 42
ZİYA GÖKALP KÜLTÜR MER.
Tel: 0 232 366 44 59

SİNEMALAR

AFM EGE PARK MAVİŞEHİR
Tel: 0 232 324 42 64
AFM PASTEL
Tel: 0 232 489 22 00
AGORA
Tel: 0 232 277 25 25
BATI
Tel: 0 232 347 58 25
CİNEBONUS KONAK PİER
Tel: 0 232 446 90 40
ÇINAR CENTER
Tel: 0 232 277 11 00
DESEM SİNEMALARI
Tel: 0 232 422 53 10
İZMİR Tel: 0 232 421 42 61
KONAK Tel: 0 232 483 21 91
SEMA Tel: 0 232 483 91 00
ŞAN Tel: 0 232 483 75 11

MÜZELER

AGORA AÇIKHAVA MÜZESİ
Tel: 0 232 483 46 96
ARKEOLOJİ MÜZESİ
Tel: 0 232 489 07 96
ATATÜRK MÜZESİ
Tel: 0 232 464 80 85
BERGAMA MÜZESİ
Tel: 0 232 631 28 83
CUMHURİYET EĞİTİM MÜZESİ
Tel: 0 232 489 94 84
ÇEŞME MÜZESİ
Tel: 0 232 712 66 09
EFES MÜZESİ
Tel: 0 232 892 60 10
ETNOGRAFYA MÜZESİ
Tel: 0 232 489 07 96
İNÖNÜ EVİ MÜZESİ
Tel: 0 232 445 55 99
İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ
Tel: 0 232 482 03 93
KONAK BELEDİYESİ NEŞE VE KARİKATÜR MÜZESİ
Tel: 0 232 461 31 05
KONAK BELEDİYESİ İZMİR MASK MÜZESİ
Tel: 0 232 465 31 07
KONAK BELEDİYESİ ÜMRAN BARADAN OYUN VE OYUNCAK MÜZESİ
Tel: 0 232 425 75 13
ÖDEMİŞ MÜZESİ
Tel: 0 232 545 11 84
TABİAT TARİHİ MÜZESİ
Tel: 0 232 388 26 01
RADYO VE DEMOKRASİ MÜZESİ
Tel: 0 232 484 14 83

SOSYAL KULÜPLER

ÇAĞDAŞ YAŞAMI DES. DERNEĞİ
1451 Sok. No: 17/3
Alsancak Tel: 0 232 464 33 59
EÇEV EGE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI
Cumhuriyet Bul. No: 135/4 Alsancak
Tel: 0 232 464 12 66 - 465 01 13
EGE AÇIKDENİZ YACHT KULÜBÜ
Levent Marina Bakü Bul. No: 72
İnciraltı Tel: 0 232 278 79 22
info@eayk.org
EGE FOTOĞRAF KULÜBÜ
857 Sok. No: 6/D
Konak Tel: 0 232 441 54 03
EGE ORMAN VAKFI
1452 Sok. No: 10/A K:3
Tel: 0 232 464 51 60
İZMİR DAĞCILIK VE DOĞA SPORLARI İHTİSAS KULÜBÜ
1456 Sok. No: 96/3 Alsancak
Tel: 0 232 421 30 10 - 0 541 421 30 90
İZMİR FOTOĞRAF SANATI DER.
1457 Sok. No: 12/3
Alsancak Tel: 0 232 464 32 12
İZMİR KÜLTÜR SANAT EĞİTİM VAKFI
Mithatpaşa Cad. No: 38
Karataş Tel: 0 232 482 00 90
ÖZEL SATRANÇ EĞİTİM MERKEZİ
1401 Sok. No: 9/4
Alsancak Tel: 0 232 463 28 77
TEMA VAKFI
1479 Sok. No: 5
Alsancak Tel: 0 232 464 58 68
YENİ YÜKSEKTEPE KÜLTÜR DER.
1482 Muzaffer İzgü Sokağı No: 5
Alsancak Tel: 0 232 464 57 39
1710 Sok. No: 11 Karşıyaka
Tel: 0 232 381 67 76

TENİS KULÜPLERİ

KÜÇÜK KULÜP
Tel: 0 232 463 87 47
KÜLTÜRPARK TENİS KULÜP
Tel: 0 232 483 33 52

TURİZM DANIŞMA

ADNAN MENDERES HAVALİMANI
Tel: 0 232 274 26 26
İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ
Tel: 0 232 483 51 17
BERGAMA Tel: 0 232 631 28 51
ÇEŞME Tel: 0 232 712 66 53
FOÇA Tel: 0 232 812 12 22
SELÇUK Tel: 0 232 892 63 28

KONSOLOSLUKLAR

ABD Tel: 0 232 464 87 55
İNGİLTERE Tel: 0 232 463 51 51
İTALYA Tel: 0 232 463 66 76-96
YUNANİSTAN Tel: 0 232 421 69 92

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	K	I	Z	L	A	R	A	Ğ	A	S	I	H	A	N	I	■	T	A	A	M
2	A	■	A	i	T	■	B	■	M	Ü	■	A	N	A	H	T	A	R	C	I
3	R	O	L	■	G	Ö	S	T	E	R	i	M	■	i	■	O	R	K	U	N
4	A	S	i	L	i	K	■	Ü	L	E	Ş	i	L	M	E	K	■	A	R	T
5	B	■	M	E	L	E	Z	L	i	K	■	T	E	E	S	S	Ü	S	■	I
6	U	Z	■	T	L											i	■	I	R	K
7	R	A	M	■	E											K	A	P	■	A
8	U	Y	G	U	R											O	L	E	Y	■
9	N	i	■	F	■											L	A	K	i	N
10	■	E	S	A	S											O	T	■	V	E
11	Ö	T	E	K	i											J	U	L	■	K
12	K	M	■	T	i	■	D	A	M	G	A	■	i	Z	M	i	R	■	N	A
13	S	E	N	A	R	Y	O	C	U	■	T	A	B	i	i	■	K	i	■	D
14	E	K	i	N	T	i	■	I	R	G	A	T	■	L	A	T	A	N	Y	A
15	K	■	L	■	L	■	U	M	A	R	S	I	Z	■	T	A	■	Z	A	R
16	U	S	■	M	i	T	H	A	T	■	Ö	K	Ü	Z	■	Ş	A	i	R	■
17	Ş	A	T	O	■	A	D	■	B	i	Z	■	L	E	K	E	■	V	I	Z
18	U	K	A	L	A	■	E	T	O	■	Ü	N	A	L	■	M	A	A	Ş	■
19	■	A	R	A	B	A	■	E	Z	A	■	A	L	i	B	E	Y	■	Ç	E
20	T	R	T	■	i	Z	i	N	■	S	U	R	■	L	A	N	■	S	I	R

BULMACA... BULMACA... BULMACA... BULMACA...

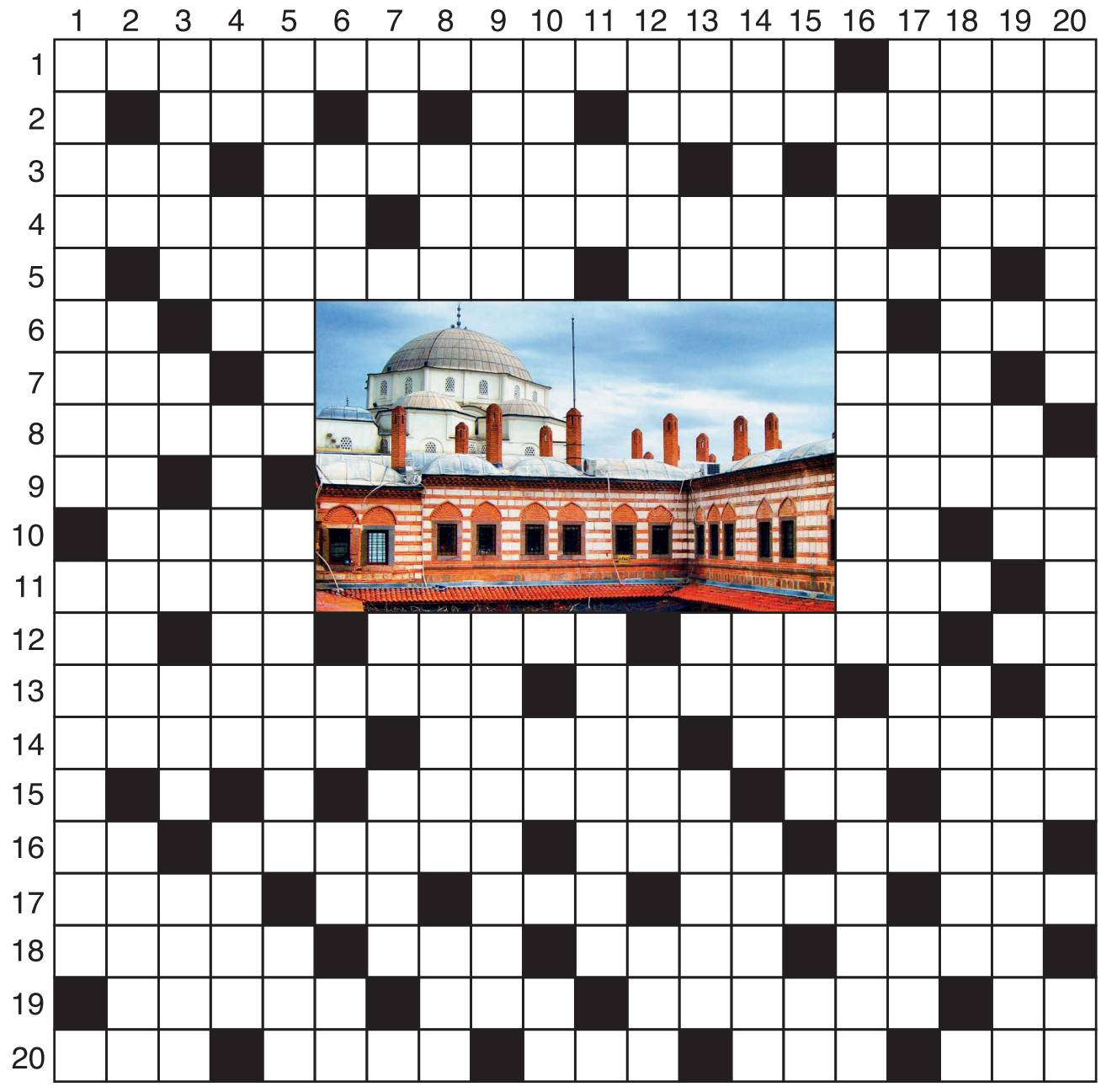

SOLDAN SAĞA

1- Osmanlı döneminde tüccarların, hizmetkarlarının ve yüklü develerinin kaldığı, şimdi kültür ve ticaret merkezi işlevi gören, İzmir'in Konak ilçesinde bulunan tarihi han - Yemek, yiyecek
2- İlgilendiren - Soru eki - Anahtar yapan, satan veya onaran kimse
3- Gerçek olmayan davranış - Görüntülerin gösterici yardımıyla bir yüzeye yansıması, projeksiyon - Erkek ismi
4- Başkaldırıcılık - Üleşme işi yapmak - Arka, geri
5- Kırmalık - Kurulma, ortaya çıkma
6- İşe yatkın, becerikli - Türk Lirası - Soy
7- Boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan - İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne
8- Doğu Türkistan'da yaşayan Türk soylu halk ve bu halktan olan kimse - Yaşa
9- Nikel elementinin simgesi - Ama, ancak
10- Bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel - Esrar - Bir bağlaç
11- Diğeri, öbürü - Bir cisim üzerine uygulanan bir nevtonluk kuvveti uygulama noktasını, kendi doğrultusunda 1 metre değiştiren iş birimi
12- Kilometre - Titan elementinin simgesi - Bir şeyin üzerine bir nişan, bir işaret basmaya yarayan araç - Bir ilimiz - Sodyum elementinin simgesi
13- Senarist - Doğada olan, doğada bulunan - Bir bağlaç
14- Ekilen şey - Tarım işçisi, rençper - Bir tür palmiye
15- Çaresiz, çıkar yolu olmayan - Zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz - İnce perde veya örtü
16- Akıl - Erkek ismi - Çift sürmekte, kağnı çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan erkek sığır - Ozan
17- Çevresi hendek, sur ve kulelerle çevrili konak - İsim - Çokluk birinci kişiyi gösteren söz - Kirliliği gösteren iz - Böcek uçarken çıkan ses
18- Kendini akıllı ve bilgili sanan, bilgiçlik taslayan kimse - Eskişehir Ticaret Odası - Erkek ismi - Aylık
19- Tekerlekli, motorlu veya motorsuz kara taşıtı - Üzme, sıkıntı verme - 17.YY'da inşaa edilen, Karşıyaka'da bulunan tarihi hamamın adı - Türk alfabesinin dördüncü harfinin adı
20- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu - Bir kimseye çalıştığı yerce verilen tatil - Kale duvarı- Ulan - Gizli kalan, gizli tutulan şey

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1- Türkiye'nin İzmir iline bağlı, ilin en küçük ilçesi - Saka kuşu
2- Osmiyum elementinin simgesi - Yitirmek, kaybetmek - Sık sık küçük, önemsiz kazalar yapan
3- Acımasız ve haksız davranan, zulmeden - Miligram - Türk alfabesinin yirmi ikinci harfinin adı - Bayan ismi - Kalıpta pişen bir tür meyveli pasta
4- Lityum elementinin simgesi - Masa tenisinde sonucun skora yansıtılmadığı rallîler - Sezdirmeden - Yorgunluğu gidermek için duraklama
5- Atları, eşekleri ve zebraları içine alan, tek parmaklı memeliler familyası - Siirt ilinden olan kimse - Ağabey
6- Dahi - Atı sürme ünlemi (deh! gibi) - Tantal elementinin simgesi - Çok değil
7- Bir tür fren sistemi - Bir nota - Birinin yapmakla yükümlü olduğu iş, görev
8- Çok ince gözenekli pamuk, ipek veya sentetik dokuma - Merhamet - İnsan vücudunun dış yüzü, cilt
9- Uygulamalı - Türk şarkıcı, söz yazarı
10- Süren, devam eden zaman - Gram - İskambilde birli
11- Çalışma - Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz
12- ..... Altıntop(Milli futbolcu) - Hastane, ev, fabrika vb. yerlerde kullanılmış, artık işlenemez veya çevre için zarar oluşturan her türlü madde - Bir meyve
13- Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası - Türk alfabesinin on beşinci harfinin adı - "İBİK" yarısı - Saf, tatlı su
14- Bayan ismi - İşaret vermek, uyarmak, çağırmak için kullanılan elle veya başka düzenlerle işletilebilen araç - Hor görülen, aşağı tutulan, aşağılanan
15- Deveyi çöktürmek için çıkarılan ses - Notada duraklama zamanı ve bunu gösteren işaretin adı - Bir şeyin yapılması için tanınan süre - Baryum elementinin simgesi
16- Zehirle, onların organizmaya olan etkileriyle ve zehirlerin belirlenmesiyle uğraşan bilim dalı - Suda yaşayan, çok ilkel yapılı omurgalı hayvan
17- Doğu Anadolu ile Azerbaycan'da çalınan bir çalgı türü - Alafranga karşıtı - Birdenbire duyulan acı, ağrı, şaşırma, ürkme veya sevinç anlatan bir söz
18- Güçlü birine veya sağlam bir şeye güvenen kimse - Toplum hayatından kaçıp tek başına yaşama
19- Kabakgillerden, kabuğu çizgili ve tüylü, yeşil veya sarımtırak, üzeri yeşil lekeli irice bir meyve - Bir yüzeyin üzerinde çizgi biçiminde olan, sarmal girinti veya çıkıntı - Bir spor dalında birbirini geçmeye çalışanlardan biri
20- Bölge - Nicelik bakımından miktar, ölçü, fiyat, zaman anlamlarıyla soru bildiren bir söz - Kahraman, yiğit

Temeli geçtiğimiz Aralık ayında Başkan Sema Pekdaş'ın da katılımıyla atılan tesisin, 2015'in Eylül ayında hizmete girmesi planlanıyor.

Konak Halkının Sekizinci Semt Merkezi Mersinli'de Yükseliyor

Konak Belediyesi'nin mevcut yedi semt merkezinde bin 500 kadın,
33 ayrı branşta kurs alıyor. Mersinli'deki merkezin tamamlanmasıyla bu sayı daha da artacak

KONAK BELEDİYESİ

Konak Belediyesi Kadın, Sosyal Politikalar ve Projeler Müdürlüğü'nce hazırlandı. İzmir'de ilk örnek...

Anne ve Çocuğu Mutlu
Konak Ailesi Huzurlu

Agora, Ballıkuyu, Gültepe ve İsmetpaşa Semt Merkezleri'nde uygulamaya alınan

BİZİM ÇOCUKLAR PROJESİ

kapsamında, anneler istem dahilinde psikolojik destek alıyor. Çocukları da eş zamanlı olarak, aynı mekanda düzenlenen dans-müzik-drama ve sinema atölyelerine katılıyor.

İlk aşamada 500 anne ile çocuğunun yer aldığı program, süreç içerisinde yaygınlaşacak ve KONAK AİLESİNİN BİREYLERİ YAŞAMDAN EŞİT PAY ALACAK

Sema PEKDAŞ | Konak Belediye Başkanı

KONAK BELEDİYESİ